

*Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки
Проект фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН*

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050

Київ – 2010

Ukraine

Ця публікація підготовлена Аналітично-дорадчим центром Блакитної стрічки, проектом, який фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН. Думки, висновки чи рекомендації належать упорядникам цього видання і не обов'язково відображають погляди ПРООН.

Даний матеріал опубліковано за підтримки Європейського Союзу. Зміст публікації є предметом відповідальності Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки і не відображає точки зору Європейського Союзу.

Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки

Проект фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН

**ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ
ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ
В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050**

м. Київ-травень 2010

М. Свенчіцкі, Л. Ткаченко, І. Чапко. ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050. - К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010.-72 с.

У даній роботі представлені прогнози демографічної ситуації в Україні та їх вплив на показники фінансової спроможності пенсійної системи в Україні до 2050 року. Проаналізовано вплив демографічного тиску на пенсійну систему, на платників внесків та на Державний бюджет України, зроблена оцінка ефективності різних варіантів підвищення пенсійного віку для жінок та чоловіків. Метою даного дослідження є надання українським політикам та широкому суспільному загалу глибокого аналізу демографічних тенденцій та їх фінансових наслідків для пенсійної системи для визначення найбільш оптимального рішення підвищення пенсійного віку з позицій фінансової стабільності та забезпечення гідного розміру пенсій. Видання містить численну кількість розрахунків та статистичної інформації.

Брошура підготована за результати дослідження Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки «ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050» за власною методикою Центру та за використання моделі Інституту демографії та соціальних досліджень. НАН України.

Брошура підготована для обговорення варіантів пенсійної реформи в Україні для представників органів влади, науковців, представників ринку пенсійного забезпечення, студентів, мас-медіа, громадськості.

Передмова

У 2009 році в ході співпраці з Міністерством праці та соціальної політики України Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки вирішив провести поглиблений аналіз демографічних та фінансових передумов пенсійної реформи. У цій брошурі Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки (BRAAC) представляє результати дослідження «ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050».

Метою даної роботи є сприяння кращому розумінню економічних ускладнень, пов'язаних з реалізацією реформування пенсійної системи в Україні та вибору оптимального способу зниження демографічного навантаження на пенсійну систему, обмеження росту витрат з державного бюджету на підтримку пенсійної системи, зменшення навантаження на платників податків та платників внесків, а також забезпечення гідного розміру пенсій теперішнім та майбутнім пенсіонерам в Україні.

В роботі зроблено оцінку впливу демографічних перспектив на фінансову спроможність пенсійної системи до 2050 року з урахуванням уточненого демографічного прогнозу станом на 2009 рік, а також оцінку різних способів підвищення пенсійного віку та їх вплив на покращення економічних та фінансових показників пенсійної системи.

Методика дослідження «ДЕМОГРАФІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ПРОГНОЗ – 2050» розроблена Директором Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки Марчіним Свенчіцкі спільно із старшим експертом Центру, к.е.н. Інною Чапко. Виконавець дослідження – п. Лідія Ткаченко, к.е.н., провідний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. Також автори висловлюють подяку Мустафі Саїт-Аметову, к.е.н., головному спеціалісту департаменту макроекономічного аналізу Міністерства фінансів України за його цінні поради та консультації стосовно методів аналізу впливу підвищення пенсійного віку на макроекономічні показники.

Автори висловлюють подяку директору Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України академіку НАН України Еллі Лібановій та провідному науковому співробітнику Інституту Павлу Шевчуку за можливість використання демографічного прогнозу, розробленого з урахуванням останніх макроекономічних тенденцій та особливостей ринку праці в Україні.

Ми маємо надію, що гарна інформованість суспільства та політиків сприятиме досягненню консенсусу, необхідного для реформування пенсійної системи в Україні і щиро сподіваємось, що брошура відіграє важливу роль у цих процесах.

Марчін Свенчіцкі

Директор Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
РЕЗЮМЕ.....	6
1. ДЕМОГРАФІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПЕНСІЙНУ СИСТЕМУ	10
Прогноз кількості платників внесків.....	10
Прогноз кількості та складу пенсіонерів.....	11
Співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків	11
Динаміка пенсійного віку в Україні та світі.....	12
Тривалість життя при народженні або в момент виходу на пенсію?	14
Співставлення періоду перебування на пенсії та трудової	15
Пенсійні видатки в Україні	15
Наслідки демографічної ситуації для пенсійної системи в Україні	17
Вставка 1 Демографічний прогноз для України до 2050 року.....	19
2. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО ВАРІАНТУ ПІДВИЩЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ	24
Необхідність гендерного вирівнювання межі пенсійного віку	24
Способи підвищення пенсійного віку	24
Моделювання варіантів підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років.....	25
Моделювання варіантів підвищення пенсійного віку для жінок та чоловіків до 62-65 років.....	30
Моделювання «антикризового» варіанту підвищення пенсійного віку для жінок та чоловіків до 65 років.....	35
3. ОЦІНКА ВПЛИВУ ПІДВИЩЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ НА ФІНАНСОВІ ТА ІНШІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ.....	36
Оцінка впливу підвищення пенсійного віку на ринок праці.....	36
Вплив підвищення пенсійного віку на ВВП	38
Вплив підвищення пенсійного віку на фінансовий стан пенсійної системи	38
Вплив підвищення пенсійного віку на державний бюджет	40
ВИСНОВКИ	41
ДОДАТКИ.....	42
Додаток 1 Сумарний коефіцієнт народжуваності у країнах Європи, дітей на одну жінку.....	42
Додаток 2 Прогнози демографічного прогнозу для України на період до 2050р.....	43
Додаток 3 Очікувана тривалість життя при народженні у країнах Європи, років	44

Додаток 4 Співвідношення кількості осіб віком 65 і старше та віком 15-64 років у країнах Європи, %.....	46
Додаток 5 Пенсійні видатки, що фінансуються з Державного бюджету України, 2009 р.	47
Додаток 6 Пенсійні видатки у % до ВВП у країнах Європи.....	48
Додаток 7 Вік виходу на пенсію, встановлений чинним законодавством країн світу станом на 2005-2006 рр.....	49
Додаток 8 Різниця між пенсійним віком жінок і чоловіків в країнах світу (дані за 2005-2006 рр.)	50
Додаток 9 Очікувана тривалість життя при народженні для жінок в тих країнах світу, де пенсійний вік не перевищує 55 р. (дані 2005-2006 рр.)	50
Додаток 10 Очікувана тривалість життя при народженні та у віці 65 років в Україні та в країнах ЄС, 2006-2007 рр.	51
Додаток 11 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи без зміни пенсійного віку.....	52
Додаток 12 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років у 2012 р. на 5 років одразу(швидкий варіант)	55
Додаток 13 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років поступово по півроку щорічно у 2012-2021 рр.....	58
Додаток 14 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років у 2021 р. одразу на 5 років (віддалений варіант).	61
Додаток 15 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 62 років у 2012-2025 р.,а для чоловіків до 62 у 2022 - 2025рр. (по півроку щорічно).....	64
Додаток 16 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 65 р. у 2012-2031 р., для чоловіків - з 2022 р. до 65 років у 2031 р. по півроку щорічно.....	67
Додаток 17 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку до 65 років для жінок (у 2011-2030рр.) та чоловіків у 2011 р.-2020 по півроку щорічно.....	70

Резюме

Прогноз демографічної ситуації та її вплив на пенсійну систему в Україні є невтішним: кількість платників внесків до 2050 року зменшиться на **25%**, а одержувачів пенсій зросте на **8%**. Солідарна пенсійна система перерозподілу надходжень та виплати пенсій не витримає такого навантаження змін та додаткових доплат. У 2009 році виплата пенсій за рахунок власних надходжень Пенсійного Фонду України (ПФУ) – так звана «страхова частина» становила майже **80%** всіх пенсійних виплат (згідно із плановим бюджетом Пенсійного Фонду на 2009 рік), решта фінансувалась з Державного бюджету України. Непокритий дефіцит у страховій частині становив **8%** загальних витрат ПФУ згідно з планом¹. За покращення макроекономічної ситуації та збільшення надходжень, він може зменшитись, або зникнути взагалі, однак, за демографічними прогнозами вже у **2015** році до нього **додаватиметься** тиск негативного демографічного тренду, який щорічно зростатиме.

Моделювання розвитку «страхової» частини пенсійної системи до **2050**, показало, що за незмінної системи, дефіцит власних надходжень до ПФУ у **2015** році становитиме - **2%** витрат фонду за рахунок власних надходжень, у **2020** році – **8%** 2025 році – **12%** та у **2050** році – **30%**. За такої ситуації неможливо буде **утримати** основні показники пенсійної системи на поточному рівні, зокрема: співвідношення середньої пенсії та заробітної плати, розміру бюджетних дотацій² до ПФУ, та розмір внесків.

Демографічне навантаження призведе до зниження співвідношення середньої пенсії та заробітної плати з **40%** у 2009 році до **33%** і до **28%** у **2050** році, або до збільшення дотацій з Державного бюджету на покриття «демографічного» дефіциту. Щоб покрити демографічне навантаження за рахунок збільшення внеску (що і так занадто високий), його треба буде збільшити з **35,2%** у 2010 році до **50%** у 2050 році.

Світовою практикою вирішення аналогічної проблеми демографічного перекосу та незбалансованості солідарної пенсійної системи є перехід на умови індивідуалізації пенсійних рахунків, зменшення пільгових умов призначення пенсій, підвищення пенсійного віку відповідно до демографічної ситуації, стимулювання подовження періоду трудової активності³. Прийняття рішення щодо цих питань є складним завданням, однак в Україні вже сьогодні треба приймати рішення щоб запобігти невідворотній ситуації в майбутньому.

Прогноз впливу демографічного тренду на пенсійну систему. У **2009** році частка населення старше чинної межі пенсійного віку (60 років для чоловіків та 55 років для жінок) становила **26%**, до 2021 року вона збільшиться до **29%**, а у **2050** році до **38%** населення. При цьому частка населення старше 65 річного віку зросте з **16%** у 2010 року до **25%** у 2050 року. Співвідношення групи населення старше 65 років та населення у віці 15-64 років зросте до 23% у 2020 році та до 38% у 2050 році.

¹ Згідно з планом на 2009 рік. Фактично за підсумками 2009 року він може сягнути 15%.

² Частка видатків ПФУ, що фінансуються з бюджету – виплата окремих категорій пенсій, надбавок та підвищень.

³ Більш детально див.:

- Марек Гура. Пенсійна реформа: Виклик для України / За ред. М. Свенціцькі, І. Чапко, А.Єрмошенко. - К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2008. [http://brc.undp.org.ua/img/publications/Pension%20reform\[1\].pdf](http://brc.undp.org.ua/img/publications/Pension%20reform[1].pdf)
- Експертна записка Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки (ПРООН/ЄС) «Проблематика підвищення віку виходу на пенсію в Україні» http://brc.undp.org.ua/img/publications/Expert_note_RaisingPensionAge_full.pdf
- Аналітична довідка, Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки (ПРООН/ЄС) підготована на запит Міністерства праці та соціальної політики України «Очікувана тривалість життя у офіційно встановленому віці виходу на пенсію, відрахування на пенсійне забезпечення та підвищення віку виходу на пенсію в різних країнах світу» <http://brc.undp.org.ua/img/publications/Reirement%20age%20and%20crisis.pdf>

В Україні вже нині на **10** осіб працездатного віку припадає **4** особи пенсійного віку (60/55), а до 2050 р. їх кількість наблизиться до **8** осіб. Крім проблеми демографічного старіння населення ситуація в пенсійній системі ускладнюється поширенням **неформальної зайнятості**, внаслідок чого лише **75%** загальної кількості зайнятого населення **сплачують** пенсійні внески. Нині на **10** платників пенсійних внесків в Україні припадає в середньому **9** пенсіонерів, у 2025 р. кількість платників внесків та пенсіонерів зрівняється, а до **2050** р. кількість пенсіонерів **перевищить** кількість платників внесків на **25%**.

Вартість пенсійної системи для ВВП. В Україні один з найвищих у Європі обсяг пенсійних видатків за співвідношенням до ВВП (13,9% у 2007 р., 15,8% у 2008 р., у **2009** р. понад **18%**). На 2010 р. пенсійні видатки прогнозуються на рівні 17% до ВВП. Внаслідок виборчих перегонів підвищення пенсій в Україні набуло хаотичного, необґрунтованого і важко передбачуваного характеру, пенсійні видатки зростають випереджаючими темпами відносно всупереч економічній спроможності їх забезпечення. При цьому за весь період після 2004 р. не було здійснено жодних заходів, спрямованих на збільшення власних надходжень пенсійної системи, окрім деякого підвищення розміру пенсійного внеску для роботодавців та кількох спроб змусити підприємців – фізичних осіб сплачувати хоча б мінімальний пенсійний внесок.

Віку виходу на пенсію в Україні та світі. Чинна межа пенсійного віку в Україні була встановлена ще у 1930-х роках і з того часу не переглядалася. Серед країн СНД лише Білорусь, Російська Федерація, Узбекистан та Україна залишили пенсійний вік незмінним (55 для жінок та 60 років для чоловіків). У європейських країнах звичайний вік переходу від працездатного до пенсійного періодів життя становить **62-65 років**. У більшості країн постсоціалістичного простору упродовж 1989-2006 рр. пенсійний вік було підвищено на **1,5-5** років в середньому. Іншою світовою тенденцією є встановлення **однакової** межі пенсійного віку для жінок і чоловіків.

За оцінками експертів в Україні не існує жодних об'єктивних фізіологічних, економічних чи соціальних підстав для утримання нижчої межі пенсійного віку для жінок. Більше того, нижча межа пенсійного віку та, відповідно, менша тривалість стажу зумовлюють істотно нижчий розмір пенсій, зумовлюючи більший ризик бідності жінок в старості. Нині середній розмір пенсії жінок становить лише **67%** пенсії чоловіків, тоді як співвідношення середніх розмірів заробітної плати жінок і чоловіків становить **75%**.

Проблематика підвищення віку виходу на пенсію. Зазвичай основними перепонами підвищенню пенсійного віку в Україні називають низькі показники очікуваної **тривалості** життя та загострення ситуації на ринку **праці**. Однак ці аргументи доволі легко спростувати. Підвищення пенсійного віку не буде спричиняти істотного зростання **безробіття**, оскільки значна кількість пенсіонерів і нині продовжують працювати (тобто існує доволі значна кількість робочих місць для осіб старшого віку). До того ж склалася доволі чітка сегрегація зайнятого населення за «молодіжними» і «старечими» секторами зайнятості, тобто продовження періоду зайнятості старих працівників істотно не вплине на можливості працевлаштування молоді. Що стосується значного відставання України від європейських країн за показниками очікуваної тривалості життя, існуюча межа пенсійного віку теж не надто на них орієнтована: у жінок очікувана тривалість життя при народженні майже на 12 років довша, ніж у чоловіків, однак на пенсію вони йдуть на 5 років раніше.

Перш за все, необхідно розглядати очікувану тривалість життя **в момент виходу на пенсію**, оскільки саме вона показує період перебування на пенсії цієї групи населення. Так, для чоловіків України очікувана тривалість життя у віці **60** років

становить **14** років, що подібно до інших країн. Для **жінок** у віці **55** років вона становить **25** років, що вище, ніж в багатьох країнах світу (Велика Британія – 23 роки, Італія – 24,9, Німеччина - 20,9, Польща – 22, Словаччина -18, США-17,7, Угорщина - 20, Франція - 26, Чехія - 19,2, Швеція – 20, Японія -23). Таким чином, **жінки в Україні працюють коротший** період часу, ніж жінки інших країн, а перебувають **на пенсії довше**. Жінки в Україні **утримують світовий рекорд** зі співвідношення періоду перебування на пенсії та періоду праці на неї: **7,1** років перебування на пенсії в розрахунку на **10** років праці, коли в інших країнах це 5,8 років (Англії), 4,9 (Угорщина), 4,6 (Німеччина), 6,2 (Італія), 5,5 (Польща).

Підвищення пенсійного віку дає змогу лише на деякий час **призупинити** посилення тиску процесів старіння на пенсійну систему. Як показують результати моделювання, одразу після досягнення нової межі пенсійного віку, коли нові покоління починають у повному складі виходити на пенсію, навантаження на платників внесків починає **зростати**. «Побічним» ефектом підвищення віку є **збільшення контингенту пенсіонерів за інвалідністю**. Відсутність можливості одержати пенсію за віком спонукатиме людей передпенсійного віку, що мають проблеми із здоров'ям, звертатися за призначенням пенсії по інвалідності. Тому скорочення загальної кількості пенсіонерів не буде адекватним скороченню кількості пенсіонерів за віком.

Вибір оптимального варіанту підвищення пенсійного віку. Результати розрахунків показують, що найбільш раціональним способом є **поступове** підвищення пенсійного віку, хоча **можливий** також «**антикризовий**» варіант, що надасть більш швидкий ефект для системи (див. нижче по тексту).

Підвищення пенсійного віку в Україні можна проводити у **два етапи**:

- перший етап – підвищення пенсійного віку жінок до рівня, встановленого для чоловіків (**60** років);
- другий етап – підвищення пенсійного віку жінок і чоловіків до звичайного для європейських країн порогу пенсійного віку – **62-65** років.

Оцінка ефективності підвищення віку виходу на пенсію на 5 років для жінок. Підвищення пенсійного віку для **жінок** на п'ять років дасть змогу зменшити навантаження пенсіонерів на платників внесків у **2021** з **97%** до **87%** і відсунути критичну дату переважання пенсіонерів над кількістю платників з **2025** р. на **2039** р. Завдяки підвищенню пенсійного віку на **5 років** для жінок, співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку у **2021** р. перебуватиме на сучасному рівні (**40%**), тоді як за незмінної межі пенсійного віку досягне **50%**.

Після того, як підвищення пенсійного віку буде **зупинено**, це співвідношення почне **зростати**, особливо швидко – з **2035** р. Але "**внесок**" підвищення пенсійного віку у послаблення демографічного навантаження і надалі буде вагомим: у 2050 р. співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку становитиме **64%**, що на **12** процентних пунктів **менше**, ніж за незмінного віку. Завдяки підвищенню пенсійного віку **середня** тривалість страхового **стажу** жінок має **зрости** принаймні до **36** років у **2021** р. (нині **33** роки), а очікувана тривалість життя у пенсійному періоді – скоротитися з прогнозованих **25** років до **21** року.

Оцінка ефективності підвищення віку виходу на пенсію для чоловіків та жінок до 62-65 років. Підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до **62** років забезпечує зниження співвідношення кількості пенсіонерів та платників внесків у 2025 р. на **16** процентних пунктів порівняно з тим, яким воно мало б бути за

незмінного пенсійного віку, і дає змогу **віддалити** момент **вирівнювання** чисельності пенсіонерів і платників внесків на **2045** р.

Продовження процесу підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до **65** років дає можливість зменшити навантаження пенсіонерами на платників внесків до **80%** у 2031 р. порівняно із **105%** за незмінного пенсійного віку, а момент перевищення кількості пенсіонерів над кількістю платників відсувається за межі прогнозованого періоду – у **2050** р. співвідношення цих контингентів становитиме **97%**, тоді як за незмінного пенсійного віку – **125%**.

Результати розрахунків показують, що перманентне підвищення пенсійного віку зі швидкістю на півроку щорічно спочатку для жінок, а після вирівнювання пенсійного віку – для жінок і чоловіків до **65** років у **2031** р. дає можливість запобігти небезпечному зростанню навантаження у пенсійній системі у **наступні 40 років, і довгий час, тимчасово, підтримувати співвідношення контингентів пенсіонерів та платників внесків навіть на нижчому рівні, ніж спостерігається зараз.** Це означає, що тільки зростання віку виходу на пенсію до 65 років для обох тендерів дає можливість утримати поточне співвідношення між середньою пенсією та середньою заробітною платою - 40% (показник заміщення) без підвищення ставки внесків або дотацій з бюджету.

«Антикризовий» варіант підвищення віку виходу на пенсію. Враховуючи надзвичайно складну ситуацію з фінансуванням пенсійних видатків і відсутність реальних можливостей істотного їх скорочення, може бути застосований **«антикризовий»** варіант підвищення пенсійного віку – підвищення пенсійного віку для **жінок і чоловіків** до **65** років починаючи одразу з **2011** р. зі швидкістю **півроку** на рік. У цьому випадку 65-річна межа пенсійного віку буде досягнута **чоловіками** у **2020** р., **жінками** – у **2030** р., тобто гендерне **вирівнювання** пенсійного віку відбудеться у **2030** р.

Безперечно, одночасне підвищення пенсійного віку для обох статей матиме значно **більший** ефект щодо протидії зростанню навантаження на пенсійну систему у короткостроковій перспективі. Упродовж **2011-2020** рр. співвідношення кількості пенсіонерів і платників пенсійних внесків знизиться до **77%**, тоді як за незмінного пенсійного віку воно вже сягало б **96%**, за варіантом 2-етапного підвищення пенсійного віку – **86%**.

Переваги підвищення віку виходу на пенсію. Підвищення пенсійного віку дає змогу наростити обсяги **зайнятості і виробництва.** За умови незмінної продуктивності праці кожен відсоток збільшення кількості зайнятого населення по праву може вважатися внеском у створення додаткового ВВП. Позитивний ефект підвищення пенсійного віку для державного бюджету полягатиме у **збільшенні** кількості **платників** податків та надходжень від податку з **доходів** фізичних осіб до бюджету країни, **економію** бюджетних коштів на **видатках**, пов'язаних з різного роду пільгами для пенсіонерів, зокрема на безкоштовний проїзд у міському та приміському транспорті. Важливе значення матиме також підтримка показників тривалості страхового стажу. **Загалом, підвищення пенсійного віку в умовах, коли генеральним демографічним трендом є процес старіння населення, є абсолютно природним і найбільш адекватним кроком.**

1. Демографічні перспективи України та їх вплив на пенсійну систему

Головними чинниками пенсійних реформ на сучасному етапі і в довгостроковій перспективі є три демографічні тенденції: 1) **низька народжуваність**, 2) **збільшення тривалості періоду навчання** та 3) **зростання очікуваної тривалості життя**. Дві перші тенденції зумовлюють зменшення контингенту працюючих, остання – збільшення контингенту пенсіонерів, і в сукупності вони є об'єктивним фактором посилення навантаження на пенсійну систему.

Низька народжуваність, притаманна сучасному типу відтворення населення, зумовлює звужене відтворення поколінь, тобто кожне наступне покоління дітей за чисельністю менше покоління своїх батьків. Збільшення тривалості навчання, пов'язане зі становленням суспільства, заснованого на знаннях, призводить до подовження періоду дитинства і більш пізнього виходу на ринок праці. Зростання очікуваної тривалості життя передбачає збільшення частки осіб старшого віку в структурі населення. Детальний опис демографічного прогнозу для України дивись у вставці 1.

Прогноз кількості платників внесків

Зважаючи на результати демографічного прогнозу, навіть за доволі оптимістичного сценарію розвитку вітчизняного ринку праці (припускається, що рівень економічної активності населення стабілізується на сучасному рівні, а рівень безробіття знизиться упродовж найближчих 5 років до 6%), кількість контингентів зайнятого населення та платників внесків у прогнозованому періоді матиме чітко виражену тенденцію до скорочення (рис. 1). Деяке збільшення масштабів зайнятості можливе лише у період до 2015 р., і то завдяки очікуваному зменшенню безробіття. Після 2015 р. чисельність зайнятого населення постійно скорочуватиметься, причому темп скорочення буде пришвидшуватися. За незмінного рівня участі зайнятого населення у пенсійному страхуванні, кількість платників пенсійних внесків зменшуватиметься відповідно до темпів скорочення кількості зайнятого населення. У 2050 р. обсяги зайнятості становитимуть 15 млн. осіб, з них платників внесків – 11,6 млн. осіб.

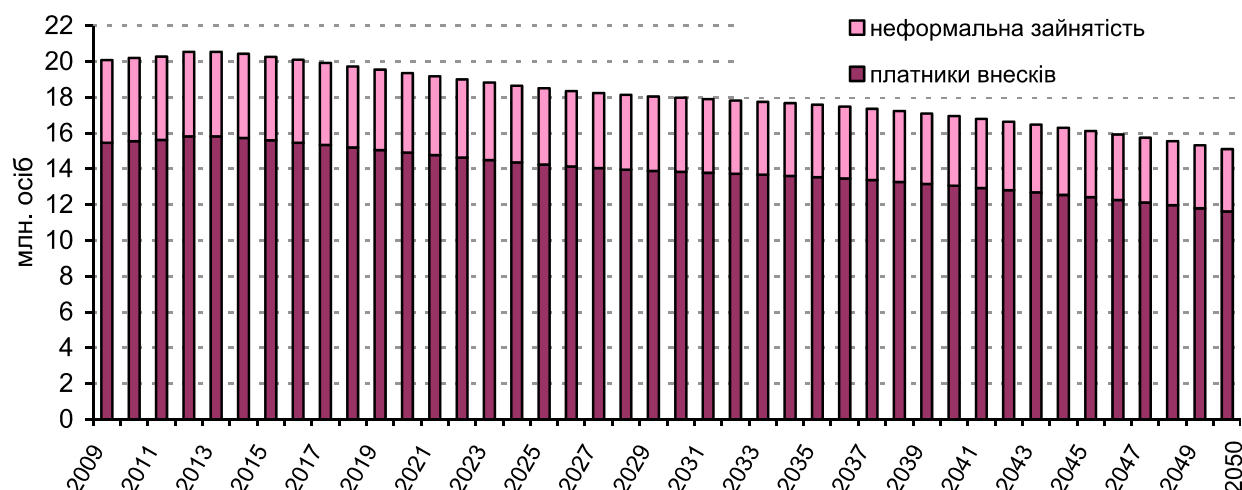

Рис. 1 Прогноз кількості та складу зайнятого населення України до 2050 р., млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Прогноз кількості та складу пенсіонерів

За збереження чинної межі пенсійного віку чисельність пенсіонерів за віком та їх частка у загальній кількості пенсіонерів повільно, але неухильно зростатимуть (рис. 2). Упродовж 2010-2050 рр. кількість пенсіонерів збільшиться на 0,9 млн. осіб (майже весь цей приріст буде забезпечено збільшенням кількості пенсіонерів за віком) і досягне 14,6 млн. осіб. Тобто кількість пенсіонерів буде на чверть більшою, ніж кількість платників пенсійних внесків.

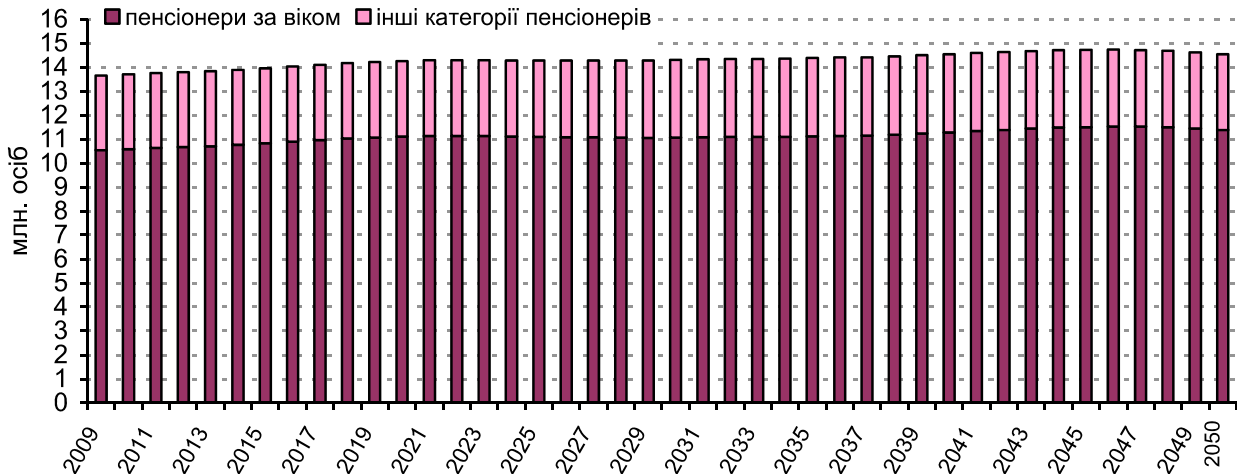

Рис. 2 Прогноз кількості та складу пенсіонерів в Україні до 2050 р., млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків

Співвідношення контингентів пенсіонерів і платників внесків має надзвичайно важливе значення для перерозподільних систем, до типу яких належить перший рівень української пенсійної системи – солідарна система, в якій поточні виплати наявним пенсіонерам здійснюються за рахунок надходжень внесків від працюючого населення. Фактично саме цей показник визначає, наскільки розмір пенсії може компенсувати втрату заробітку, характеризує рівень життя пенсіонерів порівняно з працюючим населенням. Співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків визначає коефіцієнт заміщення у найбільш загальному розумінні, тобто співвідношення середніх розмірів пенсій і зарплат.

Рис. 3 Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку та співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків в Україні до 2050 р., %

Джерело: авторські розрахунки

Водночас цей показник по праву є індикатором навантаження на платників внесків, адже намагання утримати певний рівень заміщення заробітків пенсіями вимагає відповідного коригування розміру пенсійного внеску. У протилежному випадку надходження внесків не покриватимуть всього обсягу видатків і в пенсійній системі виникне дефіцит. Отже, за умови зростання співвідношення контингентів пенсіонерів і платників внесків держава й суспільство мають вирішувати: або підвищувати розмір пенсійного внеску, або покривати дефіцит пенсійної системи за рахунок інших коштів, зазвичай – асигнувань з державного бюджету.

Як показує рис. 3, співвідношення контингентів пенсіонерів і платників внесків у найближчі п'ять років може бути стабільним за умови сприятливої ситуації на ринку праці: зниження безробіття та, відповідно, зростання зайнятості здатні забезпечити підтримку контингенту платників внесків і навіть деяке його збільшення. Однак після того, як рівень безробіття наблизиться до природної норми (зовсім ліквідувати його неможливо), співвідношення контингентів пенсіонерів і платників внесків зростатиме паралельно зростанню співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку.

Звичайно, є певні резерви щодо посилення мотивації економічної активності населення, реструктуризації зайнятості, особливо щодо переведення працівників неформального сектора в сектор офіційної зайнятості, але навіть їх реалізація (що теж є доволі складною справою) не в змозі переkritи вплив демографічних тенденцій. За припущень, закладених в даний прогноз, вже **у 2025 р. кількість пенсіонерів зрівняється з кількістю платників внесків.**

Динаміка пенсійного віку в Україні та світі

Чинна межа пенсійного віку в Україні була встановлена ще у 1930-х роках і жодного разу не переглядалася. У багатьох європейських країнах пенсійний вік вже нині сягає 65 років або досягнення цього порогу заплановане у середньостроковій перспективі (у ЄС 65-річна позначка вважається звичайним віком переходу від працездатного до пенсійного періодів життя). У більшості країн постсоціалістичного простору упродовж 1989-2006 рр. пенсійний вік було підвищено на 1,5-5 років (табл. 1).

Підвищення пенсійного віку відбувається і в інших країнах світу. При цьому загальносвітовою є тенденція до вирівнювання межі пенсійного віку жінок та чоловіків, що є неодмінною передумовою утвердження принципів гендерної рівності в трудових і пенсійних правах. Зокрема, упродовж 1989-2006 рр. серед розвинутих європейських країн пенсійний вік тільки для жінок було підвищено в Бельгії (з 60 до 64 років), Італії (з 55 до 57 років), Португалії (з 62 до 65 років), Швейцарії (з 62 до 64 років), а, наприклад, серед країн Африки – у Буркіна-Фасо (з 55 до 56 років), Бурунді (з 55 до 60 років), Судані (з 55 до 60 років). Межа пенсійного віку подібна до України притаманна переважно країнам Африки та деяким іншим країнам, що розвиваються (додаток 7).

Деякі країни з метою гендерного **вирівнювання** підвищують пенсійний вік для жінок більш швидкими темпами, ніж для чоловіків. Наприклад, в Ізраїлі пенсійний вік жінок було підвищено на 6 років (з 60 до 66 років), в Японії – на 9 років (з 56 до 65 років), Туреччині – на 8 років (з 50 до 58 років), тоді як для чоловіків підвищення пенсійного віку в цих країнах становило 5 років. Загалом, у більшості країн світу межа пенсійного віку для жінок і чоловіків встановлена на однаковому рівні (додаток 8).

Перешкодою для підняття пенсійного віку в Україні зазвичай називають **низьку тривалість життя**. Але цей аргумент дуже легко спростовується. **По-перше**, існуюча межа не надто орієнтована на показники очікуваної тривалості життя. Як уже зазначалося, у жінок очікувана тривалість життя при народженні майже на **12 років**

довша, ніж у чоловіків, однак на пенсію вони йдуть на 5 років раніше. Якщо керуватися при визначенні межі пенсійного віку лише показниками тривалості життя, жінки мали б працювати до 72 років.

Таблиця 1 Пенсійний вік у постсоціалістичних країнах станом на 1989 та 2006 рр., років⁴

	Чоловіки			Жінки		
	1989	2006	підвищення	1989	2006	підвищення
Болгарія	60	63	3	55	58,5	3,5
Хорватія	60	64	4	55	59	4
Чеська Республіка	60	61,5	1,5	55	59,66	4,66
Естонія	60	63	3	55	59,5	4,5
Угорщина	60	65	5	55	60	5
Латвія	60	62	2	55	60,5	5,5
Литва	60	62,5	2,5	55	60	5
Молдова	60	62	2	55	57	2
Румунія	60	63	3	55	57,75	2,75
Словаччина	60	62	2	53	55,25	2,25
Сербія та Чорногорія	60	63	3	55	58	3
Азербайджан	60	62	2	55	57	2
Вірменія	60	60,5	0,5	55	60,5	5,5
Грузія	60	65	5	55	60	5
Казахстан	60	63	3	55	58	3
Киргизстан	60	62	2	55	57,66	2,66
Молдова	60	62	2	55	57	2
Туркменістан	60	62	2	55	57	2
Білорусь	60	60	-	55	55	-
Російська Федерація	60	60	-	55	55	-
Узбекистан	60	60	-	55	55	-
Україна	60	60	-	55	55	-

По-друге, показник очікуваної тривалості життя при народженні в даному випадку визначений за методом **умовного покоління**, коли існуюча інтенсивність смертності у різних вікових групах приписується поколінню народжених у рік спостереження. Насправді, це покоління матиме власну історію, умови і якість його життя істотно відрізнятимуться від раніше народжених, «дорослих» поколінь. Показник очікуваної тривалості життя при народженні за методом умовного покоління є інтегральною оцінкою сучасного рівня смертності, але не може вважатися надійним прогнозом для наявних поколінь. Тому він може бути лише дуже орієнтовним індикатором для встановлення вікового порогу старості, адже саме старість, тобто втрата працездатності через похилий вік є підставою для отримання пенсії за віком. Слід зауважити, що в багатьох країнах, де пенсійний вік для жінок становить 55 років, їх очікувана тривалість життя істотно нижча, ніж в Україні (додаток 9).

По-третє, величезний розрив в очікуваній тривалості життя при народженні між Україною та країнами ЄС формується переважно за рахунок надзвичайно високої передчасної смертності населення працездатного віку (особливо чоловіків), що пов'язано зокрема з поширенням шкідливих виробничих чинників, які здійснюють руйнівний вплив на здоров'я працівників. Відмінності в інтенсивності смертності

⁴ Social Security Programs Throughout the World (SSPTW) <http://www.ilo.org/dyn/sesame/ifpses.socialdatabase>

людей старшого віку не такі разючі (додаток 10). Як зазначено в таблицях 2 та 3, через низький пенсійний вік в Україні тривалість життя у пенсійному періоді не нижча, а у жінок – навіть вища, ніж у більшості європейських країн.

Отже, межа пенсійного віку потребує додаткового економічного і соціального обґрунтування, і не може пов'язуватися лише з очікуваною тривалістю життя. Надзвичайно важливе значення має фінансова спроможність пенсійної системи забезпечувати гідний рівень життя пенсіонерів і прийнятний рівень фіскального тиску на платників пенсійних внесків та податків.

Тривалість життя при народженні або в момент виходу на пенсію?⁵

Хоча в Україні очікувана тривалість життя **при народженні** є невисокою, особливо для чоловіків, однак, цей аргумент не є прийнятним для оцінки можливості підняття віку виходу на пенсію, і зокрема, для жінок. Для цього рішення необхідно розглядати очікувану тривалість життя **в момент виходу на пенсію**, оскільки саме вона показує період перебування на пенсії цієї групи населення. Так, для чоловіків України очікувана тривалість життя у віці **60** років становить **14** років, (Велика Британія – 15,7 років, Італія - 16,9, Німеччина- 16,8, Польща – 14, Словаччина -15, США-15,2, Угорщина - 16, Франція 20, Чехія - 15,9, Швеція – 17,4), а для **жінок** у віці **55** років вона становить **25** років, що вище, ніж в багатьох країнах світу (Велика Британія – 23 роки, Італія – 24,9, Німеччина - 20,9, Польща – 22, Словаччина -18, США-17,7, Угорщина - 20, Франція - 26, Чехія - 19,2, Швеція – 20, Японія -23). **Таким чином, жінки в Україні працюють коротший період часу, ніж жінки інших країн, а перебувають на пенсії довше** (Таблиця 2).

Таблиця 2 Очікувана тривалість життя у віці виходу на пенсію

Країни	Офіційний вік виходу на пенсію, встановлений в країні чол./жін.		Тривалість життя	
	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки
Велика Британія	65	60	15,7	23
Італія	65	60	16,9	24,9
Німеччина	65	65	16,8	20,9
Польща	65	60	14	22
Словаччина	62	62	15	18
США	67	67	15,2	17,7
Угорщина	62	61	16	20
Україна	60	55	14/12**	25/19*/16**
Франція	60	60	20	26
Чехія	63	63	15,9	19,2
Швеція	65	65	17,4	20
Японія	65	65	18,2	23

*- Тривалість життя у віці 60 років, ** - тривалість життя у віці 65 років. В таблиці 2 очікувана тривалість життя представлена у офіційному віці виходу на пенсію, законодавчо встановленому в країні. В Україні у віці 60 років для чоловіків та 55 років для жінок вона становитиме, відповідно, 14 та 25 років, у віці 60 років для жінок -19 років, у віці 65 років: для чоловіків -12 років, для жінок – 16 років, відповідно.

⁵ Експертна записка Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки (ПРООН/ЄС) «Проблематика підвищення віку виходу на пенсію в Україні» http://brc.undp.org.ua/img/publications/Expert_note_RaisingPensionAge_full.pdf
Аналітична довідка Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки (ПРООН/ЄС) підготована на запит Міністерства праці та соціальної політики України «Очікувана тривалість життя у офіційно встановленому віці виходу на пенсію, відрахування на пенсійне забезпечення та підвищення віку виходу на пенсію в різних країнах світу» <http://brc.undp.org.ua/img/publications/Reirement%20age%20and%20crisis.pdf>

Співставлення періоду перебування на пенсії та трудової активності

Співвідношення тривалості періоду перебування на пенсії та трудової активності в Україні становить **3,5** років на 10 років праці для чоловіків (в Англії – 3,5, Угорщині -3,8, Німеччині – 3,7, Італії - 3,8, Польщі - 3,1, Словаччині – 3,6, США – 3,2, Чехії – 3,7, Швеції – 3,9, Японії - 4), а для жінок – **7,1** років на 10 років праці, що є вищим ніж, в інших країнах (в Англії – 5,8, Угорщині -4,9, Німеччині – 4,6, Італії -6,2, Польщі -5,5, Словаччині – 4,3, США – 3,8, Чехії – 4,5, Швеції – 4,4, Японії – 5,1) (таблиця 3). **Жінки в Україні утримують світовий рекорд з періоду перебування на пенсії порівняно з періодом праці на неї.**

Таблиця 3 Співвідношення періоду перебування на пенсії та трудової активності

Країни	Початок трудової активності, років	Вік виходу на пенсію, років		Період трудової активності, років		Період перебування на пенсії, років		Період перебування на пенсії в розрахунку на 10 років трудової активності	
		Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж
Велика Британія	20	65	60	45	40	15.7	23	3.5	5.8
Італія	20	65	60	45	40	16.9	24.9	3.8	6.2
Німеччина	20	65	65	45	45	16.8	20.9	3.7	4.6
Польща	20	65	60	45	40	14	22	3.1	5.5
Словаччина	20	62	62	42	42	15	18	3.6	4.3
США	20	67	67	47	47	15.2	17.7	3.2	3.8
Угорщина	20	62	61	42	41	16	20	3.8	4.9
Україна	20	60	55	40	35	14	25	3,5	7,1
Франція	20	60	60	40	40	20	26	5.0	6.5
Чехія	20	63	63	43	43	15.9	19.2	3.7	4.5
Швеція	20	65	65	45	45	17.4	20	3.9	4.4
Японія	20	65	65	45	45	18.2	23	4.0	5.1

Пенсійні видатки в Україні

Хоча серед завдань пенсійної реформи традиційно проголошується покращення фінансового стану Пенсійного фонду, поки що результатом є значне збільшення пенсійних видатків (рис. 4). До 2004 р. рівень пенсійних видатків не перевищував 9–10% ВВП, після початку реформи це співвідношення зросло до 13–14%. У 2007 р. пенсійні видатки становили 13,9%, у 2008 р. – 15,8% ВВП. При цьому не було здійснено жодних заходів, спрямованих на збільшення власних надходжень пенсійної системи, окрім деякого підвищення розміру пенсійного внеску для роботодавців та кількох спроб змусити підприємців – фізичних осіб сплачувати хоча б мінімальний пенсійний внесок. У 2009 р. співвідношення видатків пенсійної системи України з обсягами ВВП сягнуло рекордно високої позначки – понад 18%, оскільки жодні статті видатків не були зменшені чи скасовані, а ВВП через економічну кризу різко скоротився.

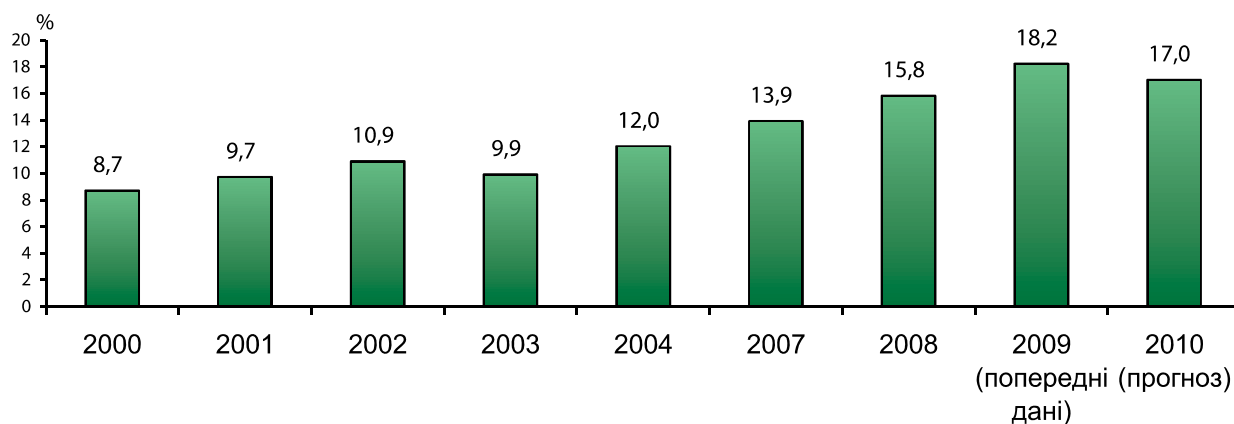

Рис. 4 Питома вага пенсійних видатків у ВВП України

Джерело: Держкомстат України, Пенсійний фонд України

Масштаби пенсійних видатків в Україні досягли критичної межі по відношенню до можливостей системи суспільних фінансів та економіки. Нині Україна має один з найвищих у Європі обсягів пенсійних видатків за співвідношенням з ВВП (рис. 5, додаток б).

Загалом по ЄС-27 співвідношення пенсійних видатків з ВВП становило у 2007 р. 11,8%, у країнах «старої» Європи (ЄС-15) – 12%. Близькі до України показники мали Італія, Австрія, Франція, Португалія, Німеччина, Швейцарія, Греція – переважно країни із значно вищими, ніж в Україні, показниками демографічного навантаження на пенсійну систему. У більшості постсоціалістичних країн Центральної і Східної Європи пенсійні видатки не перевищують 10% ВВП.

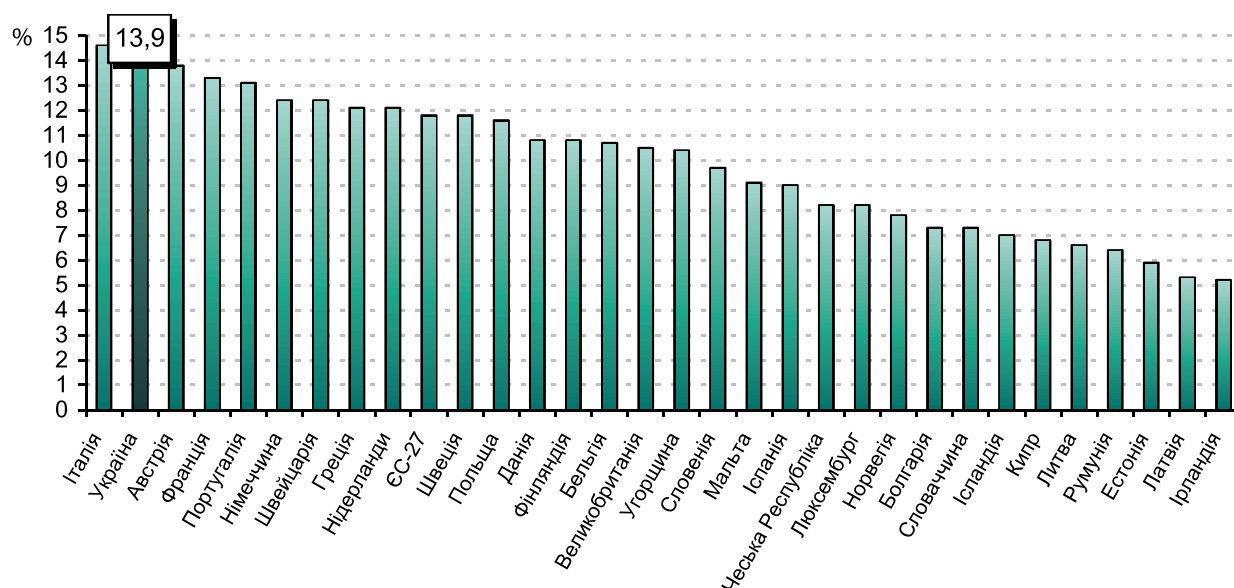

Рис. 5 Пенсійні видатки у % до ВВП в Україні та країнах ЄС, 2007 р.

Джерело: Держкомстат України, Евростат

Ухвалений у жовтні 2009 р. Закон України "Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати" ставить нові виклики фінансовій спроможності пенсійної системи. Як показує досвід 2005 р., різке підвищення мінімального розміру пенсії неодмінно супроводжується дефіцитом власних коштів Пенсійного фонду, відтак, тягар додаткових пенсійних зобов'язань перейде до бюджету держави. Порівняно з 2005 р., ситуація ускладнюється непевною динамікою заробітної плати, пов'язаною з наслідками фінансово-економічної кризи. Пенсійні видатки на 2010 р. прогнозуються на рівні 17% ВВП. У цій ситуації найменш болісним і

найбільш ефективним, а головне – перевіреним практикою багатьох країн, варіантом розвитку пенсійної системи є підвищення пенсійного віку.

Наслідки демографічної ситуації для пенсійної системи в Україні

З огляду на невідворотний характер процесу демографічного старіння, Українське суспільство має небагатий вибір варіантів розвитку пенсійної системи; вибір полягає лише в тому, чим ми готові "пожертвувати"(розрахунки наведені у додатку 11).

Вибір перший: залишити пенсійний внесок (35,2% фонду заробітної плати) та розмір бюджетних дотацій на поточному рівні. Тоді коефіцієнт заміщення заробітку пенсіями (їх страхової частини) знизиться з сучасних **40%** до **35%** у 2025 р. та **28%** у 2050 р. (табл. 4). Тобто результатом буде зниження життєвого рівня пенсіонерів, поширення їх бідності відносно середніх доходів населення.

Вибір другий: утримати коефіцієнт заміщення (співвідношення середньої пенсії та заробітної плати, у 2009 році – становив **40%**) і обсяг дотацій на поточному рівні, тоді бездефіцитність Пенсійного фонду необхідно забезпечити за рахунок **підвищення розміру пенсійного внеску**. В Україні він нині один з найвищих у Європі – **35,2%** сумарно для роботодавців та працівників. А за умов прийняття цього вибору, розмір пенсійного внеску доведеться підвищити до **40%** у 2025 р. та **50%** у 2050 р. Збільшення фіскального тягаря на фонд заробітної плати може мати наслідком подальшу тінізацію трудових відносин та оплати праці, а у випадку розподілу додаткового внеску на працівників – зниження реальної заробітної плати.

Таблиця 4 Прогноз варіантів розвитку пенсійної системи України⁶

Наслідки	2009	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Вибір 1: утримання незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитність Пенсійного фонду										
Коефіцієнт заміщення ⁷ , %	40	40	39	37	35	34	33	32	30	28
Вибір 2: утримання коефіцієнта заміщення (40%) і бездефіцитність Пенсійного фонду										
Розмір пенсійного внеску, % ⁸	35,2	35,2	35,8	38,3	40,1	41,4	42,5	44,5	47,4	50,0
Вибір 3: утримання незмінними розміру пенсійного внеску і коефіцієнта заміщення за рахунок покриття дефіциту коштами державного бюджету										
Покриття дефіциту ПФУ з Державного бюджету ⁹ , %	-	-	2	8	12	15	17	21	26	30

Джерело: авторські розрахунки

Вибір третій: утримувати незмінними розмір пенсійного внеску та коефіцієнт заміщення, тоді дефіцит Пенсійного фонду потрібно покривати за рахунок збільшення дотацій з державного бюджету. Це призведе до постійно прогресуючого збільшення державних пенсійних зобов'язань. У 2009 р. кошти державного бюджету в загальних доходах Пенсійного фонду становили близько 30%, з них третина пішла на

⁶ При розрахунках ігнорувалася наявність пільг та заборгованості зі сплати пенсійного внеску.

⁷ Співвідношення страхової частини пенсії й заробітної плати. При моделюванні вибору 1 обчислюється як розмір пенсійного внеску (35,2%), поділений на прогнозоване співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків.

⁸ При моделюванні вибору 2 обчислюється як прогнозоване співвідношення кількості пенсіонерів і платників внеску, помножене на коефіцієнт заміщення(40%)

⁹ Понад дотації на додаткові пенсійні програми, визначається у % до загальних видатків ПФУ. За умови вибору 3 обчислюється як різниця між бажаним 40%-м коефіцієнтом заміщення і коефіцієнтом заміщення, можливим за умови вибору 1, поділена на 40% (тобто на бажану величину коефіцієнта заміщення).

покриття дефіциту у страховій частині, решта – на фінансування різноманітних додаткових пенсійних програм, що згідно із законодавством фінансуються з Державного бюджету (додаток 5).

Хоча деякі статті державних пенсійних видатків поступово зникнуть через природне скорочення контингентів одержувачів (наприклад, виплати, передбачені законами "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", "Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні", "Про жертви нацистських переслідувань", "Про соціальний захист дітей війни"), але це буде не раніше 2025 р. Навіть якщо певні категорії виплат зникнуть, це не обов'язково означатиме скорочення бюджетних видатків, оскільки постійно виникають нові (останній приклад – ухвалення у 2008 р. Закону України "Про підвищення престижності шахтарської праці"). Тобто обсяг державних пенсійних зобов'язань, що мають фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету, надзвичайно великий, і скорочення надходжень пенсійних внесків істотно ще збільшить цей тягар.

Нині, незважаючи на кризу та нестабільну динаміку заробітної плати, пенсійні виплати у розмірах, визначених відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", принаймні на **80%** забезпечуються надходженнями пенсійних внесків (крім внесків є ще й деякі інші статті власних надходжень Пенсійного фонду). Однак, розмір непокритого дефіциту у цій частині у 2009 році становив 8% до всіх пенсійних виплат з ПФУ. Якщо ж надалі державний бюджет буде компенсувати дефіцит страхової пенсійної системи, пов'язаний також із зростанням демографічного навантаження, то у 2025 р. він має замінити своїми коштами **12%**, а у 2050 р. – **30%** обсягу недостаючих пенсійних внесків. У 2009 р. загальні видатки Пенсійного фонду сягнули понад половину загального обсягу видатків зведеного бюджету України. Отже, виникає питання, чи здатний бюджет України взяти на себе таку серйозну частину зобов'язань пенсійного страхування і чим це обернеться для фінансування інших соціальних статей (освіти, охорони здоров'я, культури, соціальної допомоги малозабезпеченим та сім'ям з дітьми тощо)? Вочевидь, цей вибір теж неприйнятний.

Вибір четвертий: підвищити пенсійний вік, що в умовах генерального тренду старіння населення є абсолютно природним і найбільш адекватним кроком. Підвищення пенсійного віку має комплексний вплив на покращання фінансової спроможності пенсійної системи, оскільки дає змогу одночасно зменшити видатки (зменшується кількість одержувачів пенсій або принаймні уповільнюються темпи зростання їх кількості) і збільшити доходи (подовжується тривалість трудового періоду, збільшується кількість зайнятого населення і платників внесків). Збільшення надходжень внесків за меншої кількості одержувачів дає можливість підвищити розміри пенсій наявним пенсіонерам, а подовження тривалості страхового стажу означає збільшення пенсійних прав майбутніх поколінь пенсіонерів.

Вставка 1 Демографічний прогноз для України до 2050 року

Низька народжуваність. Україна має один з найнижчих у Європі (і загалом у світі) рівень народжуваності (рис. 6, додаток 1). Зусилля держави щодо стимулювання дітонародження, зокрема встановлення високих розмірів допомоги при народженні дитини та їх диференціація залежно від черговості народженої дитини, дали певний ефект. У 2007 р. сумарний коефіцієнт народжуваності збільшився до **1,35**, у 2008 р. – до **1,46** дитини. Але, як показує практика, дія грошових стимулів народжуваності швидкоплинна, а досягнуті показники надто далекі від необхідних хоча б для простого відтворення поколінь.

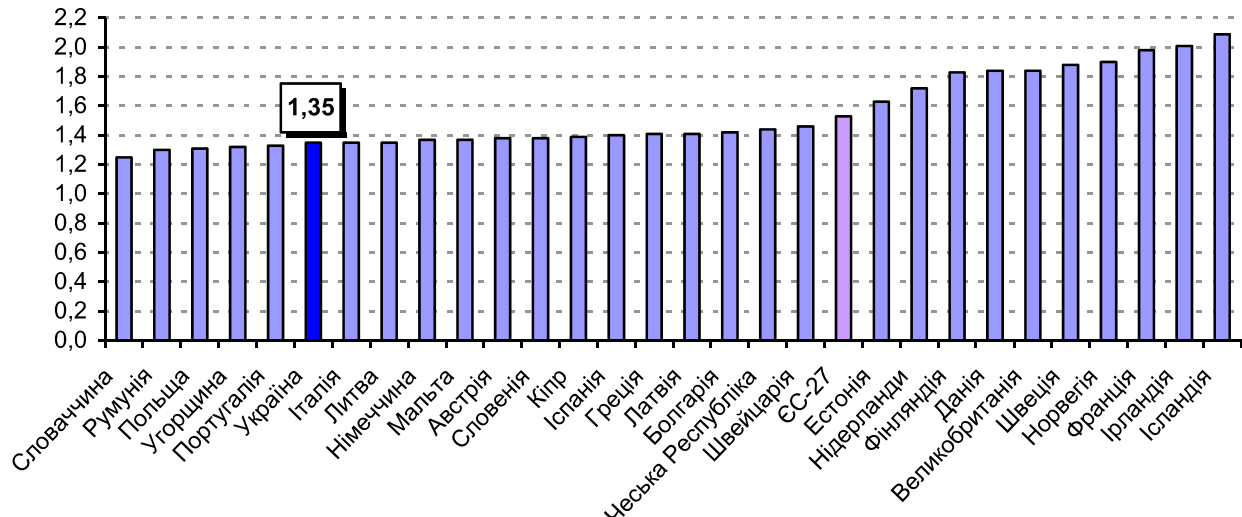

Рис. 6 Сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні та інших європейських країнах, 2008р.¹⁰ Джерело: Держкомстат України, Євростат

Загалом, фахівці-прогнози не вважають вірогідним повернення до розширеного відтворення. Зокрема, один з останніх прогнозів Євростату EUROPOP 2008 передбачає у 2060 р. варіацію сумарного коефіцієнту народжуваності в країнах ЄС в межах 1,5-1,9 дітей, в середньому по ЄС-27 – 1,68.¹¹ За середнім (найбільш вірогідним) варіантом прогнозу Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, в Україні показник народжуваності у довгостроковій перспективі становитиме 1,6 дитини (у 2050 р.).¹² Фахівці ООН більш оптимістичні з цього питання: за їх гіпотезою, до 2050 р. сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні має досягти 1,85 дитини на одну жінку¹³ (додаток 2).

Збільшення тривалості навчання. Кількість студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації за період незалежності збільшилася у 2,7 рази і досягла 2,4 млн. осіб. Повний цикл навчання в цих закладах становить зазвичай 6 років (4 роки бакалаврату та 2 роки магістратури), тоді як радянська система вищої освіти передбачала 4-5 років навчання. Серед новоприйнятих студентів вищих навчальних закладів близько 70% становлять випускники загальноосвітніх навчальних закладів відповідного року. Тобто з трьох випускників шкіл принаймні

¹⁰ Середнє число дітей, що може народити одна жінка упродовж життя за існуючого рівня народжуваності по вікових групах

¹¹ Konstantinos Giannakouris. Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies / Eurostat, Statistics in focus, 72/2008

¹² Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р., скоригований за даними 2009 р. / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України <http://www.idss.org.ua/public.html>

¹³ Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/unpp>

двоє продовжують навчання, здобуваючи вищу освіту.¹⁴ Масовий характер вищої освіти і традиційне ставлення до навчання як до основного виду діяльності зумовлюють низький рівень зайнятості молоді в Україні. За даними обстеження економічної активності населення, яке здійснюється Держкомстатом і базується на стандартах Міжнародної організації праці, у 2008 р. рівень зайнятості осіб віком 15-19 років становив 13,9%, віком 20-24 років – 56,9%.¹⁵ Тобто переважна більшість молодих людей починають працювати після досягнення 20 років.

Найближчим часом тривалість навчання зросте у зв'язку із завершенням переходу системи повної загальної середньої освіти на 12-річний цикл навчання. Тобто вихід на ринок праці буде відтермінований ще далі (принаймні до 22 років).

Зростання очікуваної тривалості життя. Відсутність позитивної динаміки очікуваної тривалості життя в останні 20 років є головною ознакою демографічної кризи в Україні. Очікувана тривалість життя при народженні тримається на рівні близько 74 років для жінок та 63 років для чоловіків. Це найнижчий показник у Європі, гірша ситуація лише в Російській Федерації (додаток 3).

У країнах ЄС за останні 10 років очікувана тривалість життя жінок зросла в середньому на 2 роки, чоловіків – на 3 роки. Загалом по країнах ЄС-27 цей показник становить для жінок 82 роки (по ЄС-15 – 83,3 років), для чоловіків – 75,8 років (по ЄС-15 – 77,4 років). Прогноз Євростату EUROPOP 2008 передбачає зростання очікуваної тривалості життя при народженні у жінок до 89 років, у чоловіків – до 84,5 років у 2060 р в середньому по ЄС-27.¹⁶

Стосовно України, міжнародні та вітчизняні демографи сходяться на думці, що стагнація очікуваної тривалості життя має зрештою змінитися на позитивну динаміку (додаток 2). Фахівці ООН прогнозують для України поступове зростання очікуваної тривалості життя при народженні до 78,8 років у жінок та 71,3 років у чоловіків у 2050 р.¹⁷ Близькі до них і гіпотези середнього (найбільш імовірного) сценарію прогнозу Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України: 78,2 роки у жінок та 71,0 років у чоловіків у 2050 р.¹⁸ Тобто Україна у 2050 р. тільки наблизиться до сучасних середніх показників тривалості життя у ЄС.

Прогресування процесу старіння населення. Поєднання низької народжуваності із зростаючою тривалістю життя означає, що генеральною демографічною тенденцією принаймні у наступні півстоліття буде процес старіння населення. Ця тенденція набуває глобального характеру і вимагає пристосування економіки та соціальної сфери до специфіки «старого населення», особливо це стосується системи пенсійного забезпечення.

Старіння нації, що за методикою МОП (Міжнародної організації праці) визначається питомою вагою осіб у віці 65 років і старше у загальній кількості населення країни, згідно з EUROPOP 2008, в середньому по ЄС-27 рівень старіння **зросте** з сучасних 17,1% до **28,8%** у 2050 р. (рис. 7). В Україні внаслідок вищої смертності і повільнішого зростання тривалості життя частка цієї вікової групи буде нижчою: **16,3%** у 2008 р., у 2050 р. – **24,7%** (за прогнозом ІДСД НАН України – **23,8%**).

¹⁴ Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/09 навчального року: Стат. бюлетень. – К. Держкомстат України, 2009 р.

¹⁵ Економічна активність населення України у 2008 році: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2009. – С. 45.

¹⁶ Konstantinos Giannakouris. Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies / Eurostat, Statistics in focus, 72/2008

¹⁷ Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/unpp>

¹⁸ Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р., скоригований за даними 2009 р. / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України <http://www.idss.org.ua/public.html>

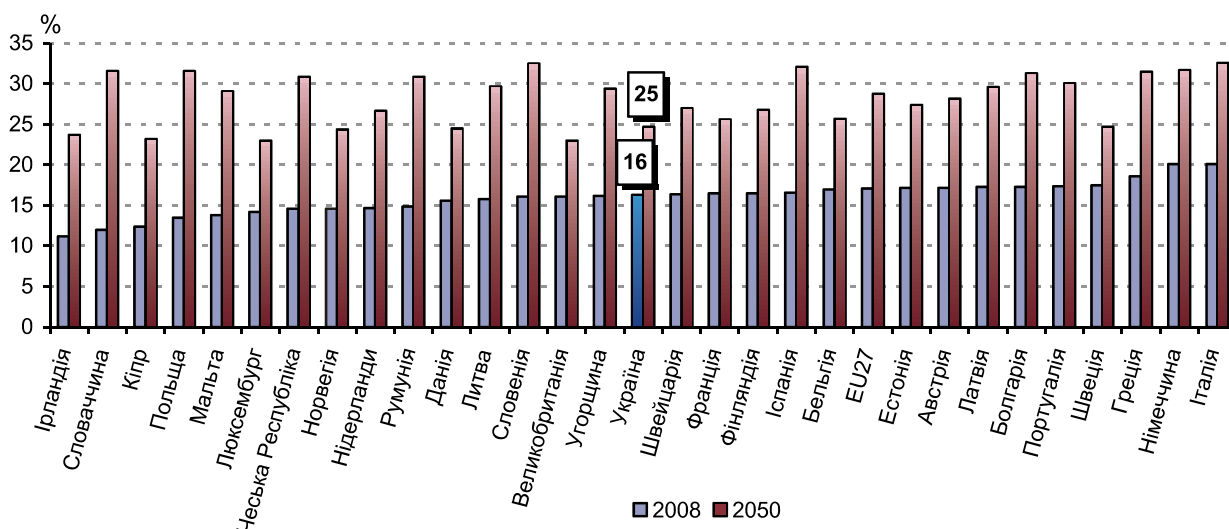

Рис. 7 Частка осіб віком 65 років і старше в Україні та інших Європейських країнах, 2008 р. та прогноз на 2050 р., %¹⁹

Внаслідок поступового скорочення поколінь, що вступають у працездатний вік (в ЄС до періоду працездатності відносять віковий проміжок 15-64 років), навантаження особами похилого віку зростатиме випереджальними темпами. До 2050 р. загалом по ЄС-27 співвідношення кількості осіб **віком 65 років і старше та населення віком 15-64 років** збільшиться вдвічі – з теперішніх **25,4%** до **50,4%** (рис. 8, додаток 4). Тобто якщо нині на одну особу віком 65 років і старше припадає чотири особи віком 15-64 років, то у 2050 р. буде лише дві. По Україні це співвідношення зросте з теперішніх **23,3%** до **38,2%** (за прогнозом ІДСД – до 38,7%).

Отже, нині в **Україні** спостерігається **середньоєвропейський рівень старіння**, а у **2050 р.** вона буде однією з **"наймолодших" країн на європейському просторі** (при порівнянні частки вікової групи старше 65 років у населенні з іншими країнами), що пояснюється, насамперед, відставанням за темпами зростання тривалості життя (певним чином впливають також відмінності гіпотез та методики прогнозування, які застосовують Євростат, ООН та ІДСД, але вони не мають принципового характеру).

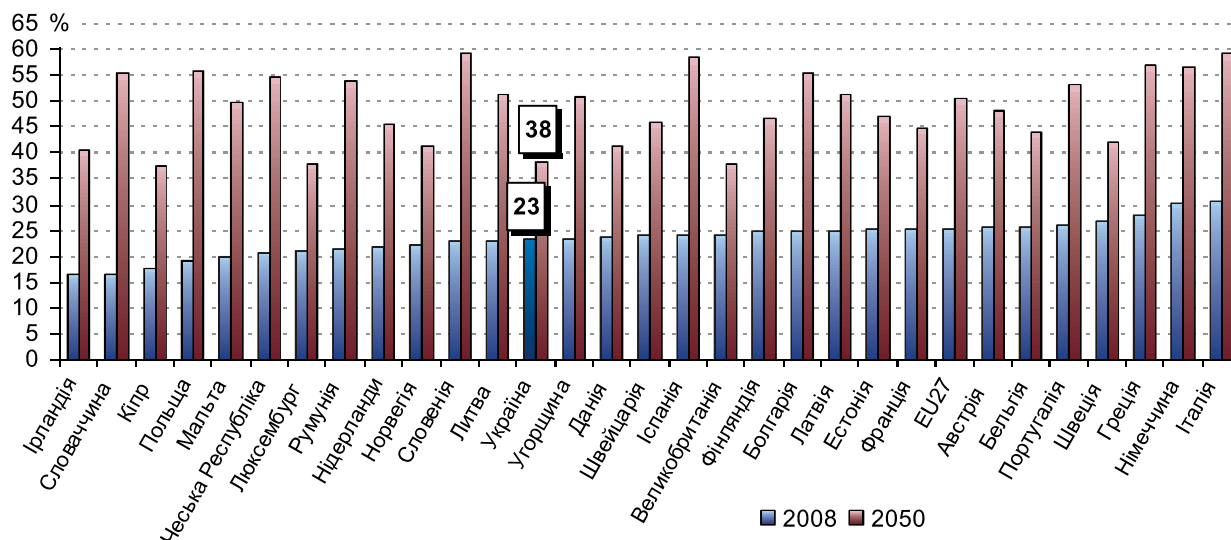

Рис. 8 Співвідношення кількості осіб віком 65 років і старше та осіб віком 15-64 років в Україні та інших Європейських країнах, 2008 р. та прогноз на 2050 р., %²⁰

¹⁹ Konstantinos Giannakouris. Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies / Eurostat, Statistics in focus, 72/2008; Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/unpp>

Старіння населення України (кількість осіб пенсійного віку) відповідно до чинної межі пенсійного віку в Україні (55 років для жінок та 60 років для чоловіків) виглядає **значно драматичніше**: питома вага **осіб пенсійного віку** (чинна межа для України) у 2009 році становила **26%**, у 2021 році вона становитиме **29%**, а у 2050 році **38%** населення.

Для пенсійної системи це означає, що на **10** осіб працездатного віку припадає **4** особи пенсійного віку, а до 2050 р. їх кількість наблизиться до **8** (рис. 9). Особливо швидко це співвідношення зростатиме з другої половини 2030-х років, коли на пенсію виходитимуть більш чисельні покоління народжених у 1980-х роках. Тут ми бачимо наочний приклад того, як державна політика активного стимулювання народжуваності створює штучні демографічні хвилі, що не вирішують, а лише поглиблюють проблеми стабілізації процесів природного відтворення населення. **Прогресуюче старіння** населення зумовлює **невідворотність збільшення демографічного навантаження на працездатне населення** за умови незмінності чинної межі пенсійного віку.

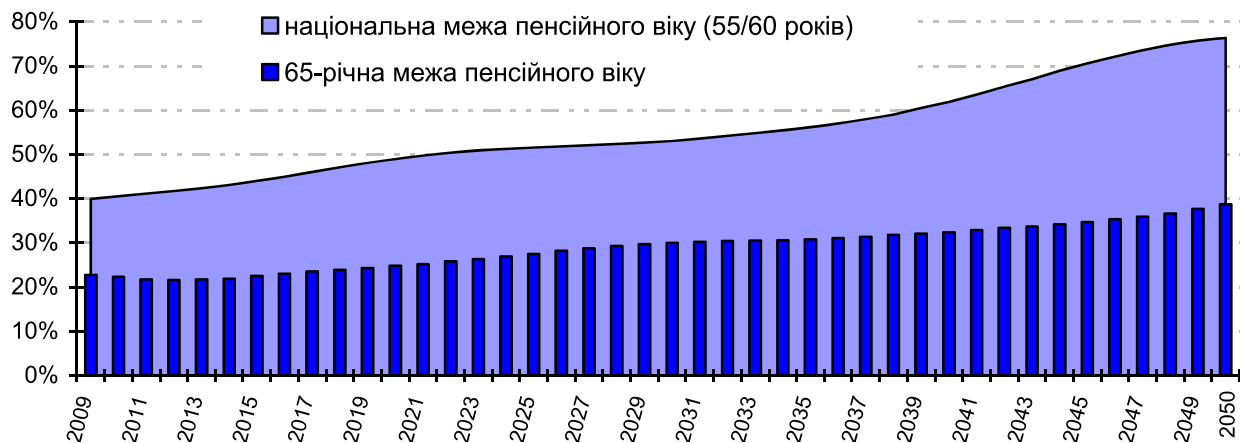

Рис. 9 Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку в Україні до 2050 р. залежно від межі пенсійного віку, %

Джерело: Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р., скоригований за даними 2009 р. / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України²¹

Вплив ринку праці на перспективи розвитку пенсійної системи. Виклики національній пенсійній системі, пов'язані з процесами демографічного старіння, ще більше посилюються з огляду на ситуацію із можливостями зайнятості населення. Хоча загалом рівень зайнятості населення віком 15-64 років в Україні близький до середньоєвропейського – **63%** проти **66%** в середньому по ЄС-27, значна частина зайнятих працюють в особистих селянських господарствах (близько 2 млн. осіб, або 10% загальної кількості зайнятого населення у 2008 р.), що для країн ЄС нехарактерно. Якщо не враховувати зайнятість в особистих селянських господарствах, рівень зайнятості населення України віком 15-64 років виявляється надзвичайно низьким порівняно з більшістю європейських країн – лише **57%** (рис. 10).

²⁰ Konstantinos Giannakouris. Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies / Eurostat, Statistics in focus, 72/2008; Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/unpp>

²¹ <http://www.idss.org.ua/public.html>

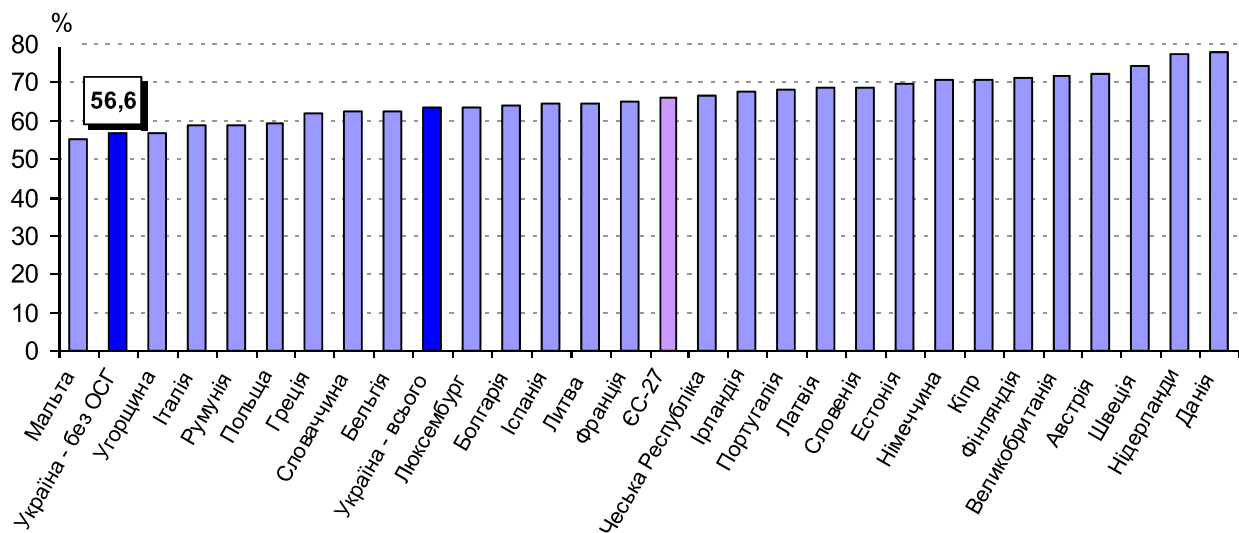

Рис. 10 Рівень зайнятості населення віком 15-64 років в Україні та країнах ЄС у 2008 р., %

Джерело: Держкомстат України, Євростат

У зв'язку з поширенням й інших видів неформальної зайнятості, кількість платників пенсійних внесків становить лише 77% загальної кількості зайнятого населення (15,5 млн. осіб за даними Пенсійного фонду України).

2. Моделювання та вибір оптимального варіанту підвищення пенсійного віку в Україні

Вибір оптимального варіанту реформування чинної межі пенсійного віку має враховувати пріоритети загальної стратегії соціально-економічних реформ, тобто не лише завдання пенсійної реформи, а й реформ в інших сферах, зокрема реструктуризації виробництва і зайнятості, модернізації системи охорони здоров'я тощо.

Необхідність гендерного вирівнювання межі пенсійного віку

Принциповим моментом перегляду чинної межі пенсійного віку вважаємо необхідним передусім підвищити пенсійний вік для жінок до рівня, встановленого для чоловіків, – 60 років. Необхідно наголосити, що нині в Україні не існує жодних об'єктивних фізіологічних, економічних чи соціальних підстав для утримання нижчої межі пенсійного віку для жінок. Існуюча п'ятирічна різниця в пенсійному віці та тривалості страхового стажу для жінок і чоловіків є соціально несправедливою і суперечить страховим принципам, адже жінки набувають права виходу на пенсію та одержання мінімального розміру пенсії (який є однаковим незалежно від статі) за істотно меншого трудового внеску.

Нижча межа пенсійного віку та, відповідно, коротша тривалість стажу зумовлюють нижчий розмір пенсій у жінок. Особливо це стало помітно після підвищення у 2008 р. величини оцінки одного року страхового стажу з 1% до 1,35%. Нині середній розмір пенсії жінок становить лише 67% пенсії чоловіків, тоді як співвідношення середніх розмірів заробітної плати жінок і чоловіків становить 75%. Тобто нижча межа пенсійного віку для жінок є не просто необґрунтованою пільгою, а ще й зумовлює їхню бідність у старості. Встановлення однакового пенсійного віку сприятиме не лише вирівнюванню розмірів пенсій жінок і чоловіків (їх співвідношення буде адекватним гендерному співвідношенню в оплаті праці), а й загалом – підвищенню доходів людей похилого віку, адже жінки становлять майже 70% пенсіонерів за віком.

Відтак, встановлення єдиного порогу пенсійного віку та необхідного страхового стажу для жінок та чоловіків потрібне не тільки і не стільки для поліпшення фінансової ситуації в Пенсійному фонді, скільки для забезпечення реальної гендерної рівності у трудових і пенсійних правах, розширення можливостей щодо розвитку та реалізації людського (в тому числі трудового) потенціалу населення України.

Отже, **перший** етап підвищення пенсійного віку має вивести пенсійний вік жінок на рівень, встановлений для чоловіків. **Другий** етап має стосуватися і жінок, і чоловіків, і спрямовуватися на досягнення звичайного для європейських країн порогу пенсійного віку – 65 або принаймні 62 роки.

Способи підвищення пенсійного віку

Залежно від темпів і терміну проведення, підвищення пенсійного віку може здійснюватися трьома способами:

- **швидкий** перехід, коли запровадження нової межі пенсійного віку призначається на конкретну календарну дату невдовзі після прийняття рішення про підвищення пенсійного віку. Це радикальний спосіб зупинити зростання кількості пенсіонерів за віком, оскільки певний час (залежно від того, на скільки років підвищується пенсійний вік) не будуть призначатися нові пенсії цього типу;

- **поступовий** перехід, коли підвищення пенсійного віку здійснюється поетапно, за встановленим графіком для поколінь залежно від року народження, і для кожного наступного покоління пенсійний вік збільшується на відносно невеликий термін (на три-шість місяців, залежно від обраного темпу підвищення). Цей спосіб дає можливість зменшити кількість новопризначених пенсіонерів за віком і пом'якшити становище поколінь передпенсійного віку, які вже налаштувалися на відставку;
- **віддалений** перехід, коли запровадження нової межі пенсійного віку переноситься на майбутнє, тобто календарна дата його запровадження доволі віддалена у часі від дати прийняття рішення (на 10-20 і більше років). У цьому разі нова межа пенсійного віку стосується поколінь, які на момент прийняття рішення перебували на більш ранніх етапах трудової кар'єри, і не зачіпає інтереси поколінь передпенсійного віку.

Кожен з цих способів має свої переваги й обмеження. Порівняти їх вплив на показники навантаження і фінансової спроможності дає змогу моделювання параметрів пенсійної системи (результати розрахунків розміщені у додатку 11).

Моделювання варіантів підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років

Підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років, може бути реалізований за трьома варіантами (результати розрахунків наведені у додатках 12-14):

1. встановлення 60-річної межі для жінок одразу у **2012** році (радикальний варіант);
2. поступове підвищення пенсійного віку для жінок на півроку щорічно, починаючи з **2012** р. (вихід на 60-річну межу у **2021** р.);
3. встановлення 60-річної межі для жінок у **2021** р. (віддалений варіант).

Особливість запровадження швидкого варіанту. Запровадження 60-річної межі для жінок з **2012** р. не матиме зворотної дії на осіб, які досягли пенсійного віку до 2011 р. включно. Тобто жінок, яким до початку 2012 р. виповнилося 55–59 років, не можна зараховувати до населення працездатного віку, оскільки вони вже реалізували своє право на пенсію за віком. Фактично, навіть радикальний варіант підвищення пенсійного віку передбачає поступовий перерозподіл населення 55–59 років з контингенту осіб пенсійного віку до контингенту осіб працездатного віку. В даному випадку "швидкість" переходу становить один рік щорічно: у **2012** р. в контингенті **працездатного** населення залишаться жінки, яким виповниться **55** років, у **2013** р. – **56** років, у **2014** р. – **57** років, у **2015** р. – **58** років, у **2016** р. – **59** років (кінець перерозподілу).

Прогноз кількості населення працездатного віку.

Порівняно із ситуацією за незмінного пенсійного віку, варіант **швидкого** підвищення вже у перший рік забезпечить **збільшення** контингенту населення працездатного віку на **0,4** млн. осіб, а у 2016 р. – на 1,9 млн. осіб. Більше того, упродовж 2012–2016 рр. спостерігатиметься абсолютний приріст чисельності цього контингенту на 0,14 млн. осіб, тоді як за **незмінних** умов вона **зменшиться** на **1,4** млн. осіб (рис. 11). Однак після 2016 р., коли перерозподіл контингентів за новою межею пенсійного віку буде завершено, кількість населення працездатного віку знов почне скорочуватися (хоча все одно буде істотно більшою порівняно з варіантом незмінного пенсійного віку).

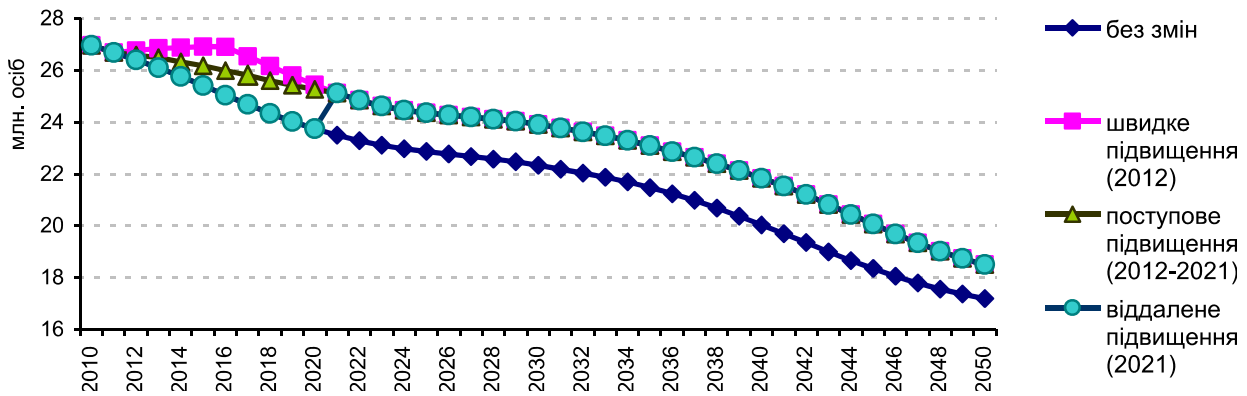

Рис. 11: Прогноз кількості населення працездатного віку залежно від варіанту підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Поступовий перехід на 60-річну межу для жінок зі швидкістю півроку щорічно, хоча й не зупиняє, але істотно уповільнює скорочення кількості населення працездатного віку. У перехідному періоді тренд має вигляд плавної лінії (практично прямої), що теж важливо для стабільності пенсійної системи.

Віддалений перехід дає змогу різко збільшити контингент працездатного віку у середньостроковому періоді, але до того часу він буде постійно скорочуватися.

Незалежно від способу реалізації, у довгостроковій перспективі підвищення пенсійного віку забезпечує істотне збільшення контингенту населення працездатного віку порівняно з варіантом незмінного віку – на **1,6 млн. осіб** (на 6,9%) у **2021** р. та на **1,3 млн. осіб** (на 7,6%) у **2050** р.

Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку. Динаміка кількості населення пенсійного віку та співвідношення контингентів населення пенсійного й працездатного віку є дзеркальним відображенням динаміки контингенту працездатного віку (рис. 12). **Швидке** підвищення пенсійного віку дає змогу одразу істотно знизити демографічне навантаження, але після **2016** р. воно дуже швидко **відновлюється**. **Поступове** підвищення забезпечує утримання навантаження практично на одному рівні, а варіант віддаленого підвищення – **різко скоротити** його у визначений час.

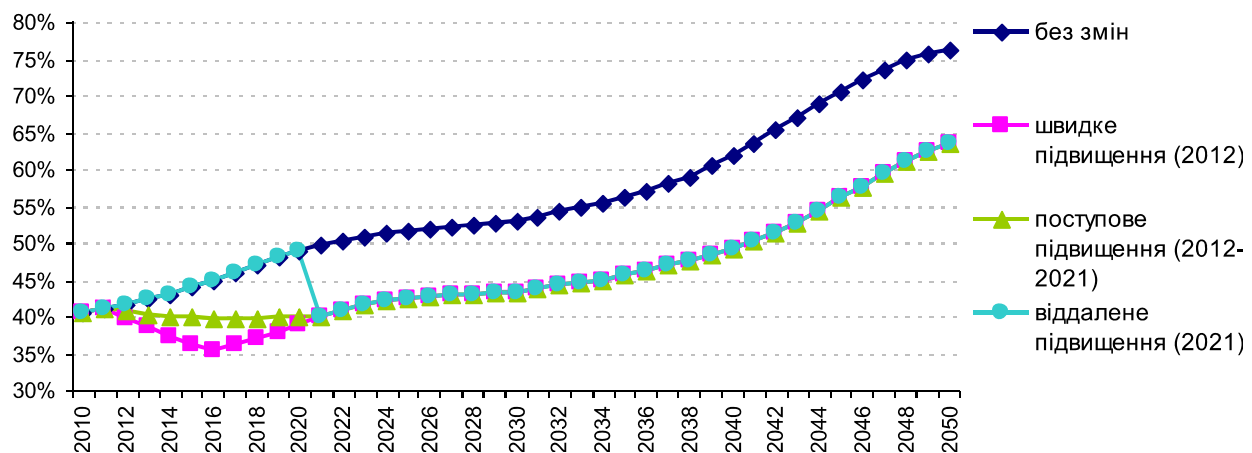

Рис. 12: Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку залежно від варіанту підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років

Джерело: авторські розрахунки

Завдяки підвищенню пенсійного віку на **5 років** для жінок, співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку у **2021** р. перебуватиме на сучасному рівні (**40%**), тоді як за незмінної межі пенсійного віку досягне **50%**. Після того, як **підвищення** пенсійного віку буде **зупинено**, це співвідношення почне зростати, особливо швидко – з **2035** р. Але "**внесок**" підвищення пенсійного віку у послаблення демографічного навантаження і надалі буде вагомим: у 2050 р. співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку становитиме **64%**, що на **12** процентних пунктів **менше**, ніж за незмінного віку.

Зміна демографічних показників у зв'язку із підвищенням пенсійного віку значною мірою обумовлює динаміку параметрів пенсійної системи (особливо щодо кількості пенсіонерів за віком), але потрібно враховувати також дію деяких інших чинників (зокрема рівень економічної активності населення).

Прогноз кількості пенсіонерів за віком

Радикальний варіант дає змогу швидко (але лише на деякий час) скоротити кількість пенсіонерів за віком, оскільки п'ять років поспіль їх контингент не буде поповнюватися жінками (рис. 13). Завдяки цьому у 2016 р. кількість пенсіонерів за віком може бути на **1,6** млн. осіб (на **15%**) **менше**, ніж за умови незмінного пенсійного віку. Однак після **2016** р., коли жінки знов почнуть виходити на пенсію, кількість пенсіонерів почне знов істотно зростати. Це пов'язано з тим, що нового пенсійного віку досягатимуть доволі численні покоління народжених у другій половині 1950-х років.

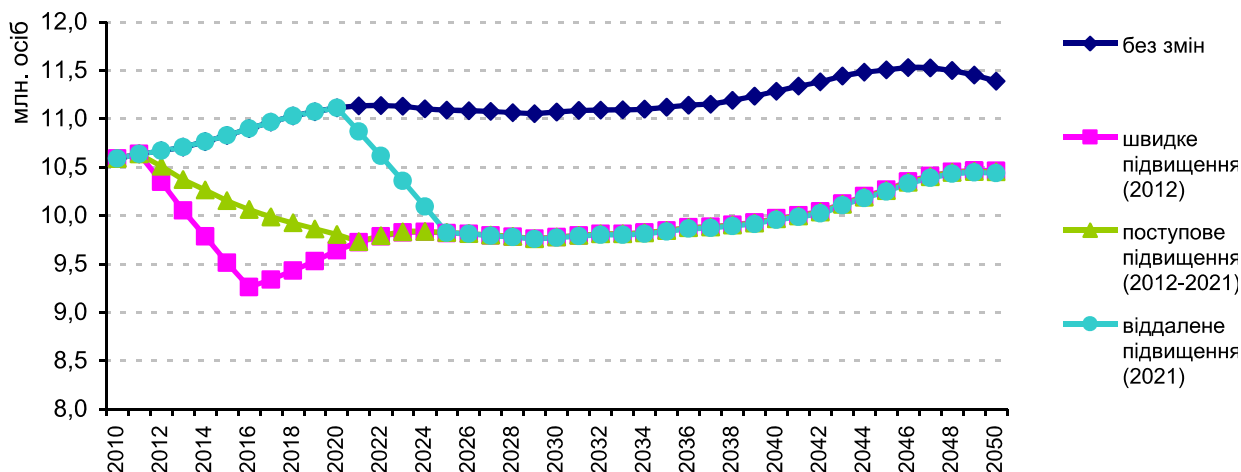

Рис. 13: Прогноз кількості пенсіонерів за віком залежно від варіанту підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Приблизно така сама ситуація, але з відповідним часовим лагом, спостерігатиметься за реалізації **віддаленого** варіанту підвищення пенсійного віку. Відмінність полягає в тому, що «компенсуючого» зростання кількості пенсіонерів не відбуватиметься, оскільки на пенсію виходитимуть менш чисельні покоління народжених у другій половині 1960-х років та пізніше. Однак протягом найближчих десяти років кількість пенсіонерів безперешкодно зростатиме.

Поступовий варіант, хоча й триває вдвічі довше радикального, дає змогу одразу істотно зменшити кількість пенсіонерів за віком, і перебиває практично весь «небезпечний» період, завдяки чому кількість пенсіонерів після виходу на 60-річний поріг пенсійного віку ще тривалий час залишається стабільною.

Досліджуючи питання підвищення пенсійного віку, потрібно мати на увазі, що «побічним» ефектом цього заходу є **збільшення контингенту пенсіонерів за інвалідністю**. Відсутність можливості одержати пенсію за віком спонукатиме людей

передпенсійного віку, що мають проблеми із здоров'ям, звертатися за призначенням пенсії по інвалідності. Тому скорочення загальної кількості пенсіонерів не буде адекватним скороченню кількості пенсіонерів за віком.

Прогноз робочої сили. Звісно, не всі особи, яких стосуватиметься підвищення пенсійного віку, продовжуватимуть працювати і сплачувати пенсійні внески. Рівень їх економічної активності за інерцією буде нижчим, ніж мали особи передпенсійного віку за старою межею – не варто очікувати від жінок віком **55–59** років у **2021** р. такого ж рівня участі в робочій силі, як нині мають жінки **50–54** років. При цьому **віддалення** перспективи виходу на пенсію сприятиме деякому підвищенню рівня економічної активності вікової групи **50–54** років порівняно із **сучасним**. Однак економічна активність осіб пенсійного віку (за новою межею), скоріш за усе, залишатиметься без змін, оскільки ці покоління більш повною мірою встигнуть реалізувати свій трудовий потенціал за рахунок подовження періоду працездатного віку.

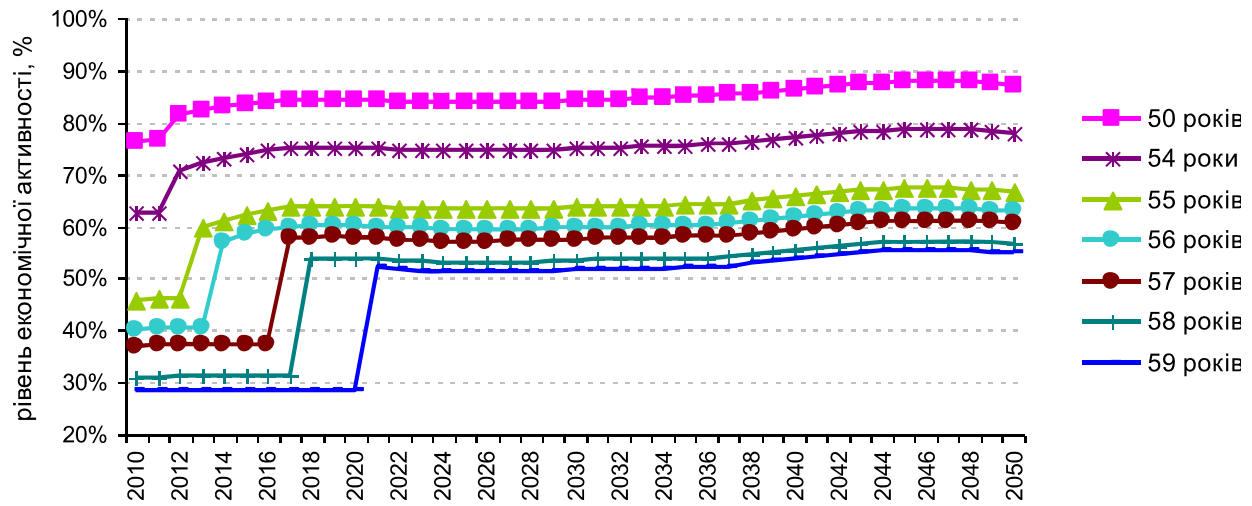

Рис. 14: Моделювання рівня економічної активності жінок віком 50–59 років за умови поступового підвищення пенсійного віку до 60 років (на півроку щорічно)

Джерело: авторські розрахунки

Наприклад, якщо при поступовому підвищенні пенсійного віку рівень економічної активності нової передпенсійної когорти (останній рік перед виходом на пенсію за новою межею) буде в середньому на **25%** вище, ніж до початку змін, у **2021** р. рівень участі в робочій силі жінок віком **55** років становитиме **64%**, **59** років – **52%** (рис. 14).

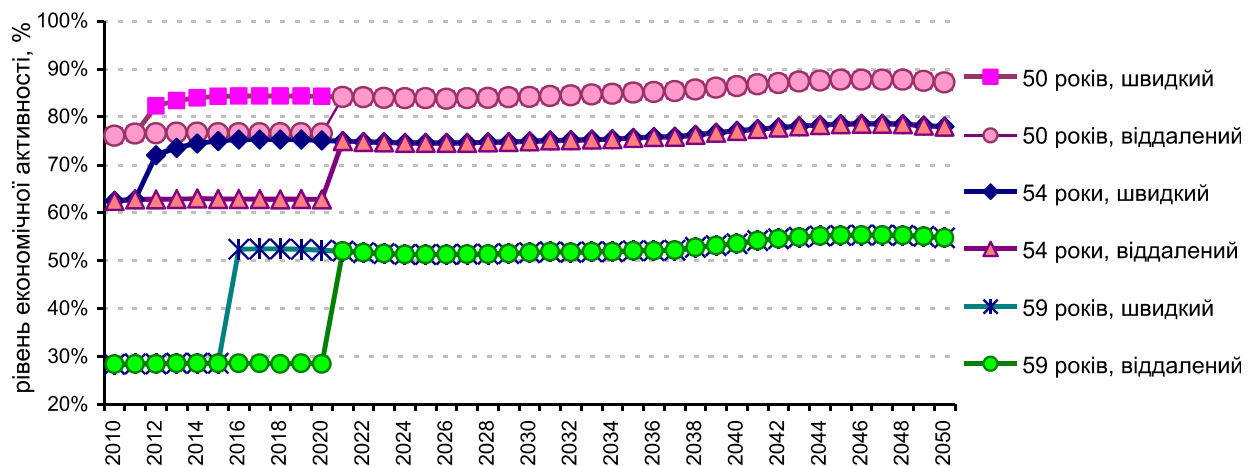

Рис. 15: Моделювання рівня економічної активності жінок віком 50–59 років за умови швидкого та віддаленого варіантів підвищення пенсійного віку до 60 років

Джерело: авторські розрахунки

У випадку варіантів **швидкого** або **віддаленого** підвищення пенсійного віку спостерігатиметься схожа ситуація, але стартові темпи зростання рівня економічної активності будуть значно вищі, причому не лише у зв'язку із більш швидким залученням жінок **55–59** років до ринку праці, а й з вимушеним "сплеском" економічної активності жінок **50–54** років, для яких перспектива виходу на пенсію за віком відсувається на п'ять років (рис. 15).

Відповідно, ефект **зростання** обсягів робочої сили за реалізації різних варіантів підвищення пенсійного віку буде залежати від темпів підвищення рівня економічної **активності** жінок. Порівняно із ситуацією за незмінного пенсійного віку, швидке підвищення дасть змогу **додатково** "мобілізувати" на ринок праці у **2012** р. **0,2** млн. жінок, у **2016** р. – **0,6** млн. жінок (рис. 16). За умови **поступового** підвищення (на півроку щорічно), приріст за відповідні роки буде приблизно вдвічі меншим. У 2021 р. пропозиція робочої сили буде на **0,5** млн. більшою, ніж за умови незмінного пенсійного віку (**20,9** млн. осіб проти **20,4** млн. осіб), і обсяг цієї додаткової пропозиції зберігатиметься упродовж всього прогнозованого періоду.

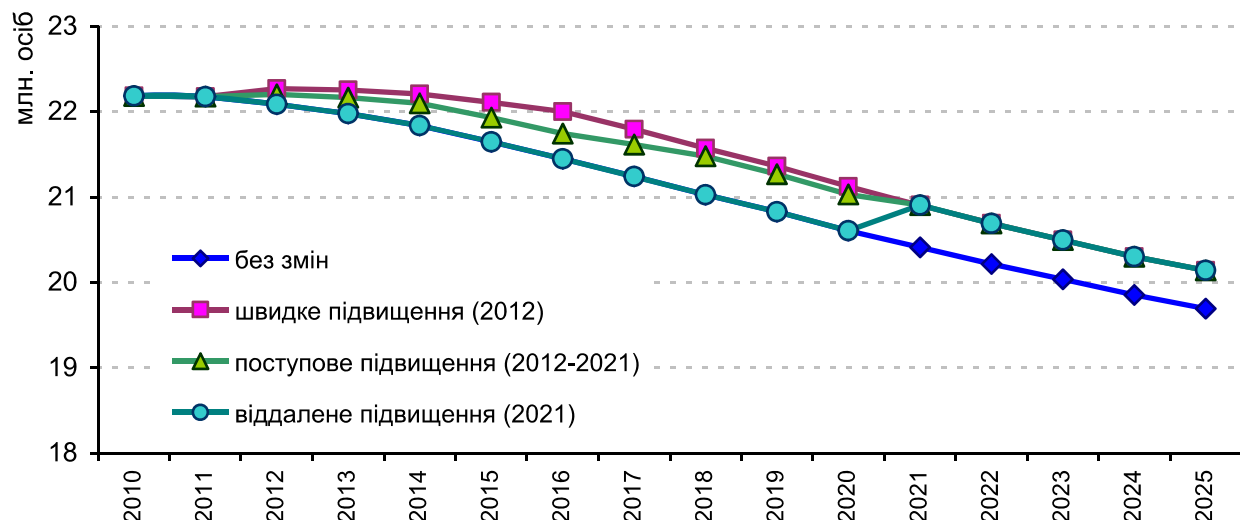

Рис. 16 Прогноз кількості економічно активного населення залежно від варіанту підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

За умови стабілізації безробіття на рівні, близькому до природного, та незмінного рівня участі зайнятого населення у пенсійному страхуванні, контингент платників внесків у **2021** р. буде на **360** тис. осіб більше, ніж за незмінного пенсійного віку.

Завдяки підвищенню пенсійного віку **середня** тривалість страхового **стажу** жінок має **зрости** принаймні до **36** років у **2021** р. (нині **33** роки), а очікувана тривалість життя у пенсійному періоді – скоротиться з прогнозованих **25** років до **21** року.

Прогноз співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків. Потрібно чітко уявляти, що підвищення пенсійного віку до певної позначки дає змогу лише **на деякий час призупинити** посилення тиску процесів старіння на пенсійну систему. Як показують результати моделювання, **незалежно** від варіанту здійснення заходу, одразу після того, як досягнуто нової межі пенсійного віку і покоління починають у повному складі виходити на пенсію, навантаження пенсіонерами на платників внесків починає **зростати** (рис. 17). Однак підвищення пенсійного віку жінок на п'ять років дасть змогу зменшити це навантаження у **2021** з **97%** до **87%** і відсунути критичну дату переважання пенсіонерів над кількістю платників з **2025** р. на **2039** р.

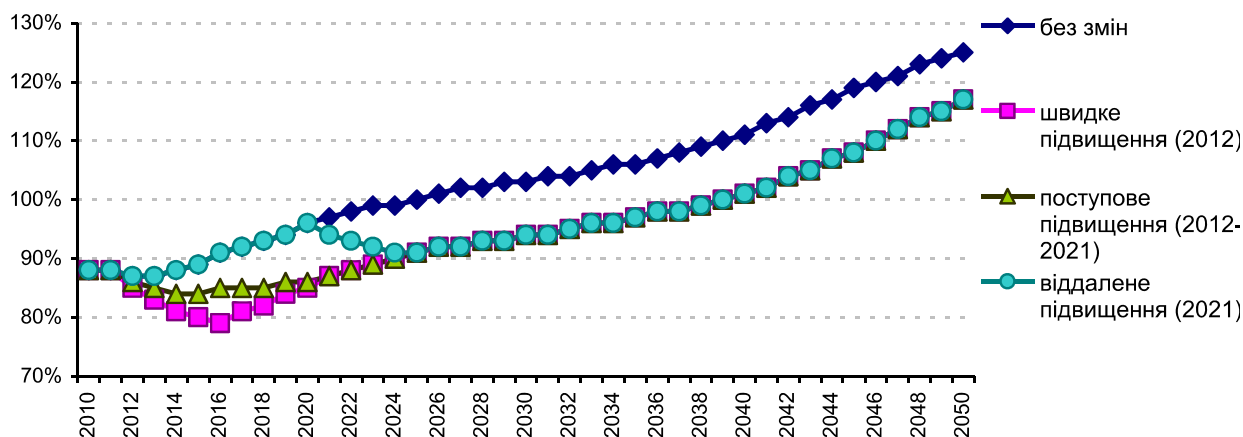

Рис. 17 Прогноз співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків залежно від варіанту підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років

Джерело: авторські розрахунки

Висновок щодо найкращого варіанту підвищення пенсійного віку.

Порівнюючи вплив різних варіантів підвищення пенсійного віку до 60 років для жінок, найбільш привабливим виглядає **поступовий** перехід: він одразу забезпечує істотне зниження навантаження на платників внесків і дає більш плавну зміну тенденції після досягнення нової межі пенсійного віку.

Для нормального сприйняття населенням пенсійних реформувань важливо також, що поступовий варіант є значно **м'якшим** по відношенню до поколінь жінок, які першими потраплять під перегляд межі пенсійного віку. Радикальний варіант викликатиме значно негативнішу реакцію. Його застосування припустиме у випадку надзвичайно великого дефіциту пенсійної системи – наприклад, у зв'язку із запровадженням перерахування частини внесків до накопичувального фонду, – і лише за умови суспільного розуміння необхідності певної "жертви". Але якщо говорити про компенсацію у такий спосіб частини внесків, втрачених солідарною системою через старт накопичувальної, виникає питання – чи можна вимагати цієї жертви від поколінь, які точно не потраплять до накопичувальної системи?

Вочевидь, варіант поступового підвищення пенсійного віку є більш поміркованим і справедливим. До того ж він відкриває можливість для перманентного підвищення пенсійного віку до звичайного рівня європейських країн – 62-65 років незалежно від статі. За **10** років поступового підвищення пенсійного віку для жінок цілком можливо здійснити необхідні заходи реструктуризації виробництва та зайнятості, здатні покращити умови праці та знизити рівень надсмертності чоловіків у працездатному віці.

Моделювання варіантів підвищення пенсійного віку для жінок та чоловіків до 62-65 років

Перманентне підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до 65 або хоча б до 62 років дасть змогу продовжити і навіть посилити (за рахунок включення у цей процес чоловіків) тенденцію стримування навантаження у пенсійній системі. При підвищенні пенсійного віку зі швидкістю на півроку щорічно 62-річний поріг буде досягнуто у 2025 р., 65-річний – у 2031 р. (розрахунки наведені у додатках 15-16).

Прогноз кількості населення працездатного віку. Підвищення віку для обох статей з 2022 р. дасть можливість не просто уповільнити темпи скорочення контингенту населення працездатного віку, а й хоча б на деякий час переломити цю тенденцію на зростання (рис. 18). При підвищенні пенсійного віку до 62 років кількість населення працездатного віку становитиме у 2025 р. 25,4 млн. осіб, що на 0,3 млн. осіб більше, ніж у 2021 р. (порівняно з тим, якби підвищення віку обмежалося лише гендерним вирівнюванням), і на 2,6 млн. осіб більше, порівняно із ситуацією за незмінного пенсійного віку.

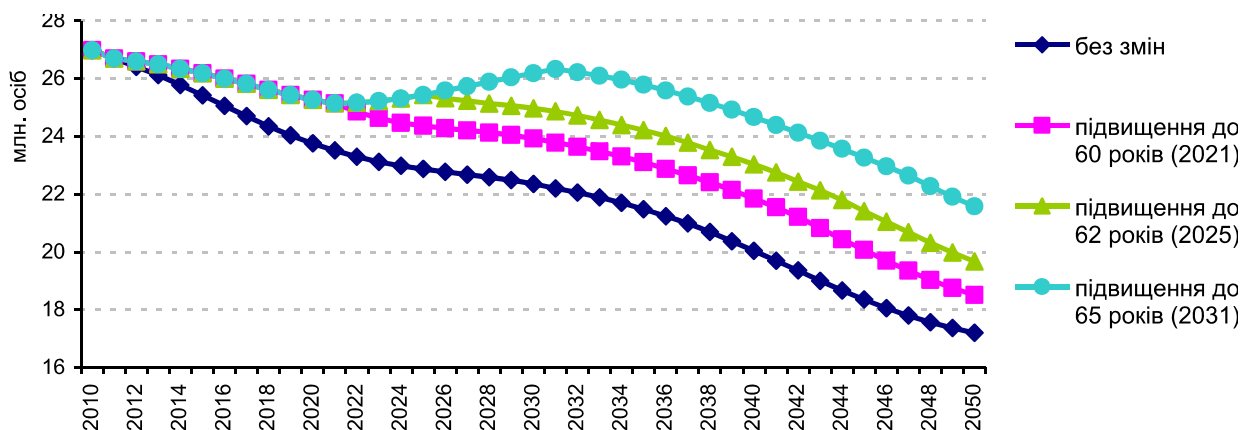

Рис. 18 Прогноз кількості населення працездатного віку залежно від варіанту підвищення пенсійного віку, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Продовження підвищення пенсійного віку до 65-річної позначки забезпечує у 2031 р. абсолютний приріст контингенту населення працездатного віку на 0,9 млн. осіб порівняно з 2025 р., а порівняно з показником варіанту без змін за відповідний рік – на 4,1 млн. осіб. Кількість населення працездатного віку майже досягне сучасного рівня.

Після припинення підвищення пенсійного віку контингент працездатного віку знов починає скорочуватися. Але порівняно з варіантом без змін його кількість у 2050 р. буде значно більшою – на 2,5 млн. осіб (на 14,4%) за 62-річного та на 4,4 млн. осіб (на 25,4%) за 65-річного досягнутого порогу пенсійного віку.

Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку.

Надзвичайно важливим здобутком другого етапу підвищення пенсійного віку є істотне зниження демографічного навантаження на пенсійну систему (рис. 19). Перший етап – гендерне вирівнювання межі пенсійного віку – дає змогу лише зупинити на відповідний період зростання співвідношення контингентів населення пенсійного й працездатного віку. Подальше підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків забезпечує його зниження до 36% у 2025 р. (підвищення до 62 років) та 30% – у 2031 р. (підвищення до 65 років). В останньому випадку навіть після припинення підвищення пенсійного віку зростання навантаження істотно уповільнюється, і до кінця прогнозованого періоду лише виходить на існуючий нині рівень, тоді як за незмінного пенсійного віку воно сягатиме у 2050 р. 76%, а за підвищення лише для жінок до 60 років – 64%.

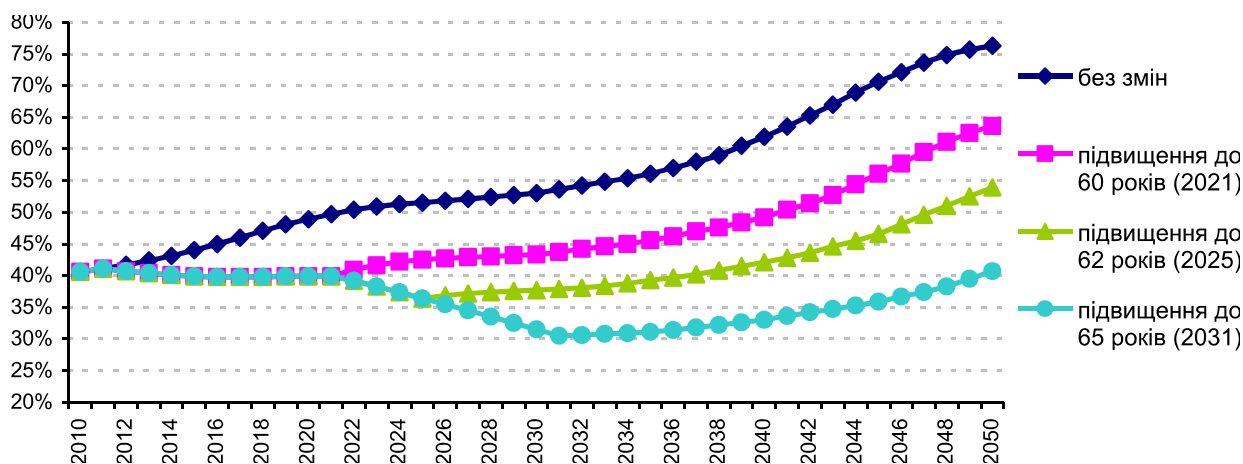

Рис. 19 Прогноз співвідношення кількості осіб пенсійного й працездатного віку залежно від варіанту підвищення пенсійного віку, %

Джерело: авторські розрахунки

Прогноз кількості пенсіонерів за віком. Підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків забезпечить у 2025 р. (вихід на 62-річний рубіж пенсійного віку) скорочення кількості пенсіонерів за віком на 2,2 млн. осіб (на 19,7%) порівняно з можливою за незмінного віку. У випадку продовження підвищення пенсійного віку до 65 років, зменшення кількості пенсіонерів за віком досягне 3,5 млн. осіб (31,8%) у 2031 р. (рис. 20).

Після того, як підвищення пенсійного віку буде зупинено на 65-річній межі, кількість пенсіонерів за віком знов почне зростати. Однак на кінець прогнозованого періоду вона буде істотно меншою, ніж за всіх інших варіантів: 8,0 млн. осіб проти 11,4 млн. осіб за незмінного пенсійного віку, 10,5 млн. осіб – за умови підвищення пенсійного віку до 60 років для жінок, 9,5 млн. осіб – до 62 років для жінок і чоловіків.

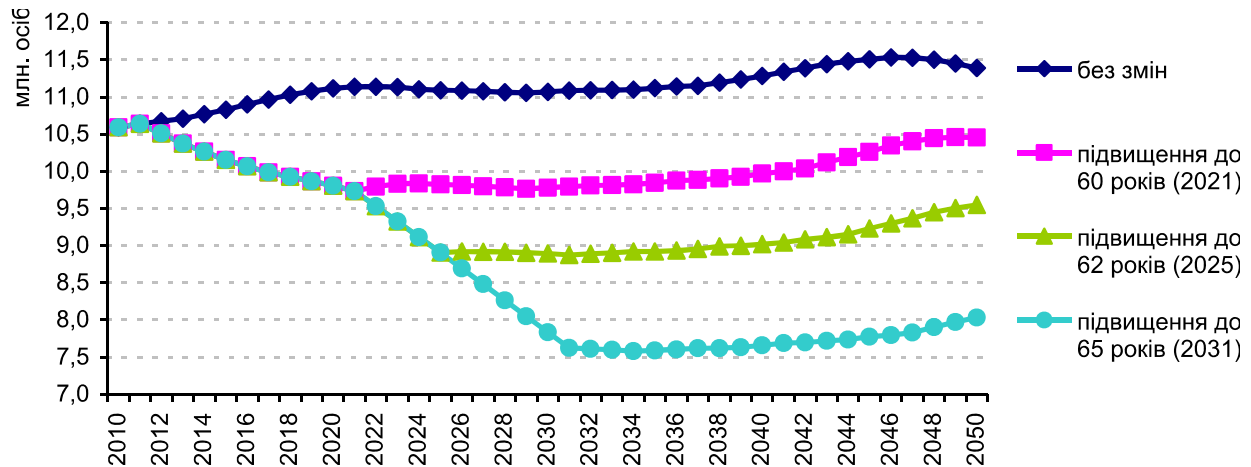

Рис. 20 Прогноз кількості пенсіонерів за віком залежно від варіанту підвищення пенсійного віку, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Прогноз робочої сили. Подовження тривалості періоду працездатного віку зумовить підвищення рівня економічної активності населення віком 60–62/65 років і попередніх вікових груп. У жінок цей ефект помітніший, оскільки певна інерційність буде накопичена ще на першому етапі підвищення пенсійного віку. Рівень економічної активності когорт, які потрапляють під підвищення, зростатиме майже вдвічі і становитиме близько 50%, а до кінця прогнозованого періоду підвищиться до 55% (рис. 21).

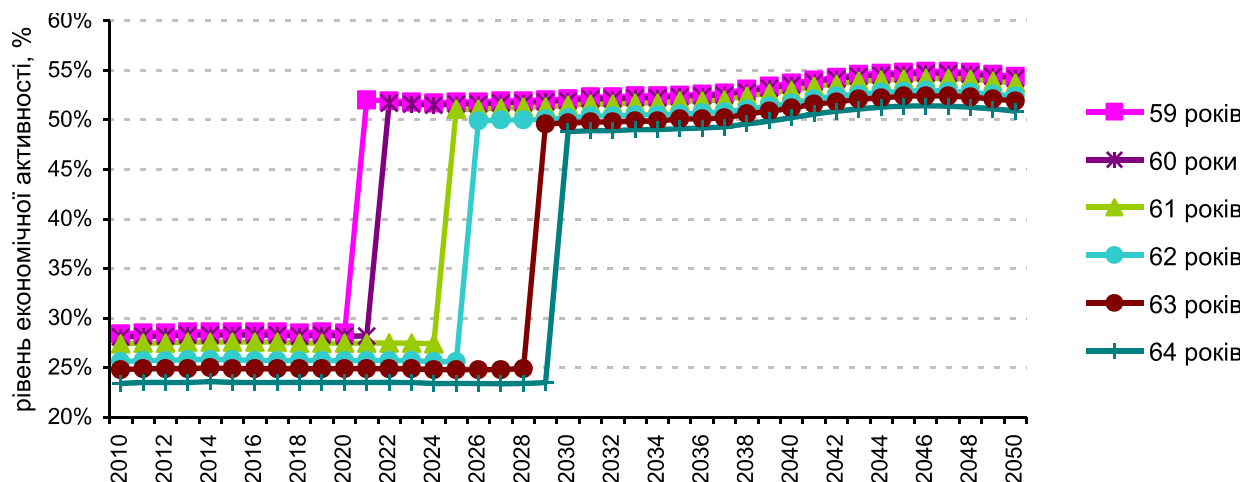

Рис. 21 Моделювання рівня економічної активності жінок віком 59–64 років за умови поступового підвищення пенсійного віку до 65 років

Джерело: авторські розрахунки

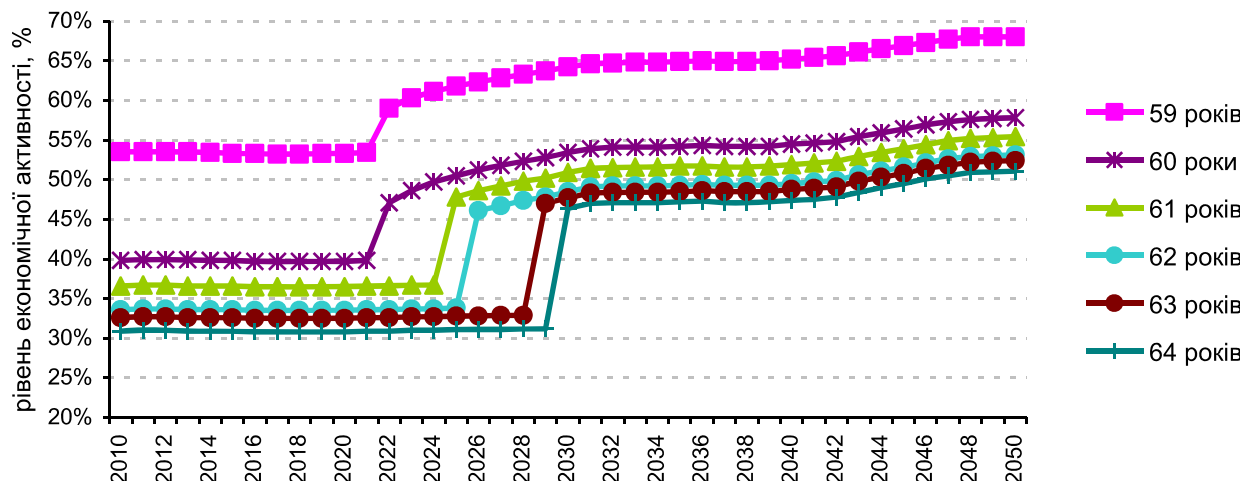

Рис. 22 Моделювання рівня економічної активності чоловіків віком 59–64 років за умови поступового підвищення пенсійного віку до 65 років

Джерело: авторські розрахунки

Сучасний рівень економічної активності чоловіків віком 50-59 та 60-64 років через відмінність пенсійного віку істотно вищий, ніж у жінок відповідного віку. Підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків сприятиме вирівнюванню показників економічної активності у цих вікових групах. Тому зростання рівня участі в робочій силі, пов'язане з підвищенням пенсійного віку, у чоловіків буде не таким різким: з теперішніх 31–40% до 48% в рік досягнення нової межі пенсійного віку та 51–58% у 2050 р. (рис. 22).

Незважаючи на доволі оптимістичний сценарій щодо збільшення контингенту населення працездатного віку та зростання рівня економічної активності завдяки підвищенню пенсійного віку, пропозиція робочої сили стрімко скорочуватиметься навіть упродовж 2022–2031 рр. (рис. 23). За 62-річної межі пенсійного віку у 2025 р. кількість економічно активного населення становитиме 20,5 млн. осіб, що на 1,7 млн. осіб менше існуючого нині. Однак це на 0,8 млн. осіб більше порівняно із ситуацією за незмінного пенсійного віку і на 0,4 млн. осіб – порівняно з варіантом підвищення пенсійного віку лише до 60 років у жінок.

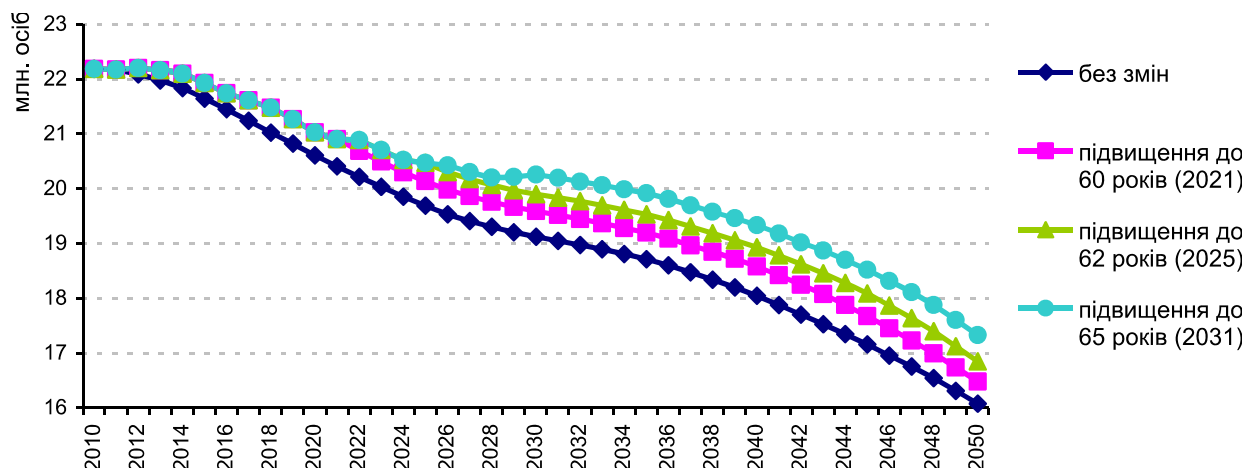

Рис. 23 Прогноз кількості економічно активного населення залежно від варіанту підвищення пенсійного віку, млн. осіб

Джерело: авторські розрахунки

Якщо пенсійний вік жінок і чоловіків буде підвищено до 65 років, у 2031 р. кількість економічно активного населення становитиме 20,2 млн. осіб, що на 1,2 млн. осіб більше, ніж було б за незмінного пенсійного віку і на 0,7 млн. осіб більше ніж за підсумками підвищення пенсійного віку для жінок до 60 років. Цей здобуток другого

етапу підвищення пенсійного віку створює умови для підтримки контингенту платників внесків та стримування наростання навантаження у пенсійній системі.

Прогноз співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків. Як уже зазначалося, за незмінного пенсійного віку вже у 2025 р. кількість пенсіонерів може зрівнятися з кількістю платників, а поступове підвищення пенсійного віку жінок до 60 років дає змогу відтермінувати цю подію до 2039 р. Підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до 62 років забезпечує зниження співвідношення кількості пенсіонерів та платників внесків у 2025 р. на 16 процентних пунктів порівняно з тим, яким воно мало б бути за незмінного пенсійного віку; у цьому разі вирівнювання чисельності пенсіонерів і платників внесків відбудеться у 2045 р. (рис. 24).

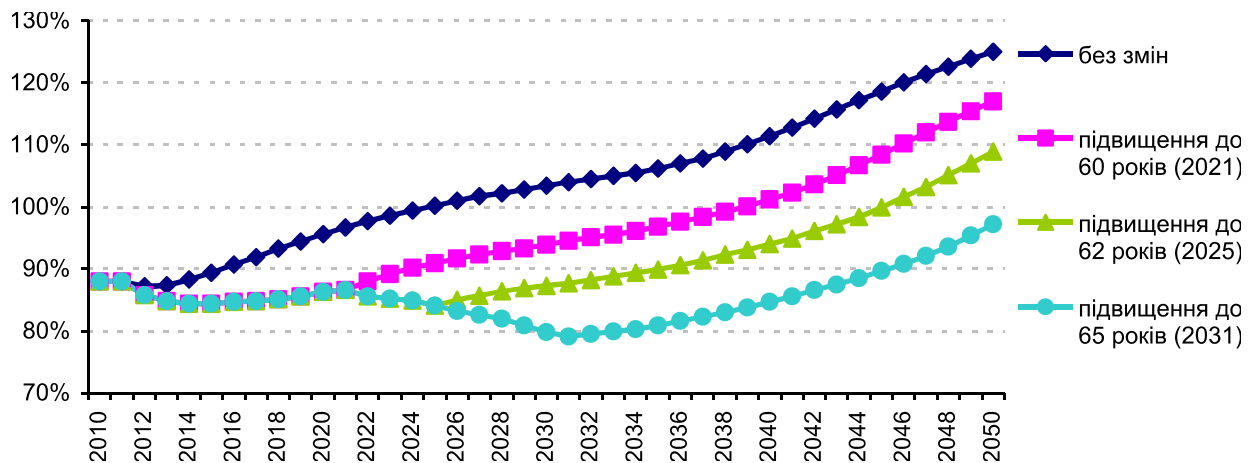

Рис. 24 Прогноз співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків залежно від варіанту підвищення пенсійного віку до 62-65 років, %

Джерело: авторські розрахунки

Продовження процесу підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до 65 років дає можливість зменшити навантаження пенсіонерами на платників внесків до 79% у 2031 р. порівняно зі 104% за незмінного пенсійного віку та 95% за умови підвищення тільки для жінок до 60 років. У цьому випадку момент перевищення кількості пенсіонерів над кількістю платників відсувається за межі прогнозованого періоду – у 2050 р. співвідношення цих контингентів становитиме 97%, тоді як за незмінного пенсійного віку – 125%, за підвищення тільки для жінок до 60 років – 117%, за підвищення до 62 років – 109%.

Висновок щодо найкращого варіанту підвищення пенсійного віку.

Результати проведених розрахунків показують, що перманентне підвищення пенсійного віку зі швидкістю на півроку щорічно спочатку для жінок, а після вирівнювання пенсійного віку – для жінок і чоловіків до 65 років дає можливість запобігти небезпечному зростанню навантаження у пенсійній системі у наступні сорок років, і довгий час підтримувати співвідношення контингентів пенсіонерів та платників внесків навіть на нижчому рівні, ніж спостерігається зараз.

Ще один важливий момент для адекватності та справедливості пенсійної системи полягає в тому, що підвищення пенсійного віку дає змогу збільшити тривалість страхового стажу, набутого упродовж трудового життя. Як уже зазначалося, нині в Україні рівень зайнятості в офіційному секторі дуже низький, а вік виходу на ринок праці дедалі зростає. Коли на пенсію почнуть виходити покоління, народжені у 1970–1980 рр., які значно пізніше почали працювати і їх трудова кар’єра почала складатися за часів кризи перехідного періоду та сучасних економічних реалій, за незмінної межі пенсійного віку середня тривалість страхового стажу нових пенсіонерів може знизитися до 30 років у жінок і 34 роки у чоловіків. Другий етап підвищення пенсійного віку дасть змогу утримувати ці показники на рівні 34–35 років у жінок і 36–37 років у чоловіків.

Моделювання «антикризового» варіанту підвищення пенсійного віку для жінок та чоловіків до 65 років

Враховуючи надзвичайно складну ситуацію з фінансуванням пенсійних видатків і відсутність реальних можливостей істотного їх скорочення, може бути застосований **антикризовий** варіант підвищення пенсійного віку – негайне (з **2011** р.) підвищення пенсійного віку для **жінок** і **чоловіків** до **65** років зі швидкістю **півроку** на рік. У цьому випадку 65-річна межа пенсійного віку буде досягнута **чоловіками** у **2020** р., **жінками** – у **2030** р., тобто гендерне **вирівнювання** пенсійного віку відбудеться у **2030** р. (додаток 17).

Безперечно, одночасне підвищення пенсійного віку для обох статей матиме значно **більший** ефект щодо протидії зростанню навантаження на пенсійну систему у короткостроковій перспективі (рис. 25). Упродовж **2011-2020** рр. співвідношення кількості пенсіонерів і платників пенсійних внесків знизиться до **77%**, тоді як за незмінного пенсійного віку воно вже сягало б **96%**, за варіантом 2-етапного підвищення пенсійного віку – **86%**. Упродовж 2021-2030 рр., коли підвищення пенсійного віку стосуватиметься лише жінок, навантаження почне повільно зростати. За 2-етапного підвищення пенсійного віку співвідношення кількості пенсіонерів і платників знижується не так різко, але упродовж більш тривалого відрізка часу (навіть більшою мірою упродовж 2022-2031 рр., коли до процесу підвищення пенсійного віку долучаються чоловіки).

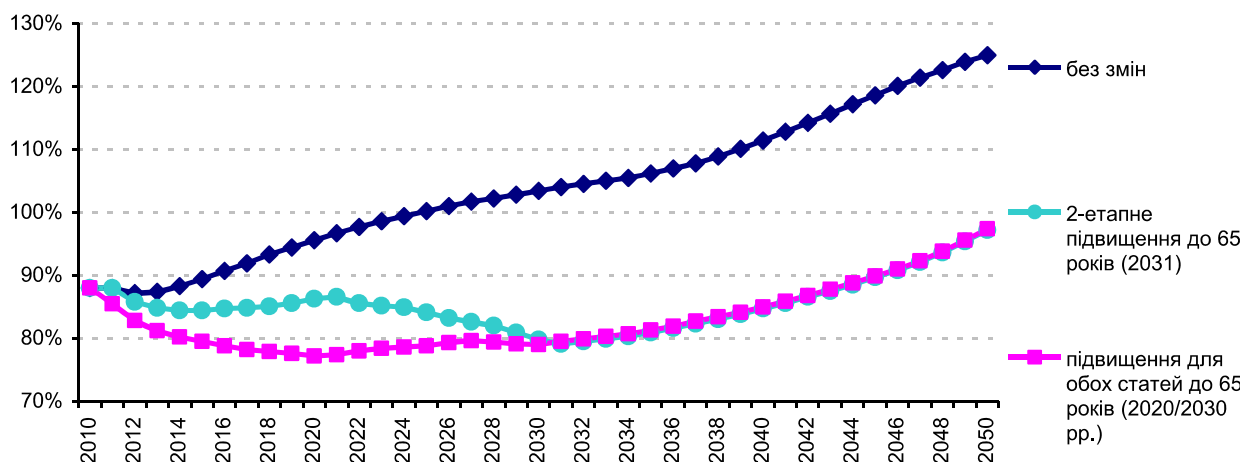

Рис. 25 Прогноз співвідношення кількості пенсіонерів і платників внесків залежно від варіанту підвищення пенсійного віку до 65 років, %

Джерело: авторські розрахунки

Антикризовий варіант підвищення пенсійного віку дає змогу швидко знизити тиск на пенсійну систему і підтримати її фінансову спроможність. Водночас слід зауважити, що в сучасній світовій практиці значно більшого поширення набуває метод віддаленого підвищення пенсійного віку, коли нові умови встановлюються для відносно молодих поколінь, не зачіпаючи інтереси населення передпенсійного віку. В Україні це можуть бути покоління, допущені до участі у другому рівні пенсійної системи (тобто в обов'язковому державному накопичувальному страхуванні) – для них зміна умов набуття пенсійних прав буде настільки вагомою, що підвищення межі пенсійного віку (і відповідно – тривалості необхідного стажу) буде компенсоване і збалансоване отриманням інших привілеїв, наприклад, правом обирати вид пенсійних виплат та їх успадкування.

3. Оцінка впливу підвищення пенсійного віку на фінансові та інші економічні показники

Позитивний ефект підвищення пенсійного віку не обмежується лише рамками пенсійної системи. Цей захід відкриває нові можливості для економічного зростання, вирішуючи (хоча б частково) проблему **дефіциту** робочої сили, забезпечує збільшення **доходів** державного бюджету і загалом системи суспільних фінансів (в тому числі фондів соціального страхування).

Оцінка впливу підвищення пенсійного віку на ринок праці

Завдяки підвищенню пенсійного віку, а отже – подовженню тривалості періоду працездатного віку, пропозиція робочої сили та кількість зайнятого населення мають істотно зрости. Це особливо актуально для України, яка за умовами праці та рівнем життя поки що значно поступається країнам ЄС і не може розраховувати на значний приплив робочої сили з-за кордону.

За прогнозом Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, кумулятивне сальдо зовнішніх міграцій за 2009–2050 рр. становитиме +2,1 млн. осіб, або +5,8% загальної чисельності населення України станом на початок 2051 р. Причому частка населення працездатного віку серед прибулих становитиме 82%, а частка осіб пенсійного віку за сучасною межею (55/60 років) – 11%.²² Тобто імовірний контингент «імпортованої» робочої сили (виходячи зіснуючого рівня економічної активності населення працездатного віку) сягатиме близько 1–1,2 млн. осіб.

По країнах ЄС (27 країн) накопичений міграційний приріст населення досягне у 2050 р. 50 млн. осіб, або майже 10% загальної кількості населення ЄС-27 станом на початок 2051 р. В деяких європейських країнах – Іспанії, Італії, Португалії, Кіпрі, Люксембурзі, Швейцарії – частка іммігрантів сягатиме 20% і більше.²³

Нагадаємо, що підвищення пенсійного віку до 65 років забезпечує приріст робочої сили на **1,2** млн. осіб, при цьому загальна кількість пенсіонерів зменшується на **2,4** млн. осіб. Тобто підвищення пенсійного віку має значно сильніший ефект для збалансування суспільних доходів і видатків, особливо за умов виснаження ресурсів робочої сили. Існують також підстави стверджувати, що підвищення пенсійного віку не спричинятиме дестабілізуючого тиску на ринок праці і **не призведе** до зростання **безробіття**.

По-перше, в Україні значна кількість пенсіонерів за віком **продовжують** працювати ще кілька років після виходу на пенсію. За даними обстеження економічної активності, рівень зайнятості осіб старше працездатного віку становить **25%**, а рівень безробіття – перебуває практично на **нульовій** позначці. Причому **половина** зайнятого населення пенсійного віку працюють в **неформальному** секторі економіки (переважно в особистих селянських господарствах), решта (835 тис. осіб у 2008 р.) – в **офіційному** секторі.²⁴ За даними статистики підприємств, **75%** працюючих пенсіонерів становлять пенсіонери за віком (включаючи дострокові пенсії).²⁵ Сучасна практика, коли оформлення пенсії за віком не вимагає навіть звільнення з роботи, сприяє тому, що по досягненні пенсійного віку багато працівників зберігають за собою робочі місця, одержуючи одночасно і пенсію, і дохід від зайнятості. Крім матеріального фактора, продовження трудової діяльності після

²² Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р., скоригований за даними 2009 р. / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України <http://www.idss.org.ua/public.html>

²³ Konstantinos Giannakouris. Ageing characterises the demographic perspectives of the European societies / Eurostat, Statistics in focus, 72/2008

²⁴ Економічна активність населення України у 2008 році: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2009. – С. 62, 101.

²⁵ Праця України у 2008 році: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2009. – С. 75.

досягнення пенсійного віку, безперечно, свідчить про значний залишок потенціалу працездатності, що також є аргументом на користь підвищення пенсійного віку. Отже, значна частина **робочих місць** для осіб 55/60 – 65 років **існує** й нині.

По-друге, на вітчизняному ринку праці склалася доволі чітка **сегрегація** зайнятого населення за «**молодіжними**» і «**старечими**» видами економічної діяльності (рис. 26). Особи віком **15-34** років (офіційна межа молодого віку згідно з національним законодавством) становлять більше половини штатних працівників фінансової діяльності та торгівлі, більше третини – працівників готелів і ресторанів та державного управління. Тобто, молодь «захопила» найбільш **оплачувані** види діяльності (фінансова діяльність, державне управління) та комерційні види послуг, де поширені спеціальні форми доходу (торгівля, готелі й ресторани, в яких нормою є нестандартні форми винагороди – чаєві, комісійні з продаж тощо). Частка **пенсіонерів** за віком (включаючи дострокові пенсії) у зазначених видах діяльності не перевищує **4-6%**, в готелях і ресторанах – **10,9%**. Найбільша частка пенсіонерів за віком спостерігається серед працівників у сфері операцій з нерухомістю та бізнес-послуг (зокрема у дослідженнях і розробках, де їх частка становить близько третини), охорони здоров'я, освіти, колективних та індивідуальних послуг (**17-18%**) – тобто переважно у сфері бюджетних закладів з **низьким** рівнем заробітної плати. З огляду на це, підвищення пенсійного віку навряд чи ускладнить можливості працевлаштування для молоді (в тому числі на перше робоче місце) – вони орієнтовані на інші критерії в оцінці робочих місць, ніж люди старшого віку.

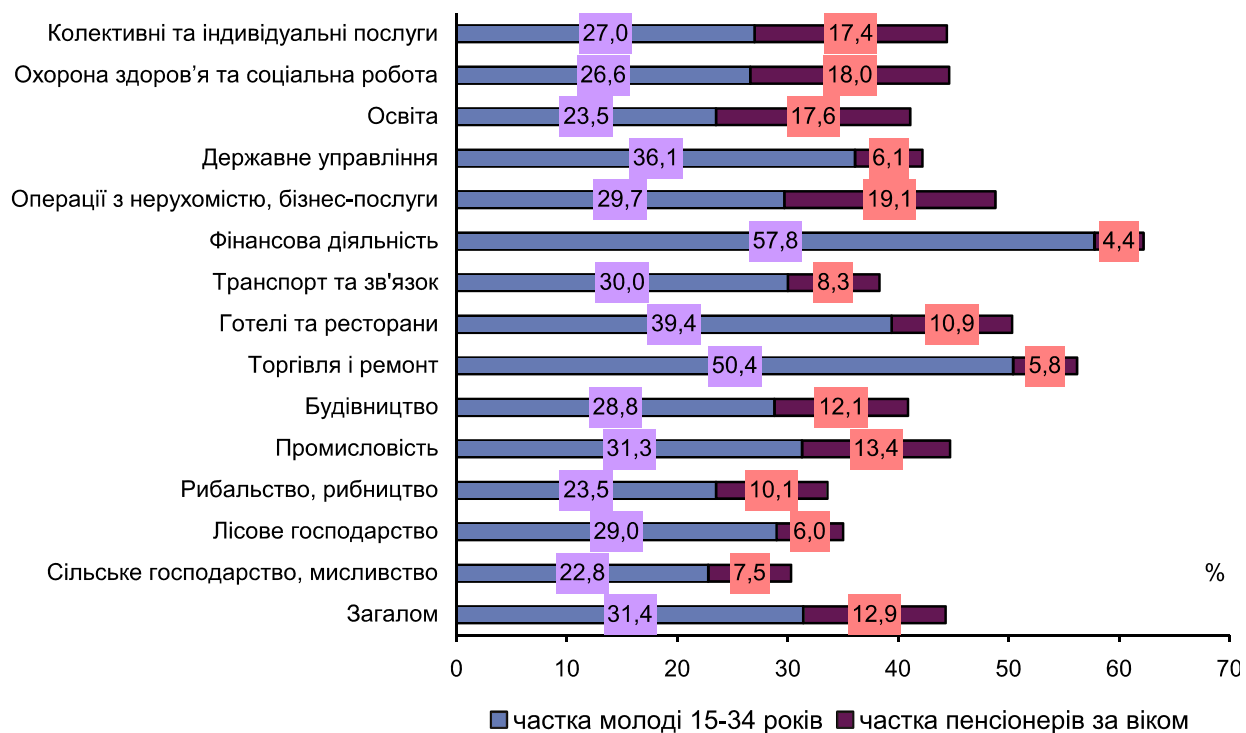

Рис. 26 Частка працівників віком 15-34 роки та частка працівників – пенсіонерів за віком у % до облікової кількості штатних працівників підприємств, станом на 31 грудня 2008 р.²⁶

По-третє, за умови **поступового** підвищення пенсійного віку пропозиція робочої сили збільшуватиметься лише порівняно з тим, якою б вона була за незмінного пенсійного віку. А в динаміці (тобто рік до року в межах одного варіанту) вона буде знижуватися упродовж всього прогнозованого періоду. Тобто підвищення

²⁶ Праця України у 2008 році: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2009. – С. 75.

пенсійного віку дає змогу лише **уповільнити** темпи скорочення кількості економічно активного населення.

Таким чином, побоювання щодо погіршення ситуації на ринку праці внаслідок підвищення пенсійного віку абсолютно безпідставні. До того ж для вирішення проблем зайнятості людей старшого віку і максимального врахування інтересів старих працівників можна і потрібно використовувати такі інструменти гнучкого ринку праці, як зайнятість частину робочого часу, дистанційна зайнятість (в тому числі на дому) тощо.

Вплив підвищення пенсійного віку на ВВП

За інших рівних умов, зростання обсягів зайнятості зумовлює збільшення обсягів виробництва. У найбільш загальному випадку продуктивність визначається як обсяг ВВП на одного зайнятого. Відтак, кожен відсоток збільшення кількості зайнятого населення порівняно з варіантом без змін, по праву може вважатися внеском у створення додаткового ВВП.

Підвищення пенсійного віку жінок до 60 років здатне забезпечити у 2021 р. збільшення кількості зайнятого населення на 0,5 млн. осіб, або на 2,4%. Відповідно, обсяг створеного ВВП буде на 2,4% вище, ніж за незмінного пенсійного віку (табл. 5).

Таблиця 5: Оцінка збільшення обсягів зайнятості і ВВП залежно від варіанту підвищення пенсійного віку (порівняно з варіантом без змін)

Межа підвищення	2021	2025	2031	2050
<i>Абсолютний приріст зайнятості, млн. осіб:</i>				
до 60 років	0,5	0,4	0,5	0,4
до 62 років	0,5	0,7	0,7	0,7
до 65 років	0,5	0,7	1,1	1,2
<i>Приріст зайнятості і ВВП, %:</i>				
до 60 років	2,4	2,3	2,5	2,5
до 62 років	2,4	4,0	4,1	4,8
до 65 років	2,4	4,0	6,1	7,8

Джерело: авторські розрахунки

Подальше підвищення пенсійного віку для жінок і чоловіків до 62 років дасть змогу у 2025 р. збільшити обсяги зайнятості на 0,7 млн. осіб, або на 4%. Якщо ж підвищення продовжити до 65-річного порогу, приріст зайнятості становитиме 1,1 млн. осіб у 2031 р., або 6,1%. Це додатково забезпечить, відповідно, 4,0% та 6,1% ВВП порівняно з тим, якби пенсійний вік залишався на сучасному рівні.

Оскільки інерційне підвищення рівнів економічної активності та зайнятості триватиме і після виходу на нову межу пенсійного віку, до кінця прогнозованого періоду внесок підвищення пенсійного віку у ВВП теж зросте.

Вплив підвищення пенсійного віку на фінансовий стан пенсійної системи

Підвищення пенсійного віку забезпечує **збільшення** кількості **платників** внесків, а отже – збільшення обсягів **надходжень** до Пенсійного фонду. За інших рівних умов, відносний приріст кількості платників адекватний приросту обсягів внесків. Якщо прийняти рівень участі зайнятого населення в обов'язковому

пенсійному страхуванні незмінним, внесок у збільшення кількості платників та обсягів надходжень внесків буде аналогічним внеску в зростання обсягів зайнятості та ВВП (див. табл. 5).

До речі, приблизно на такий самий відсоток мають **зрости надходження** і до **інших фондів** соціального страхування – на випадок безробіття, по тимчасовій втраті працездатності, від нещасних випадків на виробництві (тут впливатимуть також відмінності в охопленні конкретним видом страхування контингенту платників внесків).

Водночас, зменшення кількості пенсіонерів за віком дасть змогу скоротити **видатки** Пенсійного фонду на виплату пенсій або підвищити розміри призначених пенсій. За умови підвищення пенсійного віку до **60** років для **жінок** кількість одержувачів пенсій у **2021** р. буде на **8,3%** менша, ніж за незмінного віку (табл. 6). При продовженні підвищення пенсійного віку до **62**-річної межі це зниження становитиме **12,8%** у **2025** р., до **65**-річної межі – **19,2%** у **2031** р.

Таблиця 6 Оцінка зменшення кількості одержувачів пенсій та обсягів видатків на виплату пенсій залежно від варіанту підвищення пенсійного віку (порівняно з варіантом без змін)

Межа підвищення	2021	2025	2031	2050
<i>Зменшення кількості одержувачів пенсій, млн. осіб:</i>				
до 60 років	1,2	1,0	1,0	0,6
до 62 років	1,2	1,8	1,7	1,3
до 65 років	1,2	1,8	2,8	2,4
<i>Зменшення кількості одержувачів пенсій, %:</i>				
до 60 років	8,3	7,2	6,9	4,1
до 62 років	8,3	12,8	12,2	8,7
до 65 років	8,3	12,8	19,3	16,3
<i>Збільшення поточного балансу пенсійної системи, %:</i>				
до 60 років	10,7	9,5	9,4	6,6
до 62 років	10,7	16,8	16,3	13,5
до 65 років	10,7	16,8	25,4	24,1

Джерело: авторські розрахунки

Разом із збільшенням кількості платників внесків, зменшення кількості одержувачів дає можливість істотно покращити баланс Пенсійного фонду. За інших рівних умов, поточний баланс (різниця між надходженням внесків та видатками на виплату пенсій з власних коштів) при досягненні **60**-річної межі збільшиться у **2021** р. на **10,7%**, при досягненні у **2025** р. **62**-річної межі – на **16,8%**, у **2031** р. **65**-річної межі – на **25,4%**. Це дасть можливість Пенсійному фонду уникати дефіциту власних коштів ще деякий час після того, як підвищення пенсійного віку буде зупинено і навантаження на платників внесків почне зростати.

Вплив підвищення пенсійного віку на державний бюджет

Підвищення пенсійного віку та збільшення обсягів зайнятості забезпечує також збільшення кількості платників податків та надходжень від податку з доходів фізичних осіб до бюджету країни. Відсоток збільшення надходжень податку з доходів громадян буде відповідати темпам приросту зайнятості (табл. 5).

Підвищення пенсійного віку істотно поліпшує фінансову спроможність Пенсійного фонду, що має велике значення для оптимізації видатків державного бюджету, спрямування його коштів на потреби соціального й економічного розвитку, зокрема реформування системи охорони здоров'я та освіти, розбудову об'єктів інфраструктури, розширення можливостей зайнятості шляхом створення робочих місць з належними умовами праці та гідною оплатою.

Крім того, зменшення кількості пенсіонерів означає економію бюджетних коштів на видатках, пов'язаних з різного роду пільгами для пенсіонерів, зокрема на безкоштовний проїзд у міському та приміському транспорті.

Для фінансової стабільності пенсійної системи та державного бюджету важливе значення має також підтримка показників **тривалості** страхового **стажу**. Нині у нових пенсіонерів за віком середня тривалість **понаднормового** стажу (понад 20/25 років) становить близько **15** років. Це не так багато, враховуючи, що вони працювали переважну частину життя ще за радянських часів, коли зайнятість у суспільному виробництві була обов'язковою, і початок трудової діяльності починався значно раніше. Як уже зазначалося, за незмінного пенсійного віку покоління, які виходитимуть на пенсію **після 2020** р., матимуть значно **менший** страховий **стаж**. У зв'язку з поширенням **неформальної** зайнятості та низького рівня участі населення у пенсійному страхуванні слід очікувати також збільшення кількості людей, які досягли пенсійного віку і **не набули** необхідного страхового **стажу**, або й зовсім **не набули права** на пенсію. Це вимагатиме додаткових витрат бюджетних і страхових коштів на забезпечення мінімальних пенсійних гарантій, виплату соціальних пенсій, надання допомоги малозабезпеченим тощо.

Висновки

Серед завдань пенсійних реформ проголошується забезпечення гідного рівня пенсій, однак досягнення цієї мети неможливе без утримання раціонального співвідношення між кількістю платників внесків та пенсіонерів. Довгостроковою тенденцією демографічного розвитку України є процес старіння населення, що виявляється у зростанні частки осіб похилого віку та демографічного навантаження на населення працездатного віку.

Зростання кількості пенсіонерів та зменшення платників внесків уже у 2015 році додасть додаткового тиску на бюджет Пенсійного фонду та на Державний бюджет України. В таких умовах українське суспільство постане перед вибором: в який спосіб підтримувати фінансову спроможність пенсійної системи:

а) **підвищувати** розмір пенсійного **внеску** для працівників та/або роботодавців;

б) збільшити **дотації** з бюджету або запровадити додаткові **податки**;

в) допустити зниження **розмірів** пенсій порівняно з доходами працюючого населення;

г) підвищувати пенсійний **вік**.

Підвищення розміру внеску для **всіх** категорій платників **неможливе**, оскільки він сьогодні і так дуже високий (навіть порівняно з іншими країнами світу), а можливо лише для **окремих** категорій платників, які сплачують пенсійні внески на **пільгових** умовах (частково). Збільшення дотацій з бюджету неможливе, оскільки вони витісняють інші програми економічного та соціального розвитку (охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, безпека тощо). Якщо не збільшується розмір внесків та дотацій, існуюче співвідношення пенсії та заробітної плати знизиться з **40%** у 2009 році до **28%** у 2050 році.

Результати дослідження показали, що підвищення пенсійного віку дає змогу на довгий час **послабити** вплив демографічного тиску на пенсійну систему. Ефект від нього відчутний одразу після запровадження і тому цей захід набуває особливого значення в період кризи. Відмінністю підвищення віку від інших заходів є простота реалізації та мінімальний організаційний супровід.

Серед різних сценаріїв підвищення віку виходу на пенсію **найбільш ефективним** є «антикризовий» сценарій - підвищення віку виходу на пенсію і для чоловіків, і для жінок до 65 років одночасно з 2011 року на півроку у рік. Навантаження на платників внесків у 2011-2020 рр. знизиться до 2020 року до **77%** (проти сучасних **88%**). У 2020-2030рр. воно зросте до **80%**, однак до теперішнього співвідношення система повернеться у **2043** році. За 2-етапним сценарієм підвищення віку до 65 років ефект значно менший у 2011-2030рр., у наступному періоді ефект сценаріїв вирівнюється (рис. 25).

Підвищення пенсійного віку тільки для **жінок на 5 років** дасть змогу **утримати** навантаження пенсіонерів на платників внесків на існуючому рівні лише до **2021 року (87%)**. **Середня** тривалість страхового **стажу** жінок **зросте** принаймні до **36 років у 2021 р.** (нині **33 роки**), а очікувана тривалість життя у пенсійному періоді – скоротиться з прогнозованих **25 років до 21 року**, що при індивідуалізації пенсійних рахунків та застосуванні механізму накопичення збільшить розмір пенсії жінок.

Таким чином, підвищення віку для обох статей до 65 років, як це зробили і багато інших країн світу, є найбільш раціональним для утримання стабільності системи та запобігання її банкрутству.

Додатки

Додаток 1 Сумарний коефіцієнт народжуваності у країнах Європи, дітей на одну жінку

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ЄС-27	:	:	:	:	:	:	1,45	1,47	1,49	1,50	1,53	:	:
Бельгія	1,59	1,60	1,60	1,62	:	:	:	1,66	1,72	1,72	:	:	:
Болгарія	1,23	1,09	1,11	1,23	1,26	1,21	1,21	1,23	1,29	1,32	1,38	1,42	1,48
Чеська Республіка	1,18	1,17	1,16	1,13	1,14	1,14	1,17	1,18	1,23	1,28	1,33	1,44	1,50
Данія	1,75	1,76	1,73	1,74	1,78	1,76	1,72	1,76	1,78	1,80	1,85	1,84	1,89
Німеччина	:	:	:	:	1,38	1,35	1,34	1,34	1,36	1,34	1,33	1,37	1,38
Естонія	1,37	1,32	1,28	1,32	1,38	1,34	1,37	1,37	1,47	1,50	1,55	1,63	1,65
Ірландія	1,88	1,93	1,94	1,90	1,89	1,94	1,97	1,96	1,94	1,86	1,89	2,01	2,10
Греція	1,28	1,28	1,26	1,24	1,26	1,25	1,27	1,28	1,30	1,33	1,40	1,41	1,51
Іспанія	1,16	1,18	1,16	1,19	1,23	1,24	1,26	1,31	1,33	1,35	1,38	1,40	1,46
Франція	:	:	1,78	1,81	1,89	1,89	1,88	1,89	1,92	1,94	2,00	1,98	2,00
Італія	1,20	1,21	1,21	1,23	1,26	1,25	1,27	1,29	1,33	1,32	1,35	1,37	:
Кіпр	1,95	1,86	1,76	1,67	1,64	1,57	1,49	1,50	1,49	1,42	1,45	1,39	1,46
Латвія	:	:	:	:	:	:	1,23	1,29	1,24	1,31	1,35	1,41	1,44
Литва	1,49	1,47	1,46	1,46	1,39	1,30	1,24	1,26	1,26	1,27	1,31	1,35	1,47
Люксембург	1,77	1,71	1,68	1,74	1,76	1,66	1,63	1,62	1,66	1,63	1,65	1,61	1,61
Угорщина	1,46	1,37	1,32	1,28	1,32	1,31	1,30	1,27	1,28	1,31	1,34	1,32	1,35
Мальта	2,03	1,98	1,88	1,77	1,70	1,48	1,45	1,48	1,40	1,38	1,39	1,37	1,44
Нідерланди	1,53	1,56	1,63	1,65	1,72	1,71	1,73	1,75	1,72	1,71	1,72	1,72	1,77
Австрія	1,45	1,39	1,37	1,34	1,36	1,33	1,39	1,38	1,42	1,40	1,40	1,38	1,41
Польща	1,59	1,51	1,44	1,37	1,35	1,31	1,25	1,22	1,23	1,24	1,27	1,31	1,39
Португалія	1,44	1,47	1,48	1,50	1,55	1,45	1,47	1,44	1,40	1,40	1,36	1,33	1,37
Румунія	1,30	1,32	1,32	1,30	1,31	1,27	1,25	1,27	1,29	1,32	1,32	1,30	1,35
Словенія	1,28	1,25	1,23	1,21	1,26	1,21	1,21	1,20	1,25	1,26	1,31	1,38	1,53
Словаччина	1,47	1,43	1,37	1,33	1,30	1,20	1,19	1,20	1,24	1,25	1,24	1,25	1,32
Фінляндія	1,76	1,75	1,70	1,73	1,73	1,73	1,72	1,77	1,80	1,80	1,84	1,83	1,85
Швеція	1,60	1,52	1,50	1,50	1,54	1,57	1,65	1,71	1,75	1,77	1,85	1,88	1,91
Великобританія	1,73	1,72	1,71	1,68	1,64	1,63	1,64	1,71	1,76	1,78	1,84	:	:
Ісландія	2,12	2,04	2,05	1,99	2,08	1,95	1,93	1,99	2,04	2,05	2,08	2,09	2,15
Норвегія	1,89	1,86	1,81	1,85	1,85	1,78	1,75	1,80	1,83	1,84	1,90	1,90	1,96
Швейцарія	1,50	1,48	1,47	1,48	1,50	1,38	1,39	1,39	1,42	1,42	1,44	1,46	1,48
Україна	1,33	1,27	1,21	1,12	1,11	1,09	1,13	1,17	1,22	1,21	1,31	1,35	1,46

Джерело: Держкомстат України, Євростат

У 2008 р. сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні становив 1,46 дитини на одну жінку.

Додаток 2 Прогнози демографічного прогнозу для України на період до 2050р.

Прогноз ООН

	2005-2010	2010-2015	2015-2020	2020-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
Сумарний коефіцієнт народжуваності, дітей на одну жінку	1,31	1,47	1,57	1,62	1,67	1,72	1,77	1,82	1,85
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років:									
чоловіки	62,8	63,9	65,4	66,7	67,8	68,8	69,6	70,4	71,3
жінки	73,8	74,3	75	75,7	76,4	76,9	77,5	78,1	78,8

Джерело: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2008 Revision, <http://esa.un.org/unpp>

Прогноз Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України

	2008	2010	2020	2030	2040	2050
Сумарний коефіцієнт народжуваності, дітей на одну жінку	1,45	1,47	1,54	1,57	1,59	1,60
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років:						
чоловіки	62,3	62,3	65,5	68,3	69,9	71,0
жінки	73,9	73,9	75,6	77,0	77,7	78,2
Коефіцієнт сальдо міграції, %	0,03%	0,05%	0,11%	0,15%	0,15%	0,14%

Джерело: Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р., скоригований за даними 2009 р. / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України <http://www.idss.org.ua/public.html>

Додаток 3 Очікувана тривалість життя при народженні у країнах Європи, років

Чоловіки

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ЄС-27	:	:	:	:	:	:	74,5	74,6	75,2	75,4	75,8	:
Австрія	73,7	74,1	74,5	74,9	75,2	75,7	75,8	75,9	76,4	76,7	77,2	77,5
Бельгія	73,9	74,2	74,4	74,4	74,6	75,0	75,1	75,3	76,0	76,2	76,6	77,1
Болгарія	67,4	67,0	67,4	68,3	68,4	68,6	68,8	68,9	69,0	69,0	69,2	69,5
Великобританія	74,3	74,7	74,8	75,0	75,5	75,8	76,0	76,2	76,8	77,1	77,3	:
Греція	75,1	75,4	75,4	75,5	75,5	76,0	76,2	76,5	76,6	76,8	77,2	77,1
Данія	73,1	73,6	74,0	74,2	74,5	74,7	74,8	75,0	75,4	76,0	76,1	76,2
Естонія	64,2	64,2	63,9	64,7	65,2	64,8	65,2	66,1	66,4	67,3	67,4	67,2
Ірландія	73,1	73,4	73,4	73,4	74,0	74,5	75,2	75,9	76,5	77,3	77,4	77,4
Ісландія	76,5	76,3	77,7	77,4	77,8	78,3	78,6	79,5	78,9	79,6	79,5	79,6
Іспанія	74,5	75,2	75,3	75,3	75,8	76,2	76,3	76,3	76,9	77,0	77,7	77,8
Італія	75,4	75,8	76,0	76,5	76,9	77,1	77,4	77,1	77,9	78,0	78,5	:
Кіпр	75,3	74,9	74,7	76,0	75,4	76,6	76,4	76,9	76,6	76,8	78,4	77,8
Латвія	:	:	:	:	:	:	64,7	65,6	65,9	65,4	65,4	65,8
Литва	64,6	65,5	66,0	66,3	66,8	65,9	66,2	66,4	66,3	65,3	65,3	64,9
Люксембург	73,3	74,0	73,7	74,4	74,6	75,1	74,7	74,8	76,0	76,7	76,8	76,7
Мальта	74,8	75,2	74,9	75,3	76,2	76,6	76,3	76,4	77,4	77,3	77,0	77,5
Нідерланди	74,7	75,2	75,2	75,4	75,6	75,8	76,0	76,3	76,9	77,3	77,7	78,1
Німеччина	73,6	74,1	74,6	74,8	75,1	75,6	75,7	75,8	76,5	76,7	77,2	77,4
Норвегія	75,4	75,5	75,6	75,6	76,0	76,2	76,4	77,1	77,6	77,8	78,2	78,3
Польща	68,1	68,5	68,9	68,8	69,6	70,0	70,3	70,5	70,6	70,8	70,9	71,0
Португалія	71,6	72,2	72,4	72,6	73,2	73,5	73,8	74,2	75,0	74,9	75,5	75,9
Румунія	65,1	65,2	66,3	67,1	67,7	67,5	67,4	67,7	68,3	68,7	69,2	69,7
Словаччина	68,9	68,9	68,6	69,0	69,2	69,5	69,8	69,8	70,3	70,2	70,4	70,6
Словенія	71,1	71,1	71,3	71,8	72,2	72,3	72,6	72,5	73,5	73,9	74,5	74,7
Угорщина	66,3	66,7	66,5	66,7	67,6	68,2	68,3	68,4	68,7	68,7	69,2	69,4
Фінляндія	73,1	73,5	73,6	73,8	74,2	74,6	74,9	75,2	75,4	75,6	75,9	76,0
Франція	:	:	74,8	75,0	75,3	75,5	75,7	75,8	76,7	76,8	77,3	:
Чеська Республіка	70,4	70,5	71,2	71,5	71,7	72,1	72,1	72,0	72,6	72,9	73,5	73,8
Швейцарія	76,0	76,3	76,4	76,9	77,0	77,5	77,9	78,0	78,6	78,7	79,2	79,5
Швеція	76,6	76,8	76,9	77,1	77,4	77,6	77,8	78,0	78,4	78,5	78,8	79,0
Україна	61,9	62,7	63,0	62,4	62,8	62,7	62,6	62,6	62,2	62,4	62,5	62,5

Продовження додатку 3

Жінки

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ЄС-27	:	:	:	:	:	:	80,9	80,8	81,5	81,5	82,0	:
Австрія	80,2	80,7	81,0	81,0	81,2	81,7	81,7	81,5	82,1	82,3	82,8	83,1
Бельгія	80,7	80,7	80,7	81,0	81,0	81,2	81,2	81,1	81,8	81,9	82,3	82,6
Болгарія	74,5	73,8	74,6	75,0	75,0	75,4	75,5	75,9	76,2	76,2	76,3	76,7
Великобританія	79,5	79,7	79,8	79,9	80,3	80,5	80,6	80,5	81,0	81,2	81,7	:
Греція	80,2	80,4	80,3	80,5	80,6	81,0	81,1	81,2	81,3	81,6	81,9	81,8
Данія	78,4	78,6	79,0	79,0	79,2	79,3	79,4	79,8	80,2	80,5	80,7	80,6
Естонія	75,6	75,9	75,4	76,0	76,2	76,4	77,0	77,1	77,8	78,1	78,6	78,8
Ірландія	78,7	78,7	79,1	78,9	79,2	79,9	80,5	80,8	81,4	81,8	82,2	82,1
Ісландія	81,2	81,6	81,6	81,4	81,6	83,2	82,5	82,5	83,2	83,5	82,9	83,4
Іспанія	82,0	82,3	82,4	82,4	82,9	83,2	83,2	83,0	83,7	83,7	84,4	84,3
Італія	81,8	82,0	82,1	82,6	82,8	83,1	83,2	82,8	83,8	83,6	84,2	:
Кіпр	80,0	80,0	79,8	79,9	80,1	81,4	81,0	81,3	81,9	80,9	82,2	82,2
Латвія	:	:	:	:	:	:	76,0	75,9	76,2	76,5	76,3	76,5
Литва	75,9	76,6	76,7	77,0	77,5	77,6	77,5	77,8	77,7	77,3	77,0	77,2
Люксембург	80,2	80,0	80,8	81,4	81,3	80,7	81,5	80,9	82,4	82,3	81,9	82,2
Мальта	79,6	80,1	80,0	79,4	80,3	81,2	81,3	80,8	81,2	81,4	81,9	82,2
Нідерланди	80,5	80,7	80,8	80,5	80,7	80,8	80,7	81,0	81,5	81,7	82,0	82,5
Німеччина	80,1	80,5	80,8	81,0	81,2	81,5	81,3	81,3	81,9	82,0	82,4	82,7
Норвегія	81,2	81,1	81,4	81,2	81,5	81,7	81,6	82,1	82,6	82,7	82,9	82,9
Польща	76,6	77,0	77,4	77,5	78,0	78,4	78,8	78,8	79,2	79,3	79,7	79,8
Португалія	79,0	79,3	79,6	79,7	80,2	80,5	80,6	80,6	81,5	81,3	82,3	82,2
Румунія	72,8	73,3	73,8	74,2	74,8	74,9	74,7	75,0	75,5	75,7	76,2	76,9
Словаччина	77,0	76,9	77,0	77,4	77,5	77,7	77,7	77,7	78,0	78,1	78,4	78,4
Словенія	79,0	79,1	79,2	79,5	79,9	80,4	80,5	80,3	80,8	80,9	82,0	82,0
Угорщина	75,0	75,5	75,6	75,6	76,2	76,7	76,7	76,7	77,2	77,2	77,8	77,8
Фінляндія	80,7	80,7	81,0	81,2	81,2	81,7	81,6	81,9	82,5	82,5	83,1	83,1
Франція	:	:	82,6	82,7	83,0	83,0	83,0	82,7	83,8	83,7	84,4	:
Чеська Республіка	77,5	77,6	78,2	78,3	78,5	78,6	78,7	78,6	79,2	79,3	79,9	80,2
Швейцарія	82,2	82,2	82,7	82,7	82,8	83,2	83,2	83,2	83,8	84,0	84,2	84,4
Швеція	81,7	82,0	82,1	82,0	82,0	82,2	82,2	82,5	82,8	82,9	83,1	83,1
Україна	73,0	73,5	73,7	73,6	74,1	74,1	74,1	74,1	74,0	74,1	74,2	74,3

Джерело: Держкомстат України, Євростат

Додаток 4 Співвідношення кількості осіб віком 65 і старше та віком 15-64 років у країнах Європи, %

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ЄС-27	22,5	22,8	23,0	23,2	23,5	23,8	24,1	24,3	24,6	24,9	25,2	25,2
Австрія	22,8	22,9	22,9	22,9	22,8	22,9	22,7	22,8	23,5	24,4	25,0	25,4
Бельгія	24,7	25,0	25,3	25,5	25,7	25,8	26,0	26,1	26,3	26,2	25,9	25,8
Болгарія	22,7	23,1	23,4	23,8	24,0	24,9	24,9	24,9	24,8	24,9	24,9	25,0
Великобританія	24,5	24,5	24,4	24,3	24,3	24,3	24,3	24,3	24,3	24,2	24,1	24,3
Греція	23,0	23,4	23,8	24,2	24,7	25,3	25,8	26,4	26,8	27,6	27,6	27,8
Данія	22,4	22,3	22,2	22,2	22,2	22,3	22,3	22,5	22,7	22,9	23,2	23,6
Естонія	21,5	22,0	22,2	22,4	22,7	23,0	23,5	23,9	24,3	24,5	25,1	25,3
Ірландія	17,4	17,2	17,0	16,8	16,6	16,5	16,4	16,4	16,4	16,3	15,8	15,9
Ісландія	17,8	17,9	17,8	17,8	17,8	17,8	17,9	17,9	17,9	17,6	17,2	17,1
Іспанія	23,2	23,7	24,1	24,5	24,7	24,8	24,7	24,6	24,4	24,3	24,2	24,1
Італія	25,2	25,8	26,3	26,8	27,4	27,9	28,5	28,9	29,3	29,8	30,2	30,4
Кіпр	17,1	17,1	17,0	17,0	17,0	17,4	17,6	17,5	17,3	17,3	17,6	17,8
Латвія	21,4	21,8	22,0	22,1	22,6	22,9	23,3	23,6	24,1	24,4	24,8	24,9
Литва	19,5	20,0	20,5	20,8	21,3	21,7	22,0	22,3	22,3	22,5	22,7	23,0
Люксембург	21,2	21,3	21,4	21,4	20,7	20,8	20,9	20,8	20,9	20,8	20,7	20,6
Мальта	17,4	17,6	17,8	17,9	18,1	18,5	18,7	19,0	19,3	19,8	19,8	19,3
Нідерланди	19,6	19,8	19,9	20,0	20,1	20,2	20,3	20,5	20,8	21,1	21,5	21,8
Німеччина	23,0	23,2	23,3	23,9	24,5	25,2	25,9	26,8	27,8	28,9	29,9	30,0
Норвегія	24,5	24,2	23,9	23,5	23,2	23,0	22,7	22,5	22,4	22,4	22,2	22,1
Польща	17,2	17,4	17,5	17,6	18,0	18,2	18,4	18,6	18,7	18,9	19,0	18,9
Португалія	22,6	23,0	23,4	23,7	24,2	24,5	24,7	24,9	25,2	25,4	25,6	23,4
Румунія	18,6	19,1	19,4	19,7	19,6	20,4	20,6	20,9	21,1	21,2	21,3	21,3
Словаччина	16,5	16,6	16,6	16,6	16,5	16,3	16,3	16,3	16,3	16,4	16,5	16,6
Словенія	18,5	19,0	19,4	19,8	20,2	20,6	21,0	21,4	21,8	22,2	22,7	23,3
Угорщина	21,3	21,6	21,8	22,0	22,2	22,3	22,4	22,6	22,7	22,9	23,2	23,5
Фінляндія	21,7	21,9	22,0	22,2	22,4	22,7	22,9	23,3	23,8	24,0	24,8	24,8
Франція	23,5	23,8	24,0	24,3	24,4	24,6	24,7	24,7	24,9	24,9	24,9	25,1
Чеська Республіка	19,6	19,7	19,8	19,8	19,8	19,7	19,7	19,7	19,8	20,0	20,2	20,5
Швейцарія	22,1	22,3	22,5	22,7	22,9	23,1	23,1	23,2	23,3	23,5	23,8	24,1
Швеція	27,4	27,3	27,1	26,9	26,8	26,6	26,5	26,4	26,5	26,4	26,4	26,7
Україна	21,1	21,1	20,6	20,3	20,5	20,9	21,8	22,4	23,0	23,3	23,6	23,3

Джерело: Держкомстат України, Евростат

Додаток 5 Пенсійні видатки, що фінансуються з Державного бюджету України, 2009 р.

Категорія виплат	Кількість одержувачів на початок року	Середній розмір пенсії у січні, грн.
Пенсії, до яких здійснюються доплати за рахунок коштів Держбюджету (частина виплати – за рахунок власних коштів Пенсійного фонду)		
<i>Пенсії, призначені за окремими законами для працівників певних професій, посад:</i>		
"Про державну службу"	96 580	2 719,23
"Про прокуратуру"	5 222	5 677,73
"Про статус народного депутата України"	893	15 443,23
"Про статус суддів"	1 016,0	5 636,91
"Про судову експертизу"	230	2 150,87
Митний кодекс	236	4 431,78
Положення про помічника-консультанта народного депутата	770	3 374,16
"Про наукову і науково-технічну діяльність"	79 862	1 902,99
"Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів"	3 801	2 800,24
"Про службу в органах місцевого самоврядування"	12 796	2 495,05
"Про Національний банк України"	765	4 284,58
"Про дипломатичну службу"	1	3 000,00
"Про Кабінет Міністрів України"	103	10 404,85
"Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ"	614 620	1 702,91
<i>Із загальної чисельності пенсіонерів особи, які одночасно підпадають під дію інших нормативно-правових актів:</i>		
"Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"	816 063	972,78
"Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"	2 342 965	920,52
"Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні"	8 820	1 687,63
"Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні"	83 710	921,71
"Про жертви нацистських переслідувань"	40 932	856,61
"Про донорство крові та її компонентів"	59 240	1 083,56
"Про статус гірських населених пунктів України"	221 411	816,92
"Про пенсії за особливі заслуги перед Україною"	848 418	1 191,20
"Про біженців"	86	780,23
"Про підвищення престижності шахтарської праці"	127 763	2 132,27
"Про соціальний захист дітей війни"	4 964 401	950,49
Пенсії, які повністю сплачуються за рахунок коштів Держбюджету		
"Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"	75 903	1 402,64
"Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"	84 120	1 061,74
"Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам" (допомога на догляд)	46 199	1 523,02
"Про пенсійне забезпечення" (соціальні пенсії)	189 157	537,98

Джерело: Держкомстат України, Пенсійний фонд України

Продовження додатку 5

Інші статті, які фінансуються за рахунок коштів Держбюджету	
Стаття бюджету Пенсійного фонду	Запланований обсяг видатків, тис. грн.
Пенсійне забезпечення працівників, безпосередньо зайнятих повний робочий день на підземних роботах (дострокові пенсії)	4 075 818,5
Страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії осіб	1 748 467,7
Компенсація втрат від застосування платниками фіксованого сільськогосподарського податку спеціальної ставки із сплати внеску на обов'язкове пенсійне страхування	626 223,5
Покриття дефіциту Пенсійного фонду	13 053 039,7

Джерело: бюджет Пенсійного фонду на 2009 р., затвердженого . постановою Кабміну від 11 березня 2009 р.

Додаток 6 Пенсійні видатки у % до ВВП у країнах Європи

	2000	2004	2005	2006	2007
ЄС-27	:	:	12,2	12,0	11,8
ЄС-15	12,4	12,3	12,3	12,1	12,0
Австрія	14,3	14,5	14,3	14,1	13,8
Бельгія	10,9	11,1	11,1	11,0	10,7
Болгарія	:	:	8,0	7,6	7,3
Великобританія	11,9	10,6	10,8	10,8	10,5
Греція	11,1	11,7	12,1	12,0	12,1
Данія	10,5	11,0	11,0	10,7	10,8
Естонія	6,6	6,0	5,9	6,0	5,9
Ірландія	3,6	5,0	5,0	5,0	5,2
Ісландія	6,2	7,1	7,0	6,8	7,0
Іспанія	9,6	9,1	9,1	9,0	9,0
Італія	14,4	14,6	14,7	14,6	14,6
Кіпр	5,8	6,6	6,8	6,8	6,8
Латвія	9,5	6,8	6,3	6,1	5,3
Литва	7,8	6,7	6,5	6,3	6,6
Люксембург	9,4	9,9	9,6	8,6	8,2
Мальта	8,0	9,1	9,2	9,1	9,1
Нідерланди	12,5	12,8	12,5	12,3	12,1
Німеччина	13,0	13,4	13,3	12,9	12,4
Норвегія	7,6	8,4	8,0	7,6	7,8
Польща	12,6	13,3	12,7	12,5	11,6
Португалія	10,5	12,3	12,7	13,0	13,1
Румунія	6,1	6,2	6,2	6,0	6,4
Словаччина	7,5	7,4	7,5	7,3	7,3
Словенія	11,1	10,5	10,3	10,3	9,7
Угорщина	8,5	9,3	9,8	10,0	10,4
Фінляндія	10,6	11,2	11,2	11,0	10,8
Франція	12,9	13,1	13,2	13,2	13,3
Чеська Республіка	8,5	8,3	8,4	8,3	8,2
Швейцарія	12,1	13,0	13,1	12,6	12,4
Швеція	11,3	12,3	12,4	12,0	11,8
Україна	8,1	11,4	14,5	13,6	13,9*

Джерело: Держкомстат України, Євростат

*З 2007 р. видатки Пенсійного фонду України включають пенсійні виплати військовим пенсіонерам та інших силових структур (вони становлять близько 1% ВВП). По Україні у 2008 р. пенсійні видатки становили 15,8%, у 2009 р. (за попередніми даними) - 18,2%.

Додаток 7 Вік виходу на пенсію, встановлений чинним законодавством країн світу станом на 2005-2006 рр.

Пенсійний вік, років	Для жінок	Для чоловіків
50	Кірібаті, Нігерія, Шрі-Ланка	Кірібаті, Нігерія
55	Алжир, Австралія, Бахрейн, Бенін, Чад, Колумбія, Конго, Куба, Кот-д'Івуар, Фіджі, Гаїті, Індія, Індонезія, Іран, Йорданія, Кенія, Мадагаскар, Малайзія, Мавританія, Непал, Пакистан, Папуа Нова Гвінея, Руанда, Саудівська Аравія, Сенегал, Сінгапур, Сирія, Тайвань, Таїланд, Уганда, Узбекистан, Венесуела, В'єтнам, Білорусь, Російська Федерація, Україна	Шрі-Ланка, Австралія, Бенін, Чад, Конго, Кот-д'Івуар, Фіджі, Гаїті, Індія, Індонезія, Кенія, Малайзія, Непал, Папуа Нова Гвінея, Руанда, Сенегал, Сінгапур, Таїланд, Уганда
від 55 до 56	Словаччина (55,2)	-
56	Буркіна-Фасо	Буркіна-Фасо
57	Азербайджан, Туркменістан, Італія, Молдова, Панама	Італія
від 57 до 58	Киргизстан (57,66), Румунія (57,75)	-
58	Казахстан, Малі, Туреччина, Сербія та Чорногорія	Малі
від 58 до 59	Болгарія (58,5)	-
59	Хорватія	-
від 59 до 60	Естонія (59,5), Чеська Республіка (59,66)	-
60	Аргентина, Бразилія, Бурунді, Камерун, Кабо-Верде, Чилі, Китай, Конго, Домініка, Єгипет, Ефіопія, Грузія, Гана, Гренада, Гайана, Ямайка, Південна Корея, Ліван, Лаоська НДР, Лівійська Арабська Джамахірія, Маврикій, Марокко, Парагвай, Філіппіни, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сьєрра-Леоне, ПАР, Судан, Танзанія, Тринідад і Тобаго, Туніс, Уругвай, Зімбабве, Албанія, Австрія, Канада, Коста-Ріка, Франція, Греція, Гватемала, Гондурас, Угорщина, Литва, Нікарагуа, Польща, Великобританія	Алжир, Бахрейн, Колумбія, Куба, Іран, Йорданія, Мадагаскар, Мавританія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сирія, Тайвань, Китай, Узбекистан, Венесуела, В'єтнам, Білорусь, Російська Федерація, Україна , Туреччина, Бурунді, Камерун, Китай, Домініка, Єгипет, Ефіопія, Гана, Гренада, Гайана, Південна Корея, Лаоська НДР, Ліван, Маврикій, Марокко, Парагвай, Філіппіни, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сьєрра-Леоне, Судан, Танзанія, Тринідад і Тобаго, Туніс, Уругвай, Зімбабве, Канада, Франція, Гватемала, Нікарагуа
від 60 до 61	Вірменія (60,5), Латвія (60,5)	-
61	Швеція	Швеція
від 61 до 62	-	Чеська Республіка (61,5)
62	Бангладеш, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Лусія	Словаччина, Азербайджан, Туркменістан, Молдова, Панама, Киргиз стан, Коста-Ріка, Угорщина, Латвія, Бангладеш, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Лусія
від 62 до 63	Словенія (62,33)	Литва (62,5)
63	Фінляндія	Румунія, Казахстан, Сербія та Чорногорія, Болгарія, Естонія, Вірменія, Фінляндія
64	Бельгія, Швейцарія	Хорватія
65	Болівія, Кіпр, Еквадор, Гонконг, Японія, Нова Зеландія, Перу, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Португалія, Іспанія, США	Аргентина, Бразилія, Кабо-Верде, Чилі, Конго, Грузія, Ямайка, Лівійська Арабська Джамахірія, ПАР, Албанія, Австрія, Греція, Гондурас, Польща, Великобританія, Словенія, Бельгія, Швейцарія, Болівія, Кіпр, Еквадор, Гонконг, Японія, Нова Зеландія, Перу, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Португалія, Іспанія, США
від 65 до 66	Барбадос (65,5)	Барбадос (65,5)
66	Ізраїль	-
67	Данія, Ісландія, Норвегія	Данія, Ісландія, Норвегія
70	-	Ізраїль

Опрацьовано Л.Ткаченко за матеріалами : *Social Security Programs Throughout the World (SSPTW)*
<http://www.ilo.org/dyn/sesame/ifpses.socialdatabase> >

Додаток 8 Різниця між пенсійним віком жінок і чоловіків в країнах світу (дані за 2005-2006 рр.)

Різниця, років	Країни
однаковий пенсійний вік	Кірібаті, Нігерія, Австралія, Бенін, Чад, Конго, Кот-д'Івуар, Фіджі, Гаїті, Індія, Індонезія, Кенія, Малайзія, Непал, Папуа Нова Гвінея, Руанда, Сенегал, Сінгапур, Таїланд, Уганда, Буркіна-Фасо, Італія, Малі, Бурунді, Камерун, Китай, Домініка, Єгипет, Ефіопія, Гана, Гренада, Гайана, Південна Корея, Лаоська НДР, Ліван, Маврикій, Марокко, Парагвай, Філіппіни, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сьєрра-Леоне, Судан, Танзанія, Тринідад і Тобаго, Туніс, Уругвай, Зімбабве, Канада, Франція, Гватемала, Нікарагуа, Швеція, Бангладеш, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Лусія, Фінляндія, Болівія, Кіпр, Еквадор, Гонконг, Японія, Нова Зеландія, Перу, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Португалія, Іспанія, США, Барбадос, Данія, Ісландія, Норвегія – всього 76 країн
1	Бельгія, Швейцарія
від 1 до 2	Латвія (1,5), Чеська Республіка (1,84)
2	Туреччина, Коста-Ріка, Угорщина
від 2 до 3	Литва (2,5), Вірменія (2,5), Словенія (2,67)
від 3 до 4	Естонія (3,5)
4	Ізраїль
від 4 до 5	Киргизстан (4,34), Болгарія (4,5)
5	Шрі-Ланка, Алжир, Бахрейн, Колумбія, Куба, Іран, Йорданія, Мадагаскар, Мавританія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сирія, Тайвань, Узбекистан, Венесуела, В'єтнам, Білорусь, Російська Федерація, Україна , Азербайджан, Туркменістан, Молдова, Панама, Казахстан, Сербія та Чорногорія, Хорватія, Аргентина, Бразилія, Кабо-Верде, Чилі, Конго, Грузія, Ямайка, Лівійська Арабська Державна Республіка, ПАР, Албанія, Австрія, Греція, Гондурас, Польща, Великобританія – всього 41 країна
більше 5	Румунія (5,25), Словаччина (6,75)

Опрацьовано Л.Ткаченко за матеріалами Social Security Programs Throughout the World (SSPTW) <http://www.ilo.org/dyn/sesame/ifpses.socialdatabase>

Додаток 9 Очікувана тривалість життя при народженні для жінок в тих країнах світу, де пенсійний вік не перевищує 55 р. (дані 2005-2006 рр.)

Пенсійний вік 50 років	Очікувана тривалість життя при народженні, років	Пенсійний вік 50 років	Очікувана тривалість життя при народженні, років
Нігерія	47,2	Узбекистан	70,1
Кірібаті	69,4	Фіджі	70,8
Шрі-Ланка	75,8	Індонезія	72,0
		Іран	72,1
Пенсійний вік 55 років		Російська Федерація	72,3
Руанда	47,3	Алжир	73,3
Кот-д'Івуар	48,6	Україна	73,7
Уганда	51,0	Йорданія	74,1
Чад	51,8	Таїланд	74,7
Кенія	53,7	Саудівська Аравія	74,9
Конго	55,7	Білорусь	75,0
Бенін	57,0	Сирія	75,8
Папуа Нова Гвінея	60,2	В'єтнам	75,9
Мадагаскар	60,6	Колумбія	76,3
Гаїті	61,9	Малайзія	76,3
Непал	63,4	Венесуела	76,5
Сенегал	64,7	Бахрейн	77,2
Пакистан	65,2	Куба	80,0
Мавританія	65,4	Сінгапур	81,6
Індія	65,7	Австралія	83,4

Опрацьовано Л.Ткаченко за матеріалами Social Security Programs Throughout the World (SSPTW) <http://www.ilo.org/dyn/sesame/ifpses.socialdatabase> та Human Development Index 2008 / UNDP. <http://hdrstats.undp.org>

Додаток 10 Очікувана тривалість життя при народженні та у віці 65 років в Україні та в країнах ЄС, 2006-2007 рр.

	Очікувана тривалість життя				Відставання показника України			
	при народженні		при досягненні 65 років		при народженні		при досягненні 65 років	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
ЄС-27	82,0	75,8	20,4	16,8	7,8	13,3	4,4	4,9
Австрія	83,1	77,5	21,0	17,6	8,9	15,0	5,0	5,6
Бельгія	82,6	77,1	21,0	17,3	8,4	14,6	5,0	5,4
Болгарія	76,7	69,5	16,4	13,3	2,4	7,0	0,4	1,3
Великобританія	81,7	77,3	20,1	17,4	7,5	14,8	4,2	5,5
Греція	81,8	77,1	19,4	17,4	7,6	14,6	3,4	5,5
Данія	80,6	76,2	19,2	16,5	6,4	13,7	3,2	4,6
Естонія	78,8	67,2	18,5	13,1	4,6	4,7	2,5	1,2
Ірландія	82,1	77,4	20,1	17,1	7,8	14,9	4,1	5,1
Ісландія	83,4	79,6	21,0	18,4	9,2	17,1	5,0	6,5
Іспанія	84,3	77,8	22,0	17,8	10,1	15,3	6,0	5,9
Італія	84,2	78,5	21,8	17,9	10,0	16,0	5,8	6,0
Кіпр	82,2	77,8	19,6	17,4	8,0	15,3	3,6	5,4
Латвія	76,5	65,8	17,2	12,8	2,2	3,3	1,2	0,9
Литва	77,2	64,9	17,9	12,9	3,0	2,3	1,9	0,9
Люксембург	82,2	76,7	20,3	16,4	8,0	14,2	4,3	4,4
Мальта	82,2	77,5	20,3	16,7	8,0	15,0	4,3	4,8
Нідерланди	82,5	78,1	20,7	17,1	8,3	15,6	4,7	5,2
Німеччина	82,7	77,4	20,7	17,4	8,5	14,9	4,7	5,5
Норвегія	82,9	78,3	20,8	17,5	8,7	15,8	4,9	5,5
Польща	79,8	71,0	19,0	14,6	5,6	8,5	3,0	2,6
Португалія	82,2	75,9	20,2	16,8	8,0	13,4	4,2	4,8
Румунія	76,9	69,7	16,9	13,9	2,6	7,2	0,9	2,0
Словаччина	78,4	70,6	17,5	13,6	4,2	8,1	1,5	1,6
Словенія	82,0	74,7	20,2	15,9	7,8	12,2	4,2	3,9
Угорщина	77,8	69,4	17,8	13,7	3,5	6,9	1,8	1,7
Фінляндія	83,1	76,0	21,3	17,0	8,9	13,5	5,3	5,1
Чеська Республіка	80,2	73,8	18,5	15,1	6,0	11,2	2,5	3,2
Швейцарія	84,4	79,5	22,2	18,6	10,1	17,0	6,2	6,7
Швеція	83,1	79,0	20,8	17,9	8,9	16,5	4,8	6,0
Україна	74,2	62,5	16,0	11,9	x	x	x	x

Джерело: Держкомстат України, Євростат

Додаток 11 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи²⁷ без зміни пенсійного віку

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Загальна кількість населення	45 963	45 749	45 527	45 303	45 085	44 871	44 662	44 458	44 262	44 063	43 861	43 648	43 421
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 410	26 116	25 775	25 421	25 051	24 698	24 344	24 036	23 757	23 513
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 887	11 933	12 006	12 089	12 181	12 272	12 365	12 437	12 500	12 548
Економічно активне населення з них зайняте населення	22 199	22 186	22 177	22 087	21 978	21 838	21 646	21 449	21 241	21 026	20 826	20 606	20 410
Платники пенсійних внесків	20 090	20 211	20 292	20 541	20 549	20 434	20 270	20 101	19 921	19 734	19 561	19 369	19 185
Пенсіонери - всього	15 469	15 563	15 625	15 816	15 823	15 734	15 608	15 477	15 339	15 195	15 062	14 914	14 772
з них пенсіонери за віком	13 650	13 701	13 754	13 795	13 834	13 895	13 960	14 032	14 102	14 171	14 219	14 262	14 289
	10 550	10 590	10 637	10 672	10 708	10 766	10 829	10 899	10 965	11 031	11 075	11 113	11 135
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	42%	42%	43%	44%	45%	46%	47%	48%	49%	50%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	87%	87%	88%	89%	91%	92%	93%	94%	96%	97%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	40%	40%	40%	39%	39%	38%	38%	37%	37%	36%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	35%	35%	35%	36%	36%	37%	37%	38%	38%	39%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсії (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка дотації ²⁸	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	3%	4%	6%	7%	8%	9%

²⁸ На покриття «демографічного» дефіциту

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Основні контингенти населення, тис. осіб:														
Загальна кількість населення	43 186	42 940	42 691	42 443	42 198	41 959	41 725	41 497	41 275	41 057	40 841	40 626	40 413	40 201
Населення працездатного віку	23 295	23 122	22 986	22 879	22 777	22 678	22 585	22 484	22 349	22 198	22 050	21 886	21 702	21 477
Населення старше працездатного віку	12 573	12 588	12 582	12 593	12 612	12 633	12 648	12 669	12 720	12 776	12 817	12 859	12 907	12 980
Економічно активне населення	20 214	20 035	19 852	19 692	19 534	19 411	19 303	19 204	19 122	19 048	18 969	18 892	18 805	18 716
з них зайняте населення	19 002	18 833	18 661	18 511	18 362	18 247	18 145	18 052	17 975	17 905	17 831	17 758	17 677	17 593
Платники пенсійних внесків	14 631	14 501	14 369	14 253	14 139	14 050	13 972	13 900	13 841	13 787	13 730	13 674	13 611	13 546
Пенсіонери - всього	14 299	14 301	14 284	14 281	14 282	14 285	14 284	14 285	14 308	14 332	14 342	14 352	14 362	14 386
з них пенсіонери за віком	11 137	11 131	11 104	11 091	11 084	11 076	11 064	11 055	11 069	11 087	11 091	11 095	11 100	11 121
Навантаження на пенсійну систему, %														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	50%	51%	51%	51%	52%	52%	52%	53%	53%	54%	54%	55%	55%	56%
Пенсіонери / платники внесків	98%	99%	99%	100%	101%	102%	102%	103%	103%	104%	104%	105%	106%	106%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду														
Коефіцієнт заміщення	36%	36%	35%	35%	35%	35%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	33%	33%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду														
Розмір пенсійного внеску	39%	39%	40%	40%	40%	41%	41%	41%	41%	42%	42%	42%	42%	42%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %														
Частка дотації ²⁹	10%	11%	11%	12%	13%	13%	14%	14%	15%	15%	16%	16%	17%	17%

²⁹ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
Основні контингенти населення, тис. осіб:															
Загальна кількість населення	39 991	39 782	39 573	39 364	39 152	38 936	38 713	38 484	38 246	37 999	37 744	37 482	37 213	36 937	36 656
Населення працездатного віку	21 240	20 993	20 689	20 376	20 045	19 702	19 362	19 003	18 671	18 363	18 061	17 799	17 570	17 375	17 204
Населення старше працездатного віку	13 052	13 120	13 235	13 348	13 469	13 595	13 711	13 841	13 942	14 016	14 084	14 114	14 113	14 079	14 024
Економічно активне населення	18 600	18 475	18 337	18 198	18 044	17 877	17 699	17 527	17 343	17 155	16 952	16 752	16 544	16 309	16 078
з них зайняте населення	17 484	17 366	17 237	17 106	16 962	16 805	16 637	16 475	16 302	16 126	15 935	15 747	15 551	15 331	15 113
Платники пенсійних внесків	13 463	13 372	13 272	13 172	13 060	12 940	12 811	12 686	12 553	12 417	12 270	12 125	11 974	11 805	11 637
Пенсіонери - всього	14 407	14 419	14 459	14 498	14 545	14 592	14 632	14 681	14 710	14 724	14 736	14 722	14 685	14 625	14 550
з них пенсіонери за віком	11 140	11 150	11 192	11 234	11 284	11 338	11 384	11 443	11 482	11 506	11 530	11 526	11 501	11 452	11 388
Навантаження на пенсійну систему, %															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	57%	58%	59%	60%	62%	64%	65%	67%	69%	71%	72%	74%	75%	76%	76%
Пенсіонери / платники внесків	107%	108%	109%	110%	111%	113%	114%	116%	117%	119%	120%	121%	123%	124%	125%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду															
Коефіцієнт заміщення	33%	33%	32%	32%	32%	31%	31%	30%	30%	30%	29%	29%	29%	28%	28%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду															
Розмір пенсійного внеску	43%	43%	44%	44%	45%	45%	46%	46%	47%	47%	48%	49%	49%	50%	50%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %															
Частка дотації ³⁰	18%	18%	19%	20%	21%	22%	23%	24%	25%	26%	27%	28%	28%	29%	30%

³⁰ На покриття «демографічного» дефіциту

Додаток 12 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років у 2012 р. на 5 років одразу(швидкий варіант)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 777	26 859	26 891	26 919	26 913	26 554	26 171	25 809	25 449	25 140
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 520	11 190	10 891	10 591	10 320	10 417	10 538	10 663	10 808	10 921
Економічно активне населення	22 199	22 186	22 177	22 270	22 255	22 207	22 110	22 003	21 793	21 573	21 360	21 123	20 907
з них зайняте населення	20 090	20 211	20 292	20 711	20 808	20 779	20 705	20 620	20 439	20 248	20 063	19 855	19 652
Платники пенсійних внесків	15 469	15 563	15 625	15 948	16 022	16 000	15 943	15 877	15 738	15 591	15 449	15 288	15 132
Пенсіонери - всього	13 650	13 701	13 754	13 495	13 235	13 007	12 784	12 593	12 688	12 799	12 909	13 032	13 099
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 637	10 346	10 050	9 779	9 507	9 261	9 336	9 431	9 527	9 639	9 731
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	40%	39%	37%	36%	35%	36%	37%	38%	39%	40%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	85%	83%	81%	80%	79%	81%	82%	84%	85%	87%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	42%	43%	43%	44%	44%	44%	43%	42%	41%	41%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	34%	33%	33%	32%	32%	32%	33%	33%	34%	35%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка доплати ³¹	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

³¹ На покриття «демографічного» дефіциту

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Досягнута межа пенсійного віку, років:														
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Основні контингенти населення, тис. осіб:														
Населення працездатного віку	24 861	24 638	24 473	24 373	24 281	24 206	24 123	24 047	23 923	23 787	23 633	23 484	23 307	23 102
Населення старше працездатного віку	11 007	11 071	11 096	11 099	11 108	11 105	11 110	11 106	11 146	11 188	11 233	11 261	11 301	11 355
Економічно активне населення	20 692	20 498	20 301	20 140	19 984	19 865	19 760	19 666	19 592	19 522	19 442	19 366	19 283	19 201
з них зайняте населення	19 451	19 269	19 083	18 932	18 785	18 673	18 575	18 486	18 416	18 351	18 276	18 204	18 126	18 049
Платники пенсійних внесків	14 977	14 837	14 694	14 577	14 465	14 378	14 302	14 234	14 181	14 130	14 072	14 017	13 957	13 897
Пенсіонери - всього	13 173	13 227	13 250	13 257	13 269	13 271	13 281	13 282	13 315	13 347	13 378	13 393	13 416	13 447
з них пенсіонери за віком	9 791	9 831	9 836	9 824	9 815	9 797	9 784	9 763	9 778	9 794	9 811	9 812	9 822	9 844
Навантаження на пенсійну систему, %														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	41%	42%	42%	42%	43%	43%	43%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	46%
Пенсіонери / платники внесків	88%	89%	90%	91%	92%	92%	93%	93%	94%	95%	95%	96%	96%	97%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду														
Коефіцієнт заміщення	40%	39%	39%	39%	38%	38%	38%	38%	37%	37%	37%	37%	37%	36%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду														
Розмір пенсійного внеску	35%	36%	36%	36%	37%	37%	37%	37%	38%	38%	38%	38%	38%	39%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додатковий пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %														
Частка дотації ³²	0%	1%	3%	3%	4%	5%	5%	6%	6%	7%	8%	8%	8%	9%

³² На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
Досягнута межа пенсійного віку, років:															
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Основні контингенти населення, тис. осіб:															
Населення працездатного віку	22 872	22 656	22 410	22 148	21 843	21 542	21 216	20 825	20 444	20 078	19 694	19 351	19 033	18 757	18 511
Населення старше працездатного віку	11 420	11 457	11 514	11 575	11 671	11 754	11 857	12 019	12 169	12 301	12 452	12 562	12 650	12 697	12 716
Економічно активне населення	19 088	18 967	18 846	18 720	18 577	18 420	18 247	18 075	17 878	17 674	17 453	17 228	16 995	16 734	16 480
з них зайняте населення	17 943	17 829	17 715	17 597	17 463	17 314	17 152	16 990	16 805	16 613	16 405	16 194	15 975	15 730	15 492
Платники пенсійних внесків	13 816	13 728	13 641	13 549	13 446	13 332	13 207	13 083	12 940	12 792	12 632	12 469	12 301	12 112	11 929
Пенсіонери - всього	13 486	13 502	13 533	13 562	13 609	13 639	13 676	13 746	13 809	13 861	13 927	13 965	13 987	13 979	13 952
з них пенсіонери за віком	9 875	9 881	9 903	9 924	9 968	9 997	10 036	10 117	10 192	10 259	10 345	10 402	10 445	10 458	10 452
Навантаження на пенсійну систему, %															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	46%	47%	48%	48%	49%	50%	51%	53%	54%	56%	58%	60%	61%	63%	64%
Пенсіонери / платники внесків	98%	98%	99%	100%	101%	102%	104%	105%	107%	108%	110%	112%	114%	115%	117%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (3,5,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду															
Коефіцієнт заміщення	36%	36%	35%	35%	35%	34%	34%	33%	33%	32%	32%	31%	31%	30%	30%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду															
Розмір пенсійного внеску	39%	39%	40%	40%	41%	41%	41%	42%	43%	43%	44%	45%	46%	46%	47%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %															
Частка дотації ³³	10%	11%	11%	12%	13%	14%	15%	16%	18%	19%	20%	21%	23%	24%	25%

³³ На покриття «демографічного» дефіциту

**Додаток 13 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років
поступово по півроку щорічно у 2012-2021 рр.**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55	55,5	56,0	56,5	57,0	57,5	58,0	58,5	59,0	59,5	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 593	26 494	26 342	26 188	26 001	25 818	25 613	25 430	25 267	25 140
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 704	11 555	11 440	11 322	11 231	11 153	11 096	11 042	10 990	10 921
Економічно активне населення	22 199	22 186	22 177	22 203	22 164	22 101	21 931	21 743	21 614	21 478	21 269	21 031	20 907
з них зайняте населення	20 090	20 211	20 292	20 649	20 723	20 680	20 537	20 376	20 271	20 159	19 978	19 769	19 652
Платники пенсійних внесків	15 469	15 563	15 625	15 900	15 957	15 924	15 814	15 690	15 608	15 522	15 383	15 222	15 132
Пенсіонери - всього	13 650	13 701	13 754	13 645	13 528	13 441	13 352	13 288	13 236	13 203	13 170	13 142	13 099
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 637	10 510	10 373	10 266	10 154	10 065	9 987	9 925	9 864	9 805	9 731
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	41%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	86%	85%	84%	84%	85%	85%	85%	86%	86%	87%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	41%	42%	42%	42%	42%	42%	41%	41%	41%	41%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	35%	35%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка дотації	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Досягнута межа пенсійного віку, років:														
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Основні контингенти населення, тис. осіб:														
Населення працездатного віку	24 861	24 638	24 473	24 373	24 281	24 206	24 123	24 047	23 923	23 787	23 633	23 484	23 307	23 102
Населення старше працездатного віку	11 007	11 071	11 096	11 099	11 108	11 105	11 110	11 106	11 146	11 188	11 233	11 261	11 301	11 355
Економічно активне населення з них зайняте населення	20 692	20 498	20 301	20 140	19 984	19 865	19 760	19 666	19 592	19 522	19 442	19 366	19 283	19 201
Платники пенсійних внесків	19 451	19 269	19 083	18 932	18 785	18 673	18 575	18 486	18 416	18 351	18 276	18 204	18 126	18 049
Пенсіонери - всього	14 977	14 837	14 694	14 577	14 465	14 378	14 302	14 234	14 181	14 130	14 072	14 017	13 957	13 897
з них пенсіонери за віком	13 173	13 227	13 250	13 257	13 269	13 271	13 281	13 282	13 315	13 347	13 378	13 393	13 416	13 447
з них пенсіонери за віком	9 791	9 831	9 836	9 824	9 815	9 797	9 784	9 763	9 778	9 794	9 811	9 812	9 822	9 844
Навантаження на пенсійну систему, %														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	41%	42%	42%	42%	43%	43%	43%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	46%
Пенсіонери / платники внесків	88%	89%	90%	91%	92%	92%	93%	93%	94%	94%	95%	96%	96%	97%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду														
Коефіцієнт заміщення	40%	39%	39%	39%	38%	38%	38%	38%	37%	37%	37%	37%	37%	36%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду														
Розмір пенсійного внеску	35%	36%	36%	36%	37%	37%	37%	37%	38%	38%	38%	38%	38%	39%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %														
Частка доплати ³⁴	0%	1%	2%	3%	4%	5%	5%	6%	6%	7%	7%	8%	8%	9%

Джерело: Розрахунки автора

³⁴ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
Досягнута межа пенсійного віку, років:															
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Основні контингенти населення, тис. осіб:															
Населення працездатного віку	22 872	22 656	22 410	22 148	21 843	21 542	21 216	20 825	20 444	20 078	19 694	19 351	19 033	18 757	18 511
Населення старше працездатного віку	11 420	11 457	11 514	11 575	11 671	11 754	11 857	12 019	12 169	12 301	12 452	12 562	12 650	12 697	12 716
Економічно активне населення	19 088	18 967	18 846	18 720	18 577	18 420	18 247	18 075	17 878	17 674	17 453	17 228	16 995	16 734	16 480
з них зайняте населення	17 943	17 829	17 715	17 597	17 463	17 314	17 152	16 990	16 805	16 613	16 405	16 194	15 975	15 730	15 492
Платники пенсійних внесків	13 816	13 728	13 641	13 549	13 446	13 332	13 207	13 083	12 940	12 792	12 632	12 469	12 301	12 112	11 929
Пенсіонери - всього	13 486	13 502	13 533	13 562	13 609	13 639	13 676	13 746	13 809	13 861	13 927	13 965	13 987	13 979	13 952
з них пенсіонери за віком	9 875	9 881	9 903	9 924	9 968	9 997	10 036	10 117	10 192	10 259	10 345	10 402	10 445	10 458	10 452
Навантаження на пенсійну систему, %															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	46%	47%	48%	48%	49%	50%	51%	53%	54%	56%	58%	60%	61%	63%	64%
Пенсіонери / платники внесків	98%	98%	99%	100%	101%	102%	104%	105%	107%	108%	110%	112%	114%	115%	117%
Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (3,5,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду															
Коефіцієнт заміщення	36%	36%	35%	35%	35%	34%	34%	34%	33%	32%	32%	31%	31%	31%	30%
Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду															
Розмір пенсійного внеску	39%	39%	40%	40%	40%	41%	41%	42%	43%	43%	44%	45%	45%	46%	47%
Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %															
Частка дотації ³⁵	10%	11%	11%	12%	13%	14%	15%	16%	18%	19%	20%	21%	23%	24%	25%

³⁵ На покриття «демографічного» дефіциту

Додаток 14 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 60 років у 2021 р. одразу на 5 років (віддалений варіант).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 410	26 116	25 775	25 421	25 051	24 698	24 344	24 036	23 757	25 140
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 887	11 933	12 006	12 089	12 181	12 272	12 365	12 437	12 500	10 921
Економічно активне населення	22 199	22 186	22 177	22 087	21 978	21 838	21 646	21 449	21 241	21 026	20 826	20 606	20 907
з них зайняте населення	20 090	20 211	20 292	20 541	20 549	20 434	20 270	20 101	19 921	19 734	19 561	19 369	19 652
Платники пенсійних внесків	15 469	15 563	15 625	15 816	15 823	15 734	15 608	15 477	15 339	15 195	15 062	14 914	15 132
Пенсіонери - всього	13 650	13 701	13 754	13 795	13 834	13 895	13 960	14 032	14 102	14 171	14 219	14 262	14 249
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 637	10 672	10 708	10 766	10 829	10 899	10 965	11 031	11 075	11 113	10 869
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	42%	42%	43%	44%	45%	46%	47%	48%	49%	40%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	87%	87%	88%	89%	91%	92%	93%	94%	96%	94%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	40%	40%	40%	39%	39%	38%	38%	37%	37%	37%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	35%	35%	35%	36%	36%	37%	37%	38%	38%	38%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка дотації	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	3%	4%	6%	7%	8%	7%

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>														
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>														
Населення працездатного віку	24 861	24 638	24 473	24 373	24 281	24 206	24 123	24 047	23 923	23 787	23 633	23 484	23 307	23 102
Населення старше працездатного віку	11 007	11 071	11 096	11 099	11 108	11 105	11 110	11 106	11 146	11 188	11 233	11 261	11 301	11 355
Економічно активне населення з них зайняте населення	20 692	20 498	20 301	20 140	19 984	19 865	19 760	19 666	19 592	19 522	19 442	19 366	19 283	19 201
Платники пенсійних внесків	19 451	19 269	19 083	18 932	18 785	18 673	18 575	18 486	18 416	18 351	18 276	18 204	18 126	18 049
Пенсіонери - всього з них пенсіонери за віком	14 977	14 837	14 694	14 577	14 465	14 378	14 302	14 234	14 181	14 130	14 072	14 017	13 957	13 897
	13 980	13 709	13 436	13 257	13 269	13 271	13 281	13 282	13 315	13 347	13 378	13 393	13 416	13 447
	10 618	10 360	10 093	9 824	9 815	9 797	9 784	9 763	9 778	9 794	9 811	9 812	9 822	9 844
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	41%	42%	42%	42%	43%	43%	43%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	46%
Пенсіонери / платники внесків	93%	92%	91%	90%	91%	92%	92%	93%	93%	94%	95%	95%	96%	96%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Коефіцієнт заміщення	38%	38%	38%	39%	38%	38%	38%	38%	37%	37%	37%	37%	37%	36%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Розмір пенсійного внеску	37%	37%	37%	36%	37%	37%	37%	37%	38%	38%	38%	38%	38%	39%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>														
Частка доплат ³⁶	6%	5%	4%	3%	3%	4%	5%	5%	6%	6%	7%	7%	8%	9%

³⁶ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>															
у жінок	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>															
Населення працездатного віку	22 872	22 656	22 410	22 148	21 843	21 542	21 216	20 825	20 444	20 078	19 694	19 351	19 033	18 757	18 511
Населення старше працездатного віку	11 420	11 457	11 514	11 575	11 671	11 754	11 857	12 019	12 169	12 301	12 452	12 562	12 650	12 697	12 716
Економічно активне населення	19 088	18 967	18 846	18 720	18 577	18 420	18 247	18 075	17 878	17 674	17 453	17 228	16 995	16 734	16 480
з них зайняте населення	17 943	17 829	17 715	17 597	17 463	17 314	17 152	16 990	16 805	16 613	16 405	16 194	15 975	15 730	15 492
Платники пенсійних внесків	13 816	13 728	13 641	13 549	13 446	13 332	13 207	13 083	12 940	12 792	12 632	12 469	12 301	12 112	11 929
Пенсіонери - всього	13 486	13 502	13 533	13 562	13 609	13 639	13 676	13 746	13 809	13 861	13 927	13 965	13 987	13 979	13 952
з них пенсіонери за віком	9 875	9 881	9 903	9 924	9 968	9 997	10 036	10 117	10 192	10 259	10 345	10 402	10 445	10 458	10 452
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	46%	47%	48%	48%	49%	50%	51%	53%	54%	56%	58%	60%	61%	63%	64%
Пенсіонери / платники внесків	97%	98%	99%	100%	101%	102%	103%	105%	106%	108%	110%	112%	113%	115%	117%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Коефіцієнт заміщення	36%	36%	35%	35%	35%	34%	34%	34%	33%	32%	32%	31%	31%	31%	30%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Розмір пенсійного внеску	39%	39%	40%	40%	40%	41%	41%	42%	43%	43%	44%	45%	45%	46%	47%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>															
Частка доплати	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%	16%	17%	19%	20%	21%	22%	24%	25%

Додаток 15 Прогноз фінансової спроможності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 62 років у 2012-2025 р.а для чоловіків до 62 у 2022 -2025рр. (по півроку щорічно).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55	55,5	56,0	56,5	57,0	57,5	58,0	58,5	59,0	59,5	60,0
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 593	26 494	26 342	26 188	26 001	25 818	25 613	25 430	25 267	25 140
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 704	11 555	11 440	11 322	11 231	11 153	11 096	11 042	10 990	10 921
Економічно активне населення	22 199	22 186	22 177	22 203	22 164	22 101	21 931	21 743	21 614	21 478	21 269	21 031	20 907
з них зайняте населення	20 090	20 211	20 292	20 649	20 723	20 680	20 537	20 376	20 271	20 159	19 978	19 769	19 652
Платники пенсійних внесків	15 469	15 563	15 625	15 900	15 957	15 924	15 814	15 690	15 608	15 522	15 383	15 222	15 132
Пенсіонери - всього	13 650	13 701	13 754	13 645	13 528	13 441	13 352	13 288	13 236	13 203	13 170	13 142	13 099
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 637	10 510	10 373	10 266	10 154	10 065	9 987	9 925	9 864	9 805	9 731
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	41%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	86%	85%	84%	84%	85%	85%	85%	86%	86%	87%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	41%	42%	42%	42%	42%	42%	41%	41%	41%	41%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	35%	35%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка дотацій ³⁷	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

³⁷ На покриття «демографічного» дефіциту

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>														
у жінок	60,5	61,0	61,5	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0
у чоловіків	60,5	61,0	61,5	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>														
Населення працездатного віку	25 163	25 225	25 308	25 433	25 517	25 228	25 135	25 054	24 963	24 871	24 728	24 568	24 390	24 215
Населення старше працездатного віку	10 705	10 485	10 260	10 040	10 072	10 083	10 099	10 099	10 106	10 103	10 139	10 177	10 218	10 242
Економічно активне населення з них зайняте населення	20 886	20 710	20 525	20 473	20 302	20 175	20 068	19 970	19 900	19 838	19 771	19 695	19 612	19 531
Платники пенсійних внесків	15 117	14 990	14 856	14 818	14 694	14 603	14 525	14 454	14 404	14 359	14 310	14 255	14 195	14 136
Пенсіонери - всього з них пенсіонери за віком	12 939	12 776	12 615	12 459	12 497	12 519	12 545	12 559	12 578	12 587	12 622	12 656	12 690	12 708
з них пенсіонери за віком	9 529	9 323	9 114	8 908	8 921	8 917	8 916	8 901	8 893	8 875	8 889	8 904	8 920	8 920
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	39%	38%	37%	36%	37%	37%	37%	38%	38%	38%	38%	38%	39%	39%
Пенсіонери / платники внесків	86%	85%	85%	84%	85%	86%	86%	87%	87%	88%	88%	89%	89%	90%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Коефіцієнт заміщення	41%	41%	41%	42%	41%	41%	41%	41%	40%	40%	40%	40%	39%	39%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Розмір пенсійного внеску	34%	34%	34%	34%	34%	34%	35%	35%	35%	35%	35%	36%	36%	36%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсії (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>														
Частка доплат ³⁸	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	2%	2%

³⁸ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>															
у жінок	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0
у чоловіків	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>															
Населення працездатного віку	24 013	23 783	23 529	23 291	23 027	22 751	22 436	22 130	21 804	21 418	21 044	20 688	20 314	19 982	19 674
Населення старше працездатного віку	10 279	10 331	10 395	10 432	10 487	10 545	10 636	10 714	10 809	10 962	11 101	11 226	11 369	11 472	11 553
Економічно активне населення	19 428	19 310	19 188	19 061	18 929	18 781	18 617	18 455	18 278	18 086	17 863	17 637	17 398	17 120	16 850
з них зайняте населення	18 262	18 151	18 037	17 918	17 793	17 654	17 500	17 348	17 181	17 001	16 791	16 579	16 354	16 093	15 839
Платники пенсійних внесків	14 062	13 977	13 888	13 797	13 701	13 593	13 475	13 358	13 230	13 091	12 929	12 766	12 593	12 392	12 196
Пенсіонери - всього	12 736	12 772	12 816	12 839	12 874	12 905	12 952	12 982	13 016	13 078	13 131	13 176	13 235	13 265	13 280
з них пенсіонери за віком	8 932	8 955	8 987	8 996	9 020	9 042	9 085	9 114	9 151	9 228	9 300	9 365	9 449	9 505	9 547
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	40%	41%	42%	42%	43%	44%	45%	46%	47%	48%	50%	51%	53%	54%
Пенсіонери / платники внесків	91%	91%	92%	93%	94%	95%	96%	97%	98%	100%	102%	103%	105%	107%	109%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Коефіцієнт заміщення	39%	39%	38%	38%	37%	37%	37%	36%	36%	35%	35%	34%	33%	33%	32%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Розмір пенсійного внеску	36%	37%	37%	37%	38%	38%	38%	39%	39%	40%	41%	41%	42%	43%	44%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>															
Частка дотації ³⁹	3%	4%	5%	5%	6%	7%	8%	9%	11%	12%	13%	15%	16%	18%	19%

³⁹ На покриття «демографічного» дефіциту

Додаток 16 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку для жінок до 65 р. у 2012-2031 р., для чоловіків - з 2022 р. до 65 років у 2031 р. по півроку щорічно.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55	55,5	56,0	56,5	57,0	57,5	58,0	58,5	59,0	59,5	60,0
у чоловіків	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	26 696	26 593	26 494	26 342	26 188	26 001	25 818	25 613	25 430	25 267	25 140
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 843	11 704	11 555	11 440	11 322	11 231	11 153	11 096	11 042	10 990	10 921
Економічно активне населення з них зайняте населення	22 199	22 186	22 177	22 203	22 164	22 101	21 931	21 743	21 614	21 478	21 269	21 031	20 907
Платники пенсійних внесків	20 090	20 211	20 292	20 649	20 723	20 680	20 537	20 376	20 271	20 159	19 978	19 769	19 652
Пенсіонери - всього	15 469	15 563	15 625	15 900	15 957	15 924	15 814	15 690	15 608	15 522	15 383	15 222	15 132
з них пенсіонери за віком	13 650	13 701	13 754	13 645	13 528	13 441	13 352	13 288	13 236	13 203	13 170	13 142	13 099
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 637	10 510	10 373	10 266	10 154	10 065	9 987	9 925	9 864	9 805	9 731
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	41%	41%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%	40%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	88%	86%	85%	84%	84%	85%	85%	85%	86%	86%	87%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	40%	41%	42%	42%	42%	42%	42%	41%	41%	41%	41%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	35%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	35%	35%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка доплати ⁴⁰	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

⁴⁰ На покриття «демографічного» дефіциту

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>														
у жінок	60,5	61,0	61,5	62,0	62,5	63,0	63,5	64,0	64,5	65,0	65	65	65	65
у чоловіків	60,5	61,0	61,5	62,0	62,5	63,0	63,5	64,0	64,5	65,0	65	65	65	65
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>														
Населення працездатного віку	25 163	25 225	25 308	25 433	25 582	25 733	25 891	26 046	26 190	26 326	26 219	26 095	25 966	25 786
Населення старше працездатного віку	10 705	10 485	10 260	10 040	9 807	9 578	9 342	9 108	8 879	8 649	8 647	8 650	8 642	8 671
Економічно активне населення з них зайняте населення	20 886	20 710	20 525	20 473	20 426	20 305	20 205	20 217	20 255	20 201	20 128	20 062	19 988	19 919
Платники пенсійних внесків	19 633	19 467	19 293	19 245	19 200	19 087	18 992	19 004	19 039	18 989	18 921	18 858	18 788	18 724
Платники пенсійних внесків	15 117	14 990	14 856	14 818	14 784	14 697	14 624	14 633	14 660	14 621	14 569	14 521	14 467	14 417
Пенсіонери - всього	12 939	12 776	12 615	12 459	12 300	12 146	11 993	11 842	11 702	11 560	11 645	11 667	11 679	11 716
з них пенсіонери за віком	9 529	9 323	9 114	8 908	8 692	8 480	8 262	8 046	7 834	7 623	7 615	7 606	7 586	7 598
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	39%	38%	37%	36%	35%	34%	33%	32%	31%	30%	31%	31%	31%	31%
Пенсіонери / платники внесків	86%	85%	85%	84%	83%	83%	82%	81%	80%	79%	80%	80%	81%	81%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Коефіцієнт заміщення	41%	41%	41%	42%	42%	43%	43%	43%	44%	45%	44%	44%	44%	43%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Розмір пенсійного внеску	34%	34%	34%	34%	33%	33%	33%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	33%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсії (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>														
Частка доплат ⁴¹	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

⁴¹ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>															
у жінок	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
у чоловіків	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>															
Населення працездатного віку	25 588	25 372	25 160	24 923	24 663	24 386	24 130	23 853	23 571	23 258	22 959	22 643	22 273	21 916	21 576
Населення старше працездатного віку	8 704	8 742	8 764	8 801	8 851	8 911	8 943	8 992	9 042	9 121	9 187	9 270	9 410	9 538	9 652
Економічно активне населення з них зайняте населення	19 814	19 698	19 579	19 463	19 331	19 183	19 020	18 872	18 702	18 522	18 316	18 109	17 880	17 603	17 326
Платники пенсійних внесків	14 342	14 257	14 172	14 087	13 991	13 885	13 766	13 660	13 537	13 406	13 257	13 107	12 941	12 741	12 541
Пенсіонери - всього з них пенсіонери за віком	11 752	11	11 813	11 847	11 887	11 932	11 955	11 988	12 015	12 052	12 071	12 093	12 140	12 179	12 208
	7 611	7 627	7 630	7 643	7 668	7 700	7 708	7 730	7 749	7 787	7 810	7 844	7 916	7 985	8 046
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	31%	32%	32%	33%	33%	34%	34%	35%	35%	36%	37%	37%	38%	39%	41%
Пенсіонери / платники внесків	82%	83%	83%	84%	85%	86%	87%	88%	89%	90%	91%	92%	94%	96%	97%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Коефіцієнт заміщення	43%	43%	42%	42%	41%	41%	41%	40%	40%	39%	39%	38%	38%	37%	36%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Розмір пенсійного внеску	33%	33%	33%	34%	34%	34%	35%	35%	36%	36%	36%	37%	38%	38%	39%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>															
Частка доплат ⁴²	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	2%	3%	5%	6%	8%	10%

⁴² На покриття «демографічного» дефіциту

Додаток 17 Прогноз фінансової стабільності пенсійної системи при підвищенні пенсійного віку до 65 років для жінок (у 2011-2030рр.) та чоловіків у 2011 р.-2020 по півроку щорічно.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>													
у жінок	55	55	55,5	56,0	56,5	57,0	57,5	58,0	58,5	59,0	59,5	60,0	60,5
у чоловіків	60	60	60,5	61,0	61,5	62,0	62,5	63,0	63,5	64,0	64,5	65,0	65,0
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>													
Населення працездатного віку	27 215	26 977	27 007	27 026	27 032	27 011	26 975	26 922	26 857	26 789	26 735	26 707	26 588
Населення старше працездатного віку	11 744	11 789	11 532	11 271	11 017	10 771	10 535	10 310	10 113	9 921	9 737	9 550	9 472
Економічно активне населення з них зайняте населення	22 199	22 186	22 395	22 394	22 376	22 295	22 160	22 062	21 955	21 784	21 621	21 489	21 370
Платники пенсійних внесків	20 090	20 211	20 492	20 826	20 922	20 862	20 752	20 676	20 591	20 446	20 308	20 200	20 087
Пенсіонери - всього	15 469	15 563	15 779	16 036	16 110	16 064	15 979	15 920	15 855	15 744	15 637	15 554	15 467
з них пенсіонери за віком	13 650	13 701	13 493	13 281	13 081	12 886	12 707	12 538	12 398	12 262	12 138	12 013	11 974
з них пенсіонери за віком	10 550	10 590	10 357	10 120	9 890	9 664	9 448	9 241	9 058	8 878	8 706	8 530	8 452
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>													
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	40%	41%	40%	39%	38%	37%	36%	35%	35%	34%	34%	33%	33%
Пенсіонери / платники внесків	88%	88%	86%	83%	81%	80%	80%	79%	78%	78%	78%	77%	77%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Коефіцієнт заміщення	40%	40%	41%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	45%	45%	46%	46%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>													
Розмір пенсійного внеску	35%	35%	34%	33%	33%	32%	32%	32%	31%	31%	31%	31%	31%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад дотації на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>													
Частка дотації ⁴³	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

⁴³ На покриття «демографічного» дефіциту

(продовження)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>														
у жінок	61,0	61,5	62,0	62,5	63,0	63,5	64,0	64,5	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0
у чоловіків	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>														
Населення працездатного віку	26 475	26 398	26 338	26 313	26 309	26 327	26 351	26 392	26 436	26 326	26 219	26 095	25 966	25 786
Населення старше працездатного віку	9 393	9 312	9 230	9 159	9 080	8 984	8 883	8 762	8 633	8 649	8 647	8 650	8 642	8 671
Економічно активне населення	21 154	20 957	20 833	20 736	20 557	20 418	20 375	20 343	20 264	20 201	20 128	20 062	19 988	19 919
з них зайняте населення	19 885	19 700	19 583	19 492	19 324	19 193	19 152	19 123	19 048	18 989	18 921	18 858	18 788	18 724
Платники пенсійних внесків	15 311	15 169	15 079	15 009	14 880	14 779	14 747	14 725	14 667	14 621	14 569	14 521	14 467	14 417
Пенсіонери - всього	11 936	11 897	11 859	11 832	11 799	11 757	11 712	11 654	11 591	11 625	11 645	11 667	11 679	11 716
з них пенсіонери за віком	8 372	8 290	8 208	8 135	8 056	7 962	7 863	7 748	7 625	7 628	7 615	7 606	7 586	7 598
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>														
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	33%	32%	32%	32%	32%	31%	31%	31%	30%	30%	31%	31%	31%	31%
Пенсіонери / платники внесків	78%	78%	79%	79%	79%	80%	79%	79%	79%	80%	80%	80%	81%	81%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Коефіцієнт заміщення	45%	45%	45%	45%	44%	44%	44%	44%	45%	44%	44%	44%	44%	43%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>														
Розмір пенсійного внеску	31%	31%	31%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	32%	33%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсій (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>														
Частка доплат ⁴⁴	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

⁴⁴ На покриття «демографічного» дефіциту

(закінчення)

	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050
<i>Досягнута межа пенсійного віку, років:</i>															
у жінок	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
у чоловіків	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
<i>Основні контингенти населення, тис. осіб:</i>															
Населення працездатного віку	25 588	25 372	25 160	24 923	24 663	24 386	24 130	23 853	23 571	23 258	22 959	22 643	22 273	21 916	21 576
Населення старше працездатного віку	8 704	8 742	8 764	8 801	8 851	8 911	8 943	8 992	9 042	9 121	9 187	9 270	9 410	9 538	9 652
Економічно активне населення з них зайняте населення	19 814	19 698	19 579	19 463	19 331	19 183	19 020	18 872	18 702	18 522	18 316	18 109	17 880	17 603	17 326
Платники пенсійних внесків	18 625	18 516	18 405	18 295	18 171	18 032	17 878	17 740	17 580	17 410	17 217	17 022	16 807	16 547	16 287
Пенсіонери - всього з них пенсіонери за віком	14 342	14 257	14 172	14 087	13 991	13 885	13 766	13 660	13 537	13 406	13 257	13 107	12 941	12 741	12 541
	11 752	11 789	11 813	11 847	11 887	11 932	11 955	11 988	12 015	12 052	12 071	12 093	12 140	12 179	12 208
	7 611	7 627	7 630	7 643	7 668	7 700	7 708	7 730	7 749	7 787	7 810	7 844	7 916	7 985	8 046
<i>Навантаження на пенсійну систему, %</i>															
Населення пенсійного віку / населення працездатного віку	31%	32%	32%	33%	33%	34%	34%	35%	35%	36%	37%	37%	38%	39%	41%
Пенсіонери / платники внесків	82%	83%	83%	84%	85%	86%	87%	88%	89%	90%	91%	92%	94%	96%	97%
<i>Співвідношення страхової частини пенсії і заробітної плати за умови незмінного розміру пенсійного внеску (35,2%) і бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Коефіцієнт заміщення	43%	43%	42%	42%	41%	41%	41%	40%	40%	39%	39%	38%	38%	37%	36%
<i>Розмір пенсійного внеску, необхідний для підтримки коефіцієнта заміщення на рівні 40% та бездефіцитності Пенсійного фонду</i>															
Розмір пенсійного внеску	33%	33%	33%	34%	34%	34%	35%	35%	36%	36%	36%	37%	38%	38%	39%
<i>Частка коштів державного бюджету в фінансуванні пенсії (понад доплати на додаткові пенсійні програми) за незмінного розміру пенсійного внеску і 40%-го коефіцієнта заміщення, %</i>															
Частка доплат ⁴⁵	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	2%	3%	5%	6%	8%	10%

⁴⁵ На покриття «демографічного» дефіциту

Європейський Союз охоплює 27 країн-членів, які об'єднали передові досягнення, ресурси та долі своїх народів. Протягом 50 років спільними зусиллями їм вдалося створити зону стабільності, демократії та стабільного розвитку, зберігши при цьому культурне розмаїття, особисті свободи та атмосферу терпимості. Європейський Союз неухильно прагне передавати і долучати до своїх досягнень і цінностей країни і народи за його межами. Для докладнішої інформації про ЄС: <http://www.delukr.ec.europa.eu/>

Програма розвитку ООН є глобальною мережею Організації Об'єднаних Націй в галузі розвитку, організацією яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя. Ми співпрацюємо з 166 країнами світу, допомагаючи їм знаходити власні шляхи розв'язання глобальних та національних проблем в галузі людського розвитку. Покращуючи свої власні можливості, вони мають змогу використовувати досвід та знання співробітників ПРООН та широкого кола наших партнерів. У всіх видах діяльності ПРООН виступає на захист прав людини та створення рівних соціальних можливостей для жінок та чоловіків. Для докладнішої інформації про діяльність ПРООН в Україні: www.undp.org.ua

Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки є проектом, що фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН. У своїй роботі Центр керується принципами вільної та демократичної ринкової економіки. Центр поєднує досвід штатних співробітників з досвідом провідних національних та міжнародних експертів та аналітичних центрів. Співпраця Центру з представниками Уряду України зміцнює потенціал Уряду у процесі формулювання та впровадження політики. Центр координує свою діяльність з іншими донорськими організаціями задля ефективного використання ресурсів. Центр сприяє створенню публічно-приватних партнерств для розроблення ключових напрямків політики та забезпечення голосу громадянського суспільства у процесі прийняття рішень. Докладнішу інформацію про діяльність Центру можна отримати на веб-сторінці <http://brc.undp.org.ua> або за телефоном **+380 44 253 58 66**

